

Přínosy občanského sdružení zaměřeného na animoterapii

Bc. Yvonne Hanáková

Diplomová práce
2015

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

INSTITUT
MEZIOBOROVÝCH STUDIÍ

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií
Institut mezioborových studií
akademický rok: 2014/2015

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: Bc. Yvonne Hanáková, DiS.
Osobní číslo: H138175
Studijní program: N7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor: Sociální pedagogika
Forma studia: kombinovaná

Téma práce: Přínosy občanského sdružení zaměřeného na animoterapii

Zásady pro vypracování:

Zadané a zvolené téma bude zpracováno podle pokynů obsažených v SR UTB ve Zlíně č. 7/2014, včetně příloh, případně podle dalších materiálů. Bude dbáno na dodržování zásad publikační etiky a pravidel společenskovedního výzkumu. Průběžné výsledky práce budou pravidelně konzultovány s vedoucí diplomové práce.

S vědomím těchto zásad a pravidel a po konzultaci s vedoucí bude práce zaměřena na:

- základní informace o animoterapii, historie;
- nalezení a objasnění přínosů občanského sdružení CANIS – HIPO – LAMOTERAPIE, o.s. zaměřeného na animoterapii s koněm, psem a lamou;
- přiblížení terapie lamou a zjišťování přínosů této konkrétní terapie, její srovnání s tradičními formami animoterapie a návrh oblasti pro její využití.

Součástí práce bude jak teoretické zachycení problematiky animoterapie, tak výzkumné kvalitativní šetření, zaměřené na zjišťování užitečnosti a přínosu alternativních terapeutických metod především při práci se sociálně a zdravotně znevýhodněnými občany.

Rozsah diplomové práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

GAVORA, Peter. Úvod do pedagogického výzkumu. Brno: Paido, 2000.

GALAJDOVÁ, Lenka a GALAJDOVÁ, Zdenka. Canisterapie: Pes lékařem lidské duše. 1. vyd. Praha: Portál, 2011.

HOLLÝ, Karol a HORNÁČEK, Karol. Hipoterapie: Léčba pomocí koně. 1. vyd. Ostrava: Montanex, 2007.

MŮHLPACHR, Pavel. Gerontopedagogika. Brno: Institut mezioborových studií, 2009.

NERANDŽIČ, Zoran. Animoterapie aneb Jak nás zvířata umí léčit. 1. vyd. Praha: Albatros, 2006.

RŮŽIČKA, Josef. Lamoterapie: Lamy jak je neznáme. HIPOrehabilitace. 2011, roč. 21, č. 16.

Další literatura bude uvedena v Projektu diplomové práce.

Vedoucí diplomové práce: **PhDr. Geraldína Palovčíková, CSc.**
Institut mezioborových studií

Datum zadání diplomové práce: **4. listopadu 2014**

Termín odevzdání diplomové práce: **31. března 2015**

V Brně dne 4. listopadu 2014

doc. Ing. Anežka Lengalová, Ph.D.
děkanka

doc. PhDr. Miloslav Jůzl, Ph.D.
ředitel ústavu

Prohlašuji, že

- beru na vědomí, že odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby;
- beru na vědomí, že diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí, že jeden výtisk diplomové práce bude uložen v příruční knihovně Fakulty humanitních studií Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně a jeden výtisk bude uložen u vedoucího práce;
- byl/a jsem seznámen/a s tím, že na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 2 a 3 autorského zákona mohu užít své dílo – diplomovou práci nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s přípoště-li tak licenční smlouva uzavřená mezi mnou a Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně s tím, že vyrovnání případného přiměřeného příspěvku na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše) bude rovněž předmětem této licenční smlouvy;
- beru na vědomí, že pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tedy pouze k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům;
- beru na vědomí, že pokud je výstupem diplomové práce jakýkoliv softwarový produkt, považují se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá. Neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji,

- že jsem na diplomové práci pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.
- že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

V Brně

8. 2. 2015

Hana Hanáková

YVONAE HANA'KOVA'
.....
Jméno, příjmení a podpis diplomanta

ABSTRAKT

Ve své práci se zabývám přínosy organizace, která se věnuje animoterapii, terapeutické práci se zvířaty, zaměřené primárně na pomoc a zlepšování životních podmínek seniorů a zdravotně postižených osob. V teoretické části se věnuji samotné organizaci, druhům animoterapií, jako je canisterapie, hiporehabilitace, lamoterapie. Samostatnou kapitolou jsou klienti organizace a další účastníci animoterapií, asistenti i terapeutická zvířata. Důležitou oblastí je i welfare zvířat.

V praktické části jsem hledala odpověď na otázku přínosu organizace zabývající se animotrapii a také jsem zjišťovala, zda má lamoterapie své místo mezi tradičními formami zvířecích terapií. Ve výzkumu jsem vycházela z vlastního pozorování a zkušeností, které jsem měla možnost získat v průběhu zpracovávání diplomové práce a dále z interview se zaměstnanci a klienty společnosti. V závěru jsem také porovnála výsledky své práce s jinými výzkumy na téma zvířecích terapií, kde shodně docházíme k pozitivním dopadům animoterapií na zdraví člověka.

Klíčová slova: animoterapie, zooterapie, canisterapie, hiporehabilitace, hipoterapie, lamoterapie, handicapované osoby, senioři, sociální aktivizace, terapie za pomoci zvířat, klient, ústavní klient, welfare, občanské sdružení, obecně prospěšná společnost.

ABSTRACT

In my thesis I deal with benefits of an organization which focuses on animal – assisted therapy, i.e. therapeutic work with animals, specialised primarily in helping elderly and disabled people and improving their living conditions. The theoretical part is devoted to the organization itself and to animal – assisted therapy forms, such as canistherapy, hippotherapy and llama therapy. In a separate chapter I concentrate on clients of the organization as well as other pet therapy participants, assistants and therapy animals. An important area is the welfare of the animals.

In the practical part I tried to answer the question of benefits of the organization dealing with animal – assisted therapy and I also tried to find out whether llama therapy has its place among traditional forms of animal therapy. My research is based on my own observations and experience that I have gained during my work on the thesis as well as on interviews with employees and clients of the company. In the last part I compared the results of my work with other research on the topic of animal therapy, which came to the same conclusion as my thesis - animal – assisted therapy does have positive impact on human health.

Keywords: animal – assisted therapy, pet therapy, canistherapy, hippotherapy, llama therapy, disabled people, senior citizens, social mobilization, therapy with the help of animals, clients, institutional clients, welfare, civic association, public benefit corporation.

Poděkování

Ráda bych poděkovala své vedoucí paní PhDr. Geraldině Palovčíkové, CSc. za její velkou ochotu, cenné připomínky a odborné rady, které mi pomohly při zpracování diplomové práce. Spolupráce s paní doktorkou pro mě byla velmi obohacující.

Děkuji organizaci CANIS – HIPO – LAMOTRAPIE, jejím zaměstnancům, kteří se mi trpělivě věnovali při výzkumu, umožnili mi zblízka nahlédnout na jejich činnost a vyzkoušet si osobně jejich animoterapeutickou práci. Byla to pro mě velice cenná zkušenost.

V neposlední řadě patří velký dík i mé rodině, která mě v průběhu celého studia i při samotném zpracovávání diplomové práce plně podporovala.

Bc. Yvonne Hanáková

Prohlašuji, že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD.....	10
I TEORETICKÁ ČÁST.....	14
1 OBECNĚ PROSPĚŠNÁ SPOLEČNOST – NEZISKOVÁ ORGANIZACE.....	15
1.1 OBECNĚ PROSPĚŠNÁ SPOLEČNOST - SPECIFIKA	17
1.2 PŮSOBENÍ OBECNĚ PROSPĚŠNÝCH SPOLEČNOSTÍ	20
1.2.1 Vzdělávání.....	20
1.2.2 Sociální služby	21
1.2.3 Volnočasové aktivity dětí a mládeže.....	21
1.3 SOCIÁLNÍ SLUŽBY A O.P.S.	22
1.4 CANIS – HIPO – LAMOTERAPIE O.P.S.....	24
2 ANIMOTERAPIE	26
2.1 CANISTERAPIE.....	30
2.2 HIPOREHABILITACE.....	32
2.3 LAMOTERAPIE	35
2.4 SHRNUTÍ LAMOTERAPIE X CANIS A HIPO	38
3 ÚČASTNÍCI CANIS – HIPO – LAMOTERAPIE.....	42
3.1 KLIENTI.....	44
3.1.1 Ústavní klienti	47
3.2 TERAPEUTICKÁ ZVÍŘATA V CLH O.P.S.	50
3.3 ASISTENTI KLIENTŮ A ZVÍŘECÍCH TERAPEUTŮ.....	54
3.4 ZÁKLADNÍ ZÁSADY PRO ANIMOTERAPEUTICKOU PRÁCI.....	56
II PRAKTICKÁ ČÁST	60
4 ANIMOTERAPIE CANIS – HIPO – LAMOTERAPIE O.P.S. V PRAXI.....	61
4.1 METODOLOGIE VÝZKUMU	61
4.1.1 Výběr organizace	61
4.1.2 Metody sběru dat.....	62
4.1.3 Výzkumné otázky.....	62
4.1.4 Výzkumný vzorek	64
4.2 ILUSTRACNÍ MODEL.....	64
4.2.1 Obecně prospěšná společnost CANIS – HIPO – LAMOTERAPIE	64
4.3 INTERVIEW A JEJICH ANALÝZA	66
4.3.1 Otázky a odpovědi – zaměstnanci obecně prospěšné společnosti.....	66
4.3.2 Otázky a odpovědi – uživatelé sociálně aktivizačních služeb obecně prospěšné společnosti.....	75
4.4 ANALÝZA A INTERPRETACE ZÍSKANÝCH DAT	81
4.5 SHRNUTÍ VÝSLEDKŮ VÝZKUMU	83
4.5.1 Diskuze.....	85
4.5.2 A jak je to tedy s lamoterapií?.....	86
ZÁVĚR	87
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	89
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	94

SEZNAM OBRÁZKŮ	95
SEZNAM TABULEK.....	96
SEZNAM PŘÍLOH.....	97

ÚVOD

Prastaré pouto mezi člověkem a zvířetem se datuje již od dob prvních jeskynních lidí a dost možná ještě déle. Z archeologických vykopávek, nástěnných maleb a sošek, které nacházíme bezmála po celém světě je zcela patrné, že člověk si plně uvědomoval prospěšnost a výhody, které mu vždy plynuly z tohoto dávného partnerství. V dnešní době již sice neklademe takový důraz na kvalitu loveckých schopností našich pejsků, kteří často více než skrytí v houští číhající na kořist vyspávají celý den na pohovce před televizí a každodenní venčení, jež je alespoň v minimální míře přivádí zpět k životnímu tempu, které po tisíce let člověku po boku prožívaly, považují za nutné zlo a absolvují ho bez odmlouvání především proto, aby nám lidem udělali radost. Ani po našich, často obézních kocourech a kočkách většinou nepožadujeme, aby se plížily po spižárnách našich příbytků a lovily obtížné hlodavce. Konec konců kočky samy by jistě pečlivě zvážily, zda jim tato námaha stojí za to, když přece přesně vědí kdy a kde jim bude dostatečné množství přesně vyvážené a kvalitní stravy poskytnuto a to bez toho aniž by pohnuly drápkem. Ušlechtilost koní dnes pozorujeme se zatajeným dechem a ani na okamžik nás nenapadne, že bychom je mohli využít pro každodenní cesty do práce a rozvozu dětí do školy.

Přestože tyto dávné úkoly, které jsme svým zvířecím partnerům v dávných dobách svěřili, nejsou již dnes ve většině případů žádoucí, jsou nám zvířata prospěšnější možná více než kdykoliv před tím.

Uspěchaná doba, kladoucí na lidi vysoké nároky na efektivnost, časovou flexibilitu a výkonnost, nesoucí s sebou řadu civilizačních chorob, našla pro naše zvířecí kamarády poslání nanejvýš ušlechtilé a potřebné. Animoterapii, neboli dá se říct léčbu zvířetem, jeho přítomností a fyzickým dotykem. Vždyť už jen když se věnujeme svým domácím mazlíčkům, v podstatě zažíváme tak trochu léčbu zvířetem. Nemůžeme sice mluvit o řízeném působení zvířat na naše zdraví, když si hrajeme se svými psy a kočkami, ale ve výsledku i takovéto aktivity mívají terapeutický účinek.

O řízené terapii ale už mluvíme v souvislosti s různými organizacemi, které se animoterapií zabývají profesionálně. Organizacemi, které zvířata přímo trénují pro práci s pacienty. Jednou z nich je i obecně prospěšná společnost CANIS – HIPO – LAMOTERAPIE, jejíž přínos v této oblasti jsem si dala za úkol zanalyzovat a zhodnotit.

Animoterapie není jedinou, ale určitě jednou z možností jak pomáhat pacientům, dětem, seniorům, zdravotně i sociálně handicapovaným lidem rozvíjet, případně co nejdéle

udržet nejen schopnosti a dovednosti, ale i citový život. Pomáhá aktivně vyplnit volný čas a rozvíjet a navazovat přátelské vztahy.

A jaké, že ty zvířecí terapie animoterapie zahrnuje? Nejčastěji se setkáme s hiporehabilitací, kde je v hlavní roli pomocníka kůň nebo canisterapií, psem asistovanou léčbou. V odborných publikacích se dočteme, že se šlechtí speciální plemena zvířat pro terapeutické účely, že ne každý pes, kůň, kočka, apod. se hodí na terapii a mnohé další zajímavosti, které se k animoterapii váží. Při práci se zvířaty však musíme mít na paměti i zdraví samotných zvířat. Péči o naše (většinou) čtyřnohé terapeuty, jejich relaxaci, dostatek aktivního i pasivního odpočinku. Ač to nevypadá z pohledu člověka jako náročné povolání, terapie zvířata zatěžují a je třeba této stránce věnovat dostatek pozornosti. I toto téma bude součástí následujícího textu.

Cílem mé diplomové práce je hlouběji věnovat se animoterapii jako takové, hledat její účinky a využití a popsat přínosy obecně prospěšné společnosti, která se zvířetem asistovanou léčbou zabývá. Popsat na teoretické úrovni, co animoterapie představuje, jaké máme druhy, její historii a hlavně pro koho je určená. V praktické části se pak již plně zaměřím na konkrétní společnost, která animoterapii praktikuje. Podívám se na tuto netradiční metodu optikou pomáhajících, kteří zasvětili svůj život práci se zvířaty za účelem zkvalitňovat život lidem s fyzickým či mentálním postižením, dětem a seniorům. Zároveň bych chtěla poznat pohled pacientů či jejich asistentů, kteří pravidelně tento druh terapie vyhledávají a podstupují. Dříve občanské sdružení, dnes již obecně prospěšnou společnost CANIS – HIPO – LAMOTERAPIE (CHL) jsem si vybrala i z toho důvodu, že jako jedni z mála v ČR vedle tradiční animoterapie se psy a koňmi, pracují také s lamami. Terapie lamou funguje na jiném principu než běžné „kontaktní“ zvířecí terapie. I těmto rozdílům a specifickým zvláštnostem lamoterapie se budu na následujících stránkách věnovat.

Hlavní otázku, kterou si ve výzkumu kladu, je: Jaké jsou přínosy sdružení zaměřeného na animoterapii, zvířetem asistovanou léčbu?

Na tuto stěžejní otázku budu hledat odpověď spolu se zaměstnanci a pacienty (jejich asistenty) CHL. Další otázka, která je dílčím předmětem mé práce a u které bych také chtěla dojít k odpovědi, zní: Má lamoterapie své místo v rámci animoterapií?

Abych mohla najít odpovědi, budu se v první kapitole teoretické části věnovat samotné společnosti CHL, jejímu vzniku, účelu. V další navazující kapitole se zaměřím

na vysvětlení základních pojmů a především těch druhů animoterapií, se kterými se mohou klienti CHL setkat, tedy s klasickou canisterapií a hiporehabilitací, doplněné o specifickou metodu – lamoterapie. Jednotlivé metody si porovnám. Třetí kapitolu budu věnovat klientům a pacientům CHL. Ty jsem si rozdělila na klienty/pacienty – uživatele ústavní péče a mobilní klienty, kteří praktikují animoterapie přímo ve sdružení. Ať už mobilní či imobilní klienti, jedná se většinou o pacienty s mentálním nebo tělesným postižením a seniory. Kapitolu jsem doplnila o klienty/zájemce, kteří vyhledávají animoterapii z důvodů stresu, nadměrného zatížení, prevence syndromu vyhoření, apod.

V teoretické části jsem se opírala o dostupnou literaturu, ať už odborné publikace, brožury, teoretické práce či monografie, periodika. Nicméně téma animoterapie doposud nemá velkou teoretickou základnu podepřenou potřebným množstvím klasické tištěné literatury, z toho důvodu jsem ve své práci čerpala i z kvalitních dostupných elektronických materiálů, které mi pomohly s objasňováním vybrané problematiky.

V praktické části se zaměřím na interview se zainteresovanými osobami – zaměstnanci CHL a jejich klienty, přesněji asistenty klientů, kteří doprovázejí klienty na terapie. K rozhovoru jsem si připravila soubor otázek, kterými budu ověřovat a zjišťovat přínosy společnosti, efekt animoterapie na zdraví lidí. Vedle tohoto hlavního tématu, budu zjišťovat, jak se prakticky využívá lamoterapie, zda a případně kde má své místo v oblasti léčebného působení.

Téma animoterapie je široké. Zahrnuje jak oblast sociální a speciální pedagogiky, tak psychologie, sociologie, andragogiky a další. Jelikož budu pracovat i s pojmy o.s. a především o.p.s. a jejími zaměstnanci (typ organizace, podmínky fungování, vzdělání personálu aj.), dotknu se i takových oblastí jako je právo, ekonomie a management. K dosažení výzkumného cíle jsem zvolila následující metodologické postupy:

- Studium a analýza odborné literatury
- Participantní pozorování
- Vlastní zkušenosti z terénu
- Polostrukturované interview

Téma animoterapie jsem zvolila z důvodu, že je mi velmi blízké. V minulosti jsem působila jako dobrovolník v obecně prospěšné společnosti (dříve občanském sdružení), která se věnovala právě hipoterapii a canisterapii. Měla jsem příležitost vidět práci se zvířetem a efekt terapie na vlastní oči. Jsem přesvědčena, že dobře praktikovaná animo-

terapie je prospěšná a měla by mít své místo v rámci léčebných metod používaných u pacientů. Nakolik je organizace CHL přínosná v této oblasti, budu zjišťovat v rámci své práce.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 OBECNĚ PROSPĚŠNÁ SPOLEČNOST – NEZISKOVÁ ORGANIZACE

Neziskový sektor, jehož součástí jsou právě organizace poskytující animoterapie a jiné obecně prospěšné činnosti, je v České republice poměrně pestrý a jeho označování za takzvaný třetí sektor, doplňující poněkud běžnější sektor veřejný a podnikatelský je zcela oprávněné. Mimo neziskových organizací jsou jeho součástí i organizace příspěvkové, jako jsou například různá zájmová sdružení, a to až už fyzických či právnických osob, odbory anebo politické strany a hnutí. Samostatnou skupinu pak tvoří právnické osoby zřizované přímo zákony, jako jsou například veřejnoprávní Česká televize a Český rozhlas. (Typy neziskových organizací, 2014)

Na rozdíl od sektorů podnikatelských a částečně veřejných však vykazují neziskové organizace jeden velice zásadní rozdíl ve svém fungování. Organizace neziskového sektoru s sebou nenesou jako prvořadý úkol tvorbu finančního zisku, který by bylo možné přerozdělit mezi své vlastníky, zakladatele či správce, tak je to běžné a očekávané v podnikatelské sféře, nýbrž se zaměřují na takzvaný obecný prospěch. Činnost, jejímž smyslem není finanční zisk, ale pomoc konkrétní skupině osob nebo i zvířat s jejich konkrétním problémem. Může se jednat o spolek provozující útulek pro opuštěné psy nebo snažící se o záchranu kulturního dědictví, formou rekonstrukce zchátralé historické, či jinak cenné budovy a podobně. Byť není finanční zisk z činnosti takové organizace cílem jejího snažení, je možné jej realizovat. Oproti ostatním typům organizací jej však není možné využít jiným způsobem, než pro opětovné plnění cílů dané organizace. (Formy neziskových organizací v ČR, 2014)

V důsledku rekodifikací soukromého práva, jehož součástí je i nový občanský zákoník a zákon o obchodních korporacích, který nahrazuje původní obchodní zákoník, došlo s platností od 1. ledna 2014 k právní úpravě neziskových organizací. Změny, které se významně dotkly neziskové sféry, zahrnují mimo jiné transformace jednotlivých typů organizací. Došlo k zániku právní formy občanské sdružení, a tedy i společnost CANIS – HIPO – LAMOTERAPIE, která byla občanským sdružením, musela na tuto změnu reagovat. Od 1.1.2014 se tedy všechna občanská sdružení musela převést na jinou právní formu např. ústav, fond, nadaci, ti kteří to neudělali se automaticky stali spolky. Nicméně ještě před koncem roku 2013 byla jedna možnost transformace, která s sebou nesla méně administrativní zátěže spojené se změnou právní formy,

než možnosti, které zákon uvádí od 1.1.2014, a to převedení na obecně prospěšnou společnost. (o.p.s.). Společnost CANIS – HIPO – LAMOTERAPIE se vydala právě touto cestou, a tak se z CANIS – HIPO – LAMOTERAPIE o.s. stala CANIS – HIPO – LAMOTERAPIE o.p.s. V současné době (od 1.1.2014) však již transformace do formy o.p.s. možná není, a to z důvodu zrušení zákona o obecně prospěšných společnostech, k 1.1.2014 novým občanským zákoníkem. Nicméně společnosti, které jsou v současné době ve formě o.p.s. mohou takto fungovat a i nadále se řídit zrušeným zákonem č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech. Do budoucna se však počítá s tím, že by obecně prospěšné společnosti měly postupně ustoupit a jejich činnost by měly v budoucnu nahradit ústavy. (O neziskových organizacích, 2014)

Legislativní změnu, která přinesla i občanským sdružením nemalé komplikace, na jedné straně nevnímám jako příliš konstruktivní, a to zejména pro menší organizace. Ty byly doposud schopné díky menšímu počtu zaměstnanců či členů sdružení své fungování poměrně snadno vymezit. I automatické převedení na spolky nebylo tak úplně automatické a organizacím vznikly povinnosti (měnit stanovy, název, zaplatit soudní poplatek 1000,- Kč za zápis do spolkového rejstříku), dalo by se říci, že viditelné nejsou žádné výhody pro tyto organizace, zato jim to přineslo administrativní zatížení. Na druhé straně nepříliš pevný právní základ, kterým byl pouhý zápis do seznamu občanských sdružení, absence podpůrných ustanovení pro jejich vnitřní organizaci a alespoň základní vymezení členských práv a pravidel správy bylo jistě bolestivým místem těch organizací, které zajišťovali svůj provoz za pomoci většího počtu zainteresovaných osob, které se tak ocitaly na samé hranici právní jistoty.

Nicméně pokud společnost nebude chtít být spolkem, má možnost od 1.1.2014 změnit právní formu na ústav nebo sociální družstvo. Zde jsou však podmínky pro transformaci ještě přísnější než v případě převedení na spolek. Například ústav musí zajistit, že za splnění předem daných podmínek může jejich služby kdokoliv využívat. (Deverová, 2014)

V současné době tedy existují v České republice tyto formy neziskových organizací (Formy neziskových organizací v ČR, 2014):

- Spolky
- Obecně prospěšné společnosti (o.p.s.)
- Ústavy

- Nadace
- Nadační fondy
- Evidované právnické osoby (náboženské organizace,...)

Ve své diplomové práci se budu dále věnovat společnosti CANIS – HIPO – LAMOTERAPIE v její aktuální právní formě *obecně prospěšná společnost* (o.p.s.), která je součástí nestátních neziskových organizací, stejně jako spolky, nadace, náboženské organizace, ústavy a další. Činnost o.p.s. byla v minulosti upravena zákonem č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech. Zákon byl však k 1. lednu 2014 zrušen novým občanským zákoníkem. Přesto pokud nedošlo k převedení obecně prospěšné společnosti na ústav, nadaci, příp. nadační fond, pak se tato společnost i nadále řídí uvedeným zákonem. (Běhounek, 2014).

1.1 Obecně prospěšná společnost - specifika

Počínaje 1. 1. 2014, po přijetí nového občanského zákoníku (zákon. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník) a zrušení zákona č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech již tento druh společnosti nemůže vzniknout jako samostatná právní forma. V občanském zákoníku v § 3050 je ukotvena možnost transformace obecně prospěšné společnosti na nadaci, nadační fond nebo ústav. V zákoníku však není stanovena lhůta na tuto transformaci, ani sankce pro tyto společnosti, které se nepřemění. Vzniká zde tedy situace, kdy se stávající o.p.s. mají řídit dosavadními právními předpisy, které jsou ale zároveň v § 2080 bod 163 a 164 zrušeny. Konkrétně již zmíněný zákon č. 248/1995 Sb. Zákon tedy pro tyto společnosti výslovně stanovuje závaznost zákona, který je jinak neplatný. Situace se však týká pouze těch obecně prospěšných společností, které vznikly do konce roku 2013. Nově obecně prospěšné společnosti již zakládány být nemohou. (Zuska, Kliman, 2013)

Pro účely transformace obecně prospěšných společností vedle nadací a nadačních fondů, vznikla nová forma, tzv. ústav¹. Právě tato forma byla míněna jako nástupce doposud působících obecně prospěšných společností. Nový občanský zákoník (zákon. č.89/2012 Sb., občanský zákoník) definuje ústav jako: „právnickou osobu ustave-

---

¹Název ústavu musí obsahovat slova „zapsaný ústav“, případně zkratku z.ú. (Frk, 2014)

nou za účelem provozování činnosti užitečné společensky nebo hospodářsky s využitím své osobní a majetkové složky.“ Právní úprava ústavů vychází z ustanovení nového občanského zákoníku o nadačním fondu. Stejně jako v právní úpravě o.p.s. i ústav může vykonávat podnikatelskou činnost, ale za stejných podmínek jako o.p.s., tedy že veškeré zisky z této činnosti může ústav použít jen k podpoře činnosti, pro kterou byl založen, případně k úhradě nákladů na vlastní správu.

Vzhledem k tomu, že ve své diplomové práci vycházím ze spolupráce s obecně prospěšnou společností, která stále funguje v této právní formě, rozhodla jsem se popsat právě tento druh právnické osoby, i když od roku 2014 jak uvádím výše již o.p.s. jako takové vznikat nemohou.

Obecně prospěšná společnost (o.p.s.) je právnickou osobou, která vznikala za účelem poskytování veřejně prospěšné služby. Její vznik je datován dnem zápisu do rejstříku obecně prospěšných společností. Zakladatelem mohla být v tomto případě jak fyzická, tak i právnická osoba a dále obce, kraje a stát. V rámci tzv. doplňkové činnosti nebylo vyloučeno vlastním jménem společnosti podnikat. Zisk, který však společnosti z této doplňkové činnosti plyne, musí být použit výhradně na poskytování obecně prospěšné služby, která je předmětem o.p.s., tedy služby, případně služeb, které společnost uvádí ve své zakládací listině. Toto ustanovení, stejně tak platí pro nově vznikající ústavy, které mají obecně prospěšné společnosti nahradit. (Frk, 2014)

Zakládající listina o.p.s. čili její základní dokument, zakotvil již před vznikem samotné společnosti účel jejího vzniku a druh veřejně prospěšné služby, kterou se společnost rozhodla svým klientům poskytovat. Bez tohoto jasného vymezení nebylo možné obecně prospěšnou společnost vůbec založit.

Orgány o.p.s. představují silná správní rada, ředitel v pozici statutárního orgánu a zakladatel, případně dozorčí rada. Zakladatelů může být i více. Statutární orgán je volen a odvoláván správní radou. Členové správní rady jmenuje a odvolává zakladatel, není-li stanoveno jinak. Koncepce orgánů ústavu vychází z koncepce o.p.s. (Frk, 2014)

Obecně prospěšná společnost byla zakládána notářsky ověřeným podpisem zakladatelské listiny. K tomu aby byla platná, však musela obsahovat všechny nutné náležitosti, mezi které patří (Zákon č. 248/1995 Sb.):

- název a sídlo zakladatele
- IČO (právnická osoba) nebo rodné číslo (fyzická osoba) zakladatele

- název a sídlo o.p.s.
- druh obecně prospěšné služby, kterou má o.p.s. poskytovat
- podmínky poskytování jednotlivých služeb
- dobu trvání o.p.s., pokud není založena na dobu neurčitou
- jména, rodná čísla a trvalé pobyty u členů správní rady
- jména, rodná čísla a trvalé pobyty u členů dozorčí rady (pokud tato vznikla)
- hodnotu vkladů jednotlivých zakladatelů
- způsob jakým bude společnost zveřejňovat výroční zprávy o činnosti a dále o hospodaření společnosti

V případě, že byla obecně prospěšná společnost zakládána zahraničním zakladatelem nebo případně jsou členy správní rady nebo dozorčí rady cizí státní příslušníci, pak pokud nebylo těmto osobám přiděleno rodné číslo, uváděli v zakladatelské listině datum narození a trvalý pobyt. (Šedivý, Turnerová, 2003)

Vedle povinných náležitostí, mohly být v zakládací listině uvedeny i další skutečnosti a kritéria pro fungování obecně prospěšné společnosti, např. výše vstupního vkladu.

Sepsáním a podpisem zakladatelské listiny však o.p.s. ještě nevznikla, byla pouze založena. Vznikla až zápisem do rejstříku obecně prospěšných společností, vedeném u příslušného krajského soudu.

Náležitosti, které bylo potřeba doložit pro zápis do rejstříku, byly (Šedivý, Turnerová, 2003):

- zakladatelská listina o.p.s.
- nájemní smlouva, příp. doklad o vlastnictví nemovitosti, kde mělo být sídlo o.p.s.
- doklady o jmenování či zvolení členů správní rady, příp. dozorčí rady
- výpisy z rejstříků trestů zakladatelů a členů správní rady, příp. dozorčí rady, ne starší 3 měsíců
- čestná prohlášení zakladatelů a členů správní rady, příp. dozorčí rady

Vznikem o.p.s., tedy dnem zápisu do rejstříku obecně prospěšných společností, sledování širokého spektra právních úprav nekončí, naopak je třeba se orientovat v aktuální legislativě, kde jsou ukotveny ustanovení a další podmínky pro fungování o.p.s. Kontrolní úřady státní správy pečlivě sledují činnost neziskových organizací, proto je důležité

i flexibilně reagovat na neustálé změny, které nám právní řád přináší a každý krok, který se rozhodneme uskutečnit, dobře promyslet.

Důležitou stránkou obecně prospěšných společností, neziskových organizací je oblast financování. Zdroje financování můžeme rozdělit do několika skupin (Zákon č. 248/1995 Sb.):

- systém veřejného financování – tedy financování z veřejných rozpočtů (např. dotace, veřejné zakázky)
- systém neveřejného financování (z neveřejných zdrojů) – sem spadá například firemní a individuální dárcovství, příjmy z vlastní činnosti, členské příspěvky, daňová zvýhodnění

1.2 Působení obecně prospěšných společností

Obecně prospěšné společnosti mohou působit ve všech oblastech společenského života. Mezi ty mediálně nejznámější jistě patří různé nadace, podporované osobnostmi veřejného a kulturního života, jako jsou například nadace Kapka naděje Venduly Svobodové, vdovy po významném hudebním skladateli Karlu Svobodovi, která se zabývá pomocí dětem s poruchou krvevotvorby a dětem s onemocněním vyžadujícím transplantaci kostní dřeně (Hlavní cíle Kapky naděje, 2005). Neméně významnou je pak nadace světově proslulé modelky Terezy Maxové „dětem“. Cílem její organizace je pomoci dětem vyrůstajícím v ústavní péči najít náhradní rodinu a pomoci jim tak usnadnit vstup do života (Fond Nadace Terezy Maxové dětem, 2009). Mezi ty méně známé ale rozhodně neméně důležité organizace pak jistě patří obecně prospěšná společnost „Dlaň životu“ provozující azylový dům pro těhotné ženy a matky v tíživé životní situaci. Z namátkového výčtu je zjevné, že většina obecně prospěšných společností, nadací a fondů je přímo či nepřímo spjata s péčí o děti a nemocné a jakkoliv znevýhodněné. Více jak polovina o.p.s. v České Republice se zaměřuje na vzdělávání. Dalším nejčastějším účelem vzniku bylo poskytování sociálních služeb, za kterými těsně v závěsu jsou společnosti věnující se volnočasovým aktivitám dětí a mládeže. Tyto tři oblasti představují většinu obecně prospěšných společností u nás. (Typy neziskových organizací, 2014)

1.2.1 Vzdělávání

Kategorie vzdělávání zahrnuje především ty společnosti, které se věnují problematice zájmového a neformálního vzdělávání, rozvoji kompetencí, péči a rozvoji nadání. Některé

z nich se orientují na práci se znevýhodněnými dětmi z dětských domovů a pomáhají jim se správným výběrem studia a vstupem na trh práce. Společnosti, jejichž předmětem je vzdělávání, bývají zaměřené i na celoživotní učení, politiku zaměstnanosti, přípravu a zajištění programů a projektů ve spolupráci s Evropskou unií, provádění vědecko-výzkumné činnosti. (Rozvoj celoživotního učení, 2011)

Oblast vzdělávání nezahrnuje tedy jen vzdělávání jako takové, ale i podporu rozvoje lidských zdrojů a poradenství v oblasti zaměstnanosti, a to jak na regionální tak mezinárodní úrovni.

1.2.2 Sociální služby

Obecně prospěšné společnosti, které vznikly za účelem poskytování sociálních služeb, se zaměřují na celou škálu klientů. Často se jedná o znevýhodněné děti z dětských domovů, v pěstounské péči, pocházející z nevhodného rodinného prostředí. Dále jsou klienty tělesně i mentálně postižené osoby s různým stupněm postižení a významnou skupinou jsou také senioři méně či více aktivní. Každá z těchto skupin má svá specifika, a proto i jednotlivé o.p.s. reflektují zvláštnosti svých klientů a připravují programy a aktivity zaměřené konkrétně na svoji cílovou skupinu. Sociální služby, které společnosti svým klientům nabízejí, zahrnují např. sociálně aktivizační služby, sociální rehabilitace, denní stacionáře, ergoterapie, fyzioterapie, animoterapie, služby osobní asistence a další. V rámci sociálních služeb mají o.p.s. společné to, že se snaží zkvalitňovat životy svých klientů a pomáhat jim v začleňování do společnosti. (Katalog neziskovek, 2014)

Vzhledem k zaměření společnosti CHL se kterou spolupracuji na diplomové práci, se budu sociálním službám samostatně věnovat ještě v další podkapitole.

1.2.3 Volnočasové aktivity dětí a mládeže

Společnosti se v rámci tohoto zaměření soustředí především na kvalitní využívání volného času dětí a mládeže. Poskytují informace a pomoc dětem a mládeži ohroženým negativními vlivy, mezi které např. patří kriminalita, diskriminace, užívání alkoholu, drog a jiných návykových látek. Zajišťují takové volnočasové aktivity, které působí jako prevence negativního chování. A v neposlední řadě se věnují úzké spolupráci se školami a dalšími výchovně vzdělávacími subjekty, v oblasti metodické pomoci, s cílem prevence negativních jevů. Aktivity praktikované v těchto společnostech zpravidla zahrnují rozmanité sportovní, kreativní, umělecké činnosti a aktivity zaměřené na zdravý životní styl.

Z dalších již v menší míře se vyskytujících obecně prospěšných společností, působí v oblasti kultury, ekologie a životního prostředí, volnočasových aktivit dospělých, zdravotnictví, sportu a relaxace, lidských práv, ochrany památek, servisních služeb atd.

Mnohdy se oblasti zaměření společnosti prolínají, a tak není výjimkou o.p.s., která se zaměřuje jak na oblast vzdělávání, tak na poskytování sociálních služeb, kulturu, sport a volný čas apod. Společnosti by však měly mít na paměti především poskytování kvalitních služeb než účelové rozšiřování svého portfolia.

Z hlediska regionálního rozložení najdeme nejvíce obecně prospěšných společností v Praze, Jihomoravském kraji a Moravskoslezském kraji. Nejméně pak v kraji Vysočina. V současné době působí v České republice kolem 2000 o.p.s., některé se však již transformovali do nadací případně jiné právní formy, dle nového občanského zákoníku. (Index udržitelného rozvoje, 2014)

1.3 Sociální služby a O.P.S.

Obecně prospěšná společnost CHL je svou činností zaměřena na poskytování sociálních služeb, proto se nyní krátce zastavme u definice sociální služby a ujasnění si kdo je jejím klientem. Kdo je tím, kdo tyto služby potřebuje a využívá.

Sociální služby lze jednoduše definovat jako zaměřené na lidi. Na jedince, včetně jejich rodinných příslušníků a jejich sociální sítě. To jaké jsou služby poskytovány, závisí na individuálních potřebách konkrétních lidí a komunit², v nichž tito lidé žijí. Potřeby jednotlivých klientů i komunit se liší případ od případu zcela individuálně. Nabídka sociálních služeb by tyto potřeby měla reflektovat a flexibilně na ně reagovat. Sociální služby mají za cíl především pomáhat lidem udržet si nebo znovu nabýt místo ve společnosti, především těm, kteří toho sami nejsou schopni. (Krbcová Mašínová, 2003)

Je až s podivem jak snadné je stát se klientem o.p.s. nebo obecně neziskových organizací, tedy tím kdo využívá sociálních služeb, ačkoliv to většině z nás může připadat nemožné. Každý se v životě dostane do nějaké obtížné situace. Některé umí řešit sám, s jinými potřebuje pomoci. Je to velmi individuální a není to pouze otázka samotné situace. Vliv v některých případech může mít i míra stresu odolnosti, dostatek/nedostatek informa-

---

² Komunita v souvislosti se sociálními službami – přirozené prostředí lidí, včetně mezilidských vztahů a společných zájmů. (Krbcová Mašínová, 2003)

cí, dostatek/nedostatek sociálních kontaktů apod. Z konkrétních případů obtížných situací například člověku může dělat potíže i vykonávání běžných každodenních činností, jako příprava jídla, domácí práce, nákupy nebo může mít i obtíže při vstávání z postele, umývání, oblékání. Může ale jít také o problémy související s domácím násilím, kdy si sama oběť neví rady jak se bránit či prožít mimořádně obtížné, traumatizující situace (smrt blízkého). Situace kdy se člověk dostal do konfliktu se zákonem a po odpykání trestu, marně hledá uplatnění ve společnosti, takže nezdědka sklouzne do řešení dalším podobným konfliktem. Obtížnou situací jsou i závislosti na návykových látkách, kdy je do problému často vtažena celá rodina a sociální síť postiženého. Nakonec ani rodiče si nemusí vždy poradit při výchově svých dětí sami a vyhledávají pomoc a podporu různých organizací. (Krbcová Mašínová, 2003)

Obecně prospěšných organizací, jejichž účelem je poskytování sociálních služeb, je kolem 30% ze všech o.p.s., které v České republice působí. Pro zajímavost uvádím 7 základních principů (i do přílohy) sociálních služeb (Bílá kniha v sociálních službách, 2003):

- 1) Princip nezávislosti a autonomie pro uživatele služeb
- 2) Princip začleňování a integrace (opak sociálního vyloučení)
- 3) Princip respektování potřeb (služba vychází z individuálních potřeb a potřeb společnosti, nelze použít jeden model na všechny případy)
- 4) Princip partnerství (základem je společná práce)
- 5) Princip kvality (velmi důležité z hlediska ochrany zranitelných lidí)
- 6) Princip rovnosti (odmítání diskriminace)
- 7) Princip národních standardů, lokální rozhodování

Sociální služby lze rozdělit do tří kategorií (Krbcová Mašínová, 2003):

- Sociální poradenství, zahrnující poradny (např. občanské, rodinné, manželské, pro oběti trestných činů a domácího násilí, pro zdravotně postižené)
- Služby sociální péče, pomáhají lidem zajistit soběstačnost a zapojení do běžného života. Zahrnují také osobní asistenci, pečovatelskou službu, tísňovou péči, respitní (odlehčovací) péči, denní a týdenní stacionáře, chráněné bydlení, domovy pro seniory aj.
- Služby sociální prevence pracují s osobami, kterým hrozí sociální vyloučení. Forma pomoci je telefonická krizová pomoc, azylové domy, nízkoprahová centra pro děti

a mládež, noclehárny, terapeutické komunity, terénní programy, sociálně aktivizační služby pro seniory apod.

Asociace poskytovatelů sociálních služeb uvádí všechny typy sociálních služeb, které mohou klienti využívat. Celkem je jich 32 + jednu kategorii tvoří ostatní neregistrované sociální služby, kam například patří linka důvěry, klub seniorů apod.

Obecně prospěšná společnost CHL se prostřednictvím animoterapie primárně zaměřuje na sociálně aktivizační služby pro seniory a osoby se zdravotním postižením. Okrajově se pak věnuje dětem a dalším klientům. Společnosti CHL se budu věnovat v následující podkapitole.

1.4 CANIS – HIPO – LAMOTERAPIE o.p.s.

CANIS – HIPO – LAMOTERAPIE o.p.s. je obecně prospěšná společnost, zaměřená na poskytování sociálních služeb především seniorům a zdravotně postiženým osobám. Posláním organizace je v maximální míře napomáhat klientům ke zkvalitnění jejich životních podmínek, prostřednictvím sociálně aktivizačních služeb. Společnost se věnuje začleňování zdravotně postižených či sociálně znevýhodněných osob do společnosti, s důrazem na individuální potřeby jednotlivých uživatelů služby. (O nás Sdružení Lamák, 2011)

Organizace vznikla v roce 2010 jako občanské sdružení a následně v roce 2011 byla zaregistrovaná jako poskytovatel sociálně aktivizačních služeb, v této právní formě fungovala do podzimu 2013, kdy se společnost transformovala do o.p.s., kterou je dodnes. Přeměna právní formy z občanského sdružení na obecně prospěšnou společnost byla uskutečněna na základě připravovaných změn souvisejících s novým občanským zákoníkem, platným od 1. ledna 2014. V případě transformace právní formy o.p.s. nadále zůstává společnosti možnost následné volby k přeměně na ústav, nadaci, nadační fond či sociální družstvo. Naopak pokud by společnost zůstala až do účinnosti nového občanského zákoníku občanským sdružením, pak by již její budoucí volba přeměny, byla značně omezena. (Zákon č. 68/2013 Sb.)

CHL poskytuje svým klientům jak ambulantní, tak terénní formu péče, s jednotlivci (individuální práce s klientem) nebo ve skupinách. Cílovou skupinou jsou osoby s chronickým duševním i jiným onemocněním, osoby se zdravotním postižením a kombinovaným postižením, mentálním i tělesným postižením, zrakovým a sluchovým.

Další významnou skupinou klientů jsou senioři. V menší míře potom děti a zájemci, řešící například syndrom vyhoření apod.

Obecně prospěšná společnost CHL podle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách poskytuje registrovanou sociálně aktivizační službu svým klientům, především prostřednictvím zvířat trénovaných pro animoterapii. Jedná se o zvířetem asistovanou léčbu, konkrétně zde o canisterapii, hiporehabilitace, lamoterapii. Dle § 66 zákona o sociálních službách společnost zprostředkovává kontakt se společenským prostředím, věnuje se sociálně terapeutické činnosti a pomáhá s uplatňováním práv, oprávněných zájmů a obstaráváním osobních záležitostí. (Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách)

Hlavní cíle, které si organizace klade, jsou (Služby Sdružení Lamák, 2011):

- animoterapií rozvíjet a udržovat schopnosti a dovednosti klientů, tedy seniorů a zdravotně postižených osob
- napomáhat v rozvíjení citového života klientů a usnadnit jim navazování přátelských vztahů
- zvyšovat a posilovat samostatnost v rozhodování klientů
- podporovat aktivní využívání volného času klientů
- aktivně podporovat informovanost laické i odborné veřejnosti, prohlubovat znalosti a vzdělání realizačního týmu

Při poskytování služeb se obecně prospěšná společnost CANIS – HIPO – LAMOTERAPIE řídí jasnými zásadami, které mají za cíl především chránit klienty, osoby využívající služeb organizace. Hlavní zásadou je zásada bezpečí pro uživatele služeb při všech aktivitách, které organizace nabízí. Dále neméně důležitou zásadou je respekt uživatelů, jejich lidské důstojnosti, stejně tak jejich názorů i postojů. Společnost pracuje s klienty vždy dle jejich individuálních potřeb a požadavků, reflektuje jejich možnosti a schopnosti a povzbuzuje je v rozvíjení a udržování dovedností. K tomu aby mohla společnost naplňovat své poslání, pracuje pro terapie s cvičenými psy, koňmi a lamami. Práci se zvířaty doplňuje bohatý program podporující aktivitu uživatelů animoterapií. Jedná se o různá cvičení, hry, práci s pomůckami aj zaměřené na všechny smysly klientů. Specifika jednotlivých druhů terapií budou předmětem následující kapitoly zaměřené na animoterapii jako takovou. (Služby Sdružení Lamák, 2011)

2 ANIMOTERAPIE

Animoterapie, někdy také zvaná zooterapie, je terapie, při které pomáhají zvířata (Slovník cizích slov, 2000).

V posledních letech je v centru zájmu na celém světě příznivý účinek zvířat na tělesné i psychické funkce nemocných lidí, ať už seniorů či dalších zdravotně postižených lidí. Ukazuje se, že přítomnost zvířat podporuje psychotherapeutické úsilí. Vídeňský klinický psycholog PhDr. Gerald Gatterer (in Poduschka, 1993) vymezil roli zvířat v psychoterapii, v souvislosti s prevencí psychických poruch, jako jsou deprese a další. Zmiňuje, že velkou rizikovou skupinou z hlediska vzniku deprese a následně, zvláště v případě mužů, tendence k sebevraždám, jsou především staří lidé, kteří ztratili svého partnera, ovdověli. Podle Gatterera právě zvíře a jeho působení může hrát významnou roli pro prevenci nejen depresí, ale i dalších psychických poruch.

A jak zvířata působí? Jaké jsou příznivé účinky zvířecí terapie v těchto případech? Zvíře svojí přítomností do určité míry nahrazuje partnera, citový nedostatek, který bývá způsoben nedostatkem společenských kontaktů. Zvíře pomáhá a usnadňuje nacházení nového smyslu v životě, podněcuje člověka k aktivitě a strukturuje režim dne. Začleňuje člověka do společnosti, stává se často i tématem rozhovoru mezi jednotlivými majiteli. Zvíře rozveseluje, uklidňuje, pomáhá v krizových situacích, a zároveň vyvolává ve svých majitelích pocit zodpovědnosti za něj, čímž napomáhá i snižování sebevražedného chování. Celkově posiluje zdraví člověka. Aby však bylo působení opravdu efektivní, musí být interakce spontánní. Nelze nikoho nutit do aktivit se zvířaty, pak by se celé působení zcela minulo účinkem. (Poduschka, 1993)

Vedle prevence psychických poruch lze se zvířaty pracovat i jinak. Zvířata usnadňují psychoterapii například u pacientů plných úzkosti, kteří nedokáží osobní problémy verbálně sdělovat. Může jít o děti, seniory obecně, těžce duševně a tělesně postižené psychiatrické pacienty. V takových případech zvíře působí jako psychotherapeutický katalyzátor rozhovorů nebo se praktikuje léčba hrou s nasazením zvířete. Zvíře pomáhá prolomit bariéru mlčení, působí proti-úzkostlivě, hlazení zvířat dokonce snižuje mírně i krevní tlak, povoluje psychické napětí. Příznivé účinky při léčebním působení zvířetem byly zaznamenány i v léčbě demencí. Pacienti se dokázali více otevřít, chovali se více přiměřeně a celkově byl vidět vliv hlazení na emoční prožívání. V neposlední řadě

se ukazuje, že zvířata jsou prospěšná i v rámci rehabilitačních aktivit tělesně postižených. (Poduschka, 1993)

Kladné ovlivňování tělesných a duševních poruch u různých chorob by mělo být důvodem a výzvou k častějšímu používání zvířat k terapii. Na jedné straně zvířata usnadňují psychoterapii, na druhé straně sama o sobě působí jako terapie, proti-úzkostlivě, anti-depresivně. Mají vliv na rozvoj pozitivních emocí, na prožitek osobního štěstí a pohody člověka. Mohou být i prevencí psychických poruch. (Poduschka, 1993)

Nejčastější „zvířecí terapii“ je canisterapie, kde v roli pomocníka působí pes. V těsném závěsu za ní je pak hiporehabilitace, neboli terapie za pomoci koně. Z těch méně známých můžeme vyzkoušet felinoterapii, s terapeutickou kočkou anebo i nepříliš známou a v České republice zatím málo používanou lamoterapii, s lamami. (Animoterapie aneb terapie za pomoci zvířat, 2009)

Každé zvíře je vhodné pro trochu jiný způsob terapie, jak rozeberu podrobněji na následujících stránkách. V obecně prospěšné společnosti CANIS – HIPO – LAMOTERAPIE se rozhodli propojit to nejlepší z velmi kontaktních terapií se psy a koňmi (canisterapie, hiporehabilitace), s naopak spíše odstup si držícími lamami (lamoterapie).

Ne každé zvíře, byť by bylo příslušníkem rasy vhodné k terapii, je takové činnosti schopno se naučit. S výchovou zvířat pro animoterapii je třeba začít co nejdříve, ideálně hned od mala. Pečlivě vybírat zvířata podle charakteru a pracovat jen s těmi, pro které je kontakt s člověkem příjemný. Ne každý, ať už na první pohled pro terapii vhodný jedinec je takového kontaktu schopen, např. někteří psi nemusí být přítulní a zvyklí na přílišný kontakt s lidmi nebo aktivně vyhledávající lidské doteky. Pro práci se zvířecími terapeutky je také nezbytným předpokladem jejich naprosté zdraví a psychická i fyzická odolnost. I zvířecí terapeut potřebuje péči, aktivní relaxaci formou vycházek a dostatku odpočinku. (Výběr a výchova zvířat v animoterapii, 2014)

Animoterapii jako takovou můžeme rozdělit do několika skupin, podle zaměření práce se zvířetem. Každá z uvedených metod je vhodná pro jiné využití, jak vyplývá níže (Nerandžič, 2006):

- AAA – animal assisted activities, tedy aktivita za účasti zvířat. Využívá se pro zlepšení kvality života pacienta v oblastech sportovních, rekreačních

či zájmových. Zvířata v rámci těchto aktivit, pracují v různých prostředích, zpravidla s asistenty, odborníky pracujícími se zvířaty.

- AAT – animal assisted therapy, terapie pomocí zvířat. V těchto případech jsou zvířata součástí terapeutického procesu a napomáhají, podporují zlepšování sociálních, fyzických, emočních a kognitivních funkcí při terapeutické práci psychoterapeutů, fyzioterapeutů či jiných odborníků.
- AAE – animal assisted education, výuka se zvířecím terapeutem. Tento typ aktivit se využívá hlavně u klientů, se zdravotním postižením a různými poruchami učení. Podporuje rozvoj jemné motoriky.
- AACR – animal assisted crisis response, aktivity se zvířaty pomáhající odbourávání stresu. Uplatňuje se hlavně tam, kde se lidé dostali do těžké životní situace. Například spojené s přírodními katastrofami, nehodami, teroristickými útoky aj.

Animoterapie obecně, aby byla opravdu účinná, by měla být pravidelná a systematická. Intenzita by měla reflektovat individuální potřeby klienta. Její formy jsou:

- individuální
- skupinová
- pobytová

Individuální se věnuje vždy pouze jednomu konkrétnímu klientovi a jeho individuálním potřebám. Skupinová pracuje se skupinou klientů, zpravidla si předem stanovuje konkrétní cíl, na který se zaměřuje, např. posilování a rozvíjení vztahů, tolerance, empatie, komunikace. Pobytová forma je specifickým způsobem využití některého i více druhů animoterapie, hlavním znakem je větší intenzita terapie v rámci vymezeného časového úseku (př. víkendové, týdenní pobyty, apod.). Pobytová forma může zahrnovat jak individuální, tak skupinovou animoterapii. (Galajdová, Galajdová, 2011)

Z hlediska délky spolupráce s klientem mluvíme také o:

- dlouhodobé formy spolupráce
- krátkodobé formy spolupráce

Dlouhodobá spolupráce trvá déle jak tři měsíce, krátkodobá přibližně tři měsíce. V praxi se ukazuje, že dlouhodobá a zároveň intenzivní zvířecí terapie (více jak 1x týdně) ztrácí terapeutický účinek, kdy dochází k přesycenosti klienta. Vhodnější je dlouhodobou spoluprací rozvrhnout do menších úseků, věnovat se menším dílčím cílům, které mají smě-

řovat k naplnění hlavního cíle, pro který byla animoterapie zvolena. (Galajdová, Galajdová, 2011)

Před zahájením animoterapie je vždy důležité si ujasnit, čeho chceme dosáhnout. Na základě toho se také stanoví metoda terapie. Zároveň se nastaví podmínky spolupráce a vytvoří plán terapie. Plány se tvoří také vždy před každou terapeutickou jednotkou³, to znamená, co bude náplní v rámci daného časového úseku, vymezeného pro terapii. Součástí je i stanovení cíle v rámci celé terapie a vždy i v rámci terapeutické jednotky. V podstatě jde o vymezení toho, co je cílem každé konkrétní aktivity. Po té co proběhne terapeutická jednotka, by mělo následovat její zhodnocení, zda se dosáhlo cílů, nakolik byla efektivní. Na základě toho je možné zefektivňovat, plánovat další terapeutické jednotky, cíle a celkově lépe využívat zvířecí terapie v léčebném působení na klienty. (Nerandžič, 2006)

MUDr. Zoran Nerandžič (2006, str. 17) dále ve své knize Animoterapie aneb Jak nás zvířata umí léčit, píše: „Milované a milující zvíře nezradí a nikdy neublíží. Naproti tomu špatně vychované a nemilované zvíře může být nebezpečné, agresivní.“ Autor mluví o animoterapii i v souvislosti s ústavní péčí. Kriticky hodnotí fakt, že ústavy jsou velmi neosobní, nepodporují a ani neuznávají spojení člověka s přírodou a kvůli tomu ani neumožňují klientům ústavů, aby se do styku s přírodou dostali. V podstatě jde o vykořenění pacientů z přirozeného prostředí, které vede k sociální agónii, pomalu i k sociální smrti, která nakonec ústí do smrti biologické.

Animoterapie je jednou z možností, kterou se tomuto můžeme účinně bránit. Jen stačí umožnit klientům v rámci sociálních služeb ústavních zařízení, pravidelný kontakt se zvířaty. A pro jaké ústavy je animoterapie vhodná? Pro domovy seniorů, pro stacionáře, domovy pro osoby se zdravotním postižením, chronickým duševním onemocněním, osoby závislé na návykových látkách, dětské domovy. Uplatnění ale najde animoterapie i v takových zdravotnických zařízení, jako jsou nemocnice, léčebny. V neposlední řadě lze například z edukativního hlediska pracovat se zvířaty i v rámci škol, školek, především speciálních a dále i v rámci nápravných zařízení.

---

³Jedna terapeutická jednotka je cca 20 minut, ale záleží vždy na druhu aktivity, blíže se k pojmu terapeutická jednotka vyjadřují zaměstnanci CHL v rámci interview v praktické části (Galajdová, Galajdová, 2011).

Možnosti využití animoterapie jsou opravdu široké. Ať už jde o druh zvířete, se kterým lze zvířecí terapie provádět nebo o metodu, formu či místo působení terapií.

2.1 Canisterapie

Canisterapie je významnou součástí animoterapie. Canisterapii lze definovat jako speciální, podpůrnou metodu, která využívá pozitivního působení psa na psychickou, fyzickou a sociální stránku člověka (Stančíková, Šabatová, 2012).

Canisterapie z právního hlediska není v našem právu zakotvená. Náš právní řád tento pojem nezmiňuje, neexistují jednotná pravidla pro realizaci tohoto druhu terapie a neexistuje ani organizace, která by zastřešovala a zaštiťovala canisterapii. Chybí jasně vydefinované podmínky vzdělávání osob, které aktivně tuto metodu realizují v praxi a stejně tak není jednotná metodologie přezkušování psů, psích terapeutů. To vše jsou úskalí, která vykonávání canisterapie stěžují, nicméně i přesto si léčebné působení pomocí psů našlo své místo v rámci animoterapií.

Canisterapie je vhodná pro všechny věkové skupiny, od nejmladších až po nejstarší. Možnosti využití jsou tedy široké. Vždy je však třeba používat tuto metodu vhodně, u klientů, kteří netrpí strachem ze psů (kynofobie) nebo alergií na zvířecí srst. (Výběr a příprava klientů na canisterapii, 2009)

Canisterapie slouží klientům k uvolňování, zklidňování, stimulaci, rozvíjení a je významným motivačním a aktivizačním prvkem. Pracovat můžeme s oblastí komunikační, kognitivní, sociálně emoční i tělesnou. V pomáhajících profesích má významnou podpůrnou roli, kdy přítomnost psa pomáhá odbourávat komunikační bariéry s klientem, saturuje citové potřeby. Slouží jako prvek pro aktivizaci klientů, motivuje pro spolupráci a především bere člověka takového, jaký je. Nehodnotí ho, ani nekritizuje a tím přispívá k lepší psychické rovnováze. Povzbuzuje sebevědomí, pomáhá v uvědomění si svého já, podporuje kladné sebepojetí a sebehodnocení. (Poduschka, 1993)

A jak jsem již zmínila v úvodní části Animoterapie, je to především canisterapie, která pomáhá překonávat pocit osamění, zvláště u starých osamocených lidí.

Nejčastěji můžeme canisterapii využít v sociálních službách, v oblasti fyzioterapie, psychologie i speciální pedagogiky. Vzhledem k tématu diplomové práce, která se zaměřuje na obecně prospěšnou společnost, poskytující sociálně aktivizační služby,

bych se zastavila právě u sociální práce, služeb, kde canisterapie funguje jako podpůrná metoda.

V oblasti sociálních služeb je hlavním cílem canisterapie zlepšit sociální fungování klienta nebo celé skupiny klientů. Canisterapie pomáhá v socializaci jedince, jeho začleňování do kolektivu, navazování kontaktu apod. Posiluje skupinovou kohezi v kolektivu, zmírňuje nebo dokonce odstraňuje komunikační problémy, eliminuje problémové chování, slouží jako prevence sociální exkluze, motivuje a aktivizuje např. u seniorů k samostatnosti a sebeobsluze. (Poduschka, 1993)

Blíže se budu věnovat jednotlivým oblastem působení canisterapie u jednotlivých skupin klientů, v kapitole zaměřené na klienty animoterapie, konkrétně klienty obecně prospěšné společnosti CANIS – HIPO – LAMOTERAPIE. Zvláštní část jsem věnovala ústavním klientům a specifikám animoterapie v rámci tohoto prostředí.

Při jakékoli práci se zvířetem, zvláště když se jedná o léčebné využívání zvířete, je nutné mít na paměti, že interakce mezi klientem a zvířecím terapeutem nemusí být vždy bezproblémová. I s dobrými úmysly můžeme klientovi nebo psovi, či jinému zvířecímu partnerovi ublížit.

Vždy bychom měli zapojit do terapeutického působení jen takové zvíře, které je pro danou činnost vhodné. Zvíře, kterému nevdá lidský kontakt, který se nestraní lidí. Důležité je být vnímavý ke zvířeti a jeho potřebám, např. unavený pes by měl odpočívat a ne vykonávat terapii. Je třeba zajistit bezpečí zvířeti. Můžeme se setkat s klienty, kteří trpí dyskinetickou poruchou (vůlí neovlivnitelné, nekontrolované pohyby paží nebo nohou) v jejímž důsledku mohou zvířeti nechtěně ublížit. Stejně tak se to může stát u klientů s afektivními výpady. Dalším rizikem např. pro psa jsou zapadlé léky na zemi v pokojích klientů, které po pozření, mohou zvířeti způsobit zdravotní problémy. (Stančíková, Šabatová, 2012)

Rizika mohou ohrožovat i klienty. Nemělo by se stát, že by na terapii přišel nemocný pes, který tak může ohrozit zdraví klientů. Stejně tak by měl terapii vykonávat jen pes, který složil canisterapeutické zkoušky a je na práci psiho terapeuta vhodný. Aby mohla být terapie účinná, je nutné znát anamnézu klienta, jeho diagnózu, projevy, způsob komunikace. Bez znalosti těchto základních informací, není možné naplánovat adekvátní „program“ terapeutické jednotky a tím naplňovat potřeby klienta, dokonce můžeme klienta zranit. (Stančíková, Šabatová, 2012)

Pro lepší představu popisují případ, který se stal v rámci canisterapie, klientovi s vážným postižením, spastickou formou dětské mozkové obrny a těžké mentální retardace. Osoba praktikující canisterapii (doprovázející psiho terapeuta), si všimla zájmu klienta o přítomnost psa. Chytla jeho ruku ve snaze mu pomoci si psa pohladit, mu však ublížila, protože svaly klienta byly na končetinách velmi spastické. Bližší znalost klientova postižení by vedla k větší obezřetnosti, čímž by se předešlo zranění. Z toho důvodu se doporučuje, aby při terapii asistoval i fyzioterapeut, který může pomoci takovým situacím předcházet. (Stančíková, Šabatová, 2012)

Vždy je tedy třeba mít na paměti jak zdraví klientů tak zvířecích terapeutů. Dostatečné vzdělání zaměřené na problematiku práce a komunikace s klientem, psychosociální a poradenské dovednosti, aktivizaci klientů, problematiku canisterapie ve vztahu k různým cílovým skupinám, schopnost aplikovat teoretické znalosti v praxi, vědět s jakým klientem pracujeme, proč a co s ním děláme, kam spolupráce směřuje, jaký sleduje cíl, schopnost vyhodnotit výsledky práce s klientem, efektivitu a celkově zodpovědný přístup ke klientovi i zvířecímu terapeutovi je základem pro úspěšnou animotrapii.

2.2 Hiporehabilitace

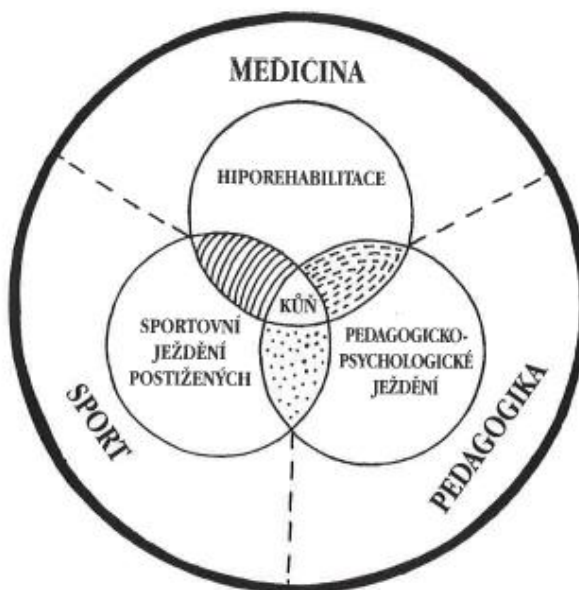
Jednou z nejrozšířenějších animoterapií, léčby využívající působení zvířat na člověka, je hiporehabilitace. Rehabilitační metoda pracující s koněm, jako léčebným prvkem. Již Hipokrates, starořecký lékař se zmiňuje o pozitivním vlivu jízdy na koni, o skutečném rozvoji léčebného využívání koně však můžeme hovořit až od 60. – 70. let minulého století. První pokusy s hipoterapií u nás byly zaznamenány v roce 1979, v rehabilitačním ústavu Chuchelná. Terapie byla zaměřená na děti s dětskou mozkovou obrnou. Rozvoj terapie koněm koordinuje FRDI (The Federation of Riding for the Disabled International), jejímiž členy jsou i Česká hiporehabilitační společnost a Slovenská hipoterapeutická asociácia. (Okáčová, 2013)

Hiporehabilitaci můžeme definovat jako ježdění nebo vození se na koni za účelem napomáhat obnovení ztracených funkcí, zmírnění, minimalizování nebo odstranění psychologických, sociálních, fyzických či mentálních handicapů klientů. Hiporehabilitace je zastřešující pojem pro veškeré „koňské“ aktivity a terapie. Konkrétně se jedná o hipoterapii, psychoterapii pomocí koně, aktivity s využitím koní, parajezdectví. (Hipoterapie, 2014)

Poslední z uvedených spíše spadá do oblasti sportu a rekreace, nikoliv do oblasti terapeutického působení, dále se tedy parajezdectví věnovat nebudu, jelikož dané téma není předmětem diplomové práce.

Obrázek 1: Komplexní přehled resocializačního působení hiporehabilitace, zahrnující oblast medicíny, psychologie, pedagogiky, sportu.

Zdroj: Hollý, Hornáček, 2005

Když se podíváme na jednotlivé oblasti podrobněji, vidíme, že se jedná o různé aktivity, sloužící různým účelům. Jedno však mají společné, pomáhat klientům, pacientům s jejich zdravotními problémy a postižením. (Hollý, Hornáček, 2005)

- HT – hipoterapie, podporuje obnovení narušených nebo ztracených funkcí. Je významným pomocníkem při odstraňování či alespoň zmírnění různých onemocnění pohybového aparátu.
- PPK – psychoterapie pomocí koně, napomáhá zmírnit nebo odstranit příznaky duševní choroby, mentálního handicapu a celkově podpořit dosažení pozitivních změn v chování člověka.
- AVK – aktivity s využitím koní, mají za cíl podpořit výchovu a vzdělávání lidí se zdravotním postižením a specifickými potřebami. Podporují aktivizaci a motivaci klientů. (Hollý, Hornáček, 2005)

V obecně prospěšné společnosti CANIS – HIPO – LAMOTERAPIE se zabývají všemi zmíněnými formami hiporehabilitace. Hlavní myšlenkou je vždy vycházet z potřeb jednotlivých klientů či skupiny.

Kde je tedy léčebná síla koně? Kůň působí stejně jako pes při canisterapii, má ale svá specifika, která může nabídnout pouze on. Vedle standardních doteků, hlazení, teplem těla tlumení svalové spasticity (zvířata mají vyšší tělesnou teplotu a toho je možné využít při uvolňování ztuhlých svalů, které jsou tak lépe připraveny na další práci, masáže apod.), vodění, různých her a dávání pamlsků, které vedou k sebevědomí a sebeuvědomování člověka, podpory komunikace, pocitu pohody, odbourávání strachu, nedůvěry a úzkosti, ale třeba i k větší disciplinovanosti klienta, tlumení hyperaktivity či agresivity, kůň nabízí i svezení či přímo ježdění na něm. Aby byl účinek terapie co nejúčinnější, měl by být kůň bez sedla, zpravidla opatřen madly pro držení a pocit větší jistoty klientů. Samozřejmě nesmí chybět ani ochranné prostředky jako je např. helma. Krok koně je jedinečný, ovlivňuje držení těla klientů, jejich chůzi, nabízí klientovi „živé protézy“, stimuluje klouby apod. Pravidelný, rytmický krok koně, podporuje celkovou rytmizaci organismu. (Hollý, Hornáček, 2005)

Z animoterapií je podle Hollého a Hornáčka (2005) hirehabilitace metodou, při které dochází k nejtěsnějšímu propojení bio – psycho – sociálních faktorů. Psychika člověka a koně si k sobě musí najít vztah, čím více jsou na sebe člověk a zvíře „naladěni“ tím více se zlepšuje koordinace pohybů, zlepšuje stabilita postoje a rovnováhy a zvyšuje se sebedůvěra klienta. Hiporehabilitaci lze zahrnout do terapie již u několik měsíců starých dětí, kdy polohování může mít mimořádně pozitivní vliv na rozvoj pohybového aparátu od plazení, lezení až po samotnou chůzi. Věková hranice není omezená, v CHL organizaci často využívají hiporehabilitace i klienti ve velice pokročilém věku, často sami nepohybliví.

Hiporehabilitace je metoda, která komplexně ovlivňuje pacienta. Je vhodná pro neurologické, ortopedické, psychiatrické, ale i třeba gynekologické pacienty (např. u pacientek se slabostí pánevního dna). Terapii s koněm však nemůžeme využívat u klientů s horečnatým, nádorovým, či zánětlivým onemocněním v akutní fázi, klientů, kteří krátce (7 – 10 dní) před terapií byli očkovaní. Dále není vhodné zahajovat hiporehabilitace u klientů s nepřekonatelným strachem z koní, u těch, kteří nesouhlasí s touto formou léčby nebo alergiků na zvířecí srst apod. Není ani vhodné „naordinovat“ klientovi příliš velké množství jednotlivých terapií, jelikož klient není schopen obvykle pojmout příliš

mnoho podnětů. Další překážkou hiporehabilitace jsou tentokrát ze strany koně, zdravotní potíže. Kůň musí být úplně zdravý, spolehlivý a zároveň dobře připravený na výkon terapie. (Hollý, Hornáček, 2005)

2.3 Lamoterapie

Dosud nejméně známé u nás je terapeutické využití lam. Průkopníkem v této oblasti byla v České republice Psychiatrická léčebna Bohnice (dnes Psychiatrická nemocnice Bohnice). Lamy však nebyly využívány pro přímou práci s klienty, ale pouze v rámci ergoterapie⁴ a socioterapie⁵. Tedy zjednodušeně ergoterapie zde představuje péči o ustájená zvířata a v rámci socioterapie se v podmínkách Bohnické nemocnice využívá stádní vzorec chování k posílení pocitu sounáležitosti se sociální skupinou. (Terapie v nemocnici, 2014)

Aktivněji se lamoterapie využívá v sousedním Německu, konkrétně Tierparku v Zittau. Zde již pokročili se zvířecími terapiemi o kus dál. Lamy využívají nejen v rámci ergoterapie, ale také pro přímý kontakt s klienty. Lamy zde tvoří jakéhosi prostředníka mezi klientem a terapeutem. Dr. Saskia van DeerLee, která zde pracuje s lamami, je popisuje jako výjimečná, pozorná zvířata, která jsou na jedné straně zvědavá, ale na druhé člověka respektující a svoji do určité míry odtažitou povahou většinou přesně umí dodržet individuální hranici klienta. Lamy lze použít k terapii jednotlivců i různých skupin. Při práci s dětmi lamy působí jako velmi účinný uklidňující prvek, zlepšují schopnost koncentrace a pomáhají u dětí vytvářet důvěru. V Tierparku dokonce srovnávají účinky lamoterapie s účinky delfinoterapie, které jsou mnohonásobně vyšší než léčebné působení psa či koně. Tedy za nepoměrně nižších nákladů lze dosáhnout stejného terapeutického účinku při práci s lamou jako při práci s delfínem. Konkrétně bylo pozorováno, že u klientů, kteří se setkali s lamou (či delfínem) vznikaly pozitivní emoce v mnohem vyšší míře, než bylo zaznamenáno ze setkání klientů se psem či koněm. (Růžička, 1999)

Důvodem proč zrovna lama je tak výjimečná ve zvířecí terapii, je právě to, že se při počátečním kontaktu s člověkem drží spíše stranou. Chvilí trvá než je ochotna

---

⁴ Ergoterapie je „terapie prací“, terapie smysluplným zaměstnáním, s cílem zachovat a využít schopnosti pacienta, které jsou potřebné pro zvládnání běžných každodenních činností. Zapojení člověka do činností, které pro něj mohou být nějakým způsobem významné a smysluplné. (Müller, 2005)

⁵ Socioterapie je léčebné působení společenským prostředím, společenských vztahů a společenskými aktivitami na pacienta, např. chráněné dílny a bydlení. (Müller, 2005)

se jen otočit k člověku, v prvních momentech je tedy vyloučen přímý kontakt. K tomu dochází až po nějaké době. Pro některé klienty je tento způsob chování daleko přijatelnější než typický způsob chování například koně, který je mnohem více kontaktní a má více tendenci jít ke klientovi přímo, čímž ho může zaskočit svoji mohutností. Pro některé klienty to představuje nepříjemnou situaci, vyvolávající strach. Mohou se cítit být zahnaní do kouta. Pak by taková zvířecí terapie mohla více uškodit nežli pomoci. (Růžička, 1999)

Terapii lamou může využít prakticky každý klient, který je alespoň částečně pohyblivý. Může se využívat i při práci s velmi postiženými osobami, jejichž duševní vývoj se zastavil na úrovni jednoročních až tříletých dětí. Lamy pomáhají těmto klientům se více otevřít, více komunikovat, být aktivnějšími. (Růžička, 1999)

Zajímavostí lam je, že dokáží zaujmout právě ty klienty, kteří jinak neprojevují o žádnou činnost ani jiné „běžné“ zvíře výrazný zájem. Právě apatičtí pacienti dokáží navazovat s těmito zvířaty kontakt a komunikovat s nimi. (Růžička, 1999)

Lamoterapie se v současné době využívá při léčení nemocí jako je autismus, tělesné a duševní handicapy, poruchy chování, deprese, závislosti, demence a dokonce i infarkt. Nemusí však vždy jít hned o léčebné působení jako takové. Lamy jsou zajímavé i z hlediska pozitivního ovlivňování volného času dětí a mládeže. V takovém případě se lamy využívají především k tzv. lamatrekům, výletům a túrám, kdy si děti vedou „svoji“ lamu. Nejedná se tedy o jízdu na lamě, ale vedení lamy na provaze. Připomíná to spíše vycházku se psem na vodítku. Předtím než zahájí skupinka trek, jsou účastníci náležitě poučeni o ovládání lamy, které je odlišné od ovládání koně. Důležité je znát povely, na které lamy reagují, zkouší se upevňování břemen, nasazování ohlávky a zvlášť děti jsou upozorňovány, aby se chovaly klidně, příliš neposkakovaly a nekřičely. S lamami se musí zacházet citlivě, aby se nepolekaly. Například zajímavým rozdílem mezi lamou a koněm je, že lamám lze nasazovat ohlávku pouze ze strany zezadu. Zepředu se lamy vůbec po hlavě nehladí, ani se s nimi jinak nemanipuluje. Důvodem je, že v zemi původu je napadají pumy právě zepředu, a proto si lamy chrání přední část. V podstatě je téměř nemožné k nim přijít jako ke koni, na přímo a hned pohladit nebo zepředu jakkoliv chytat. Taková lama bude mít tendenci uhnout. Pokud nebude mít možnost se schovat, utéct může se bránit například plivnutím a to není zrovna příjemný zážitek. O všech těchto zvláštnostech se klientům vždy dostává náležitého ponaučení. Lamotreky ale nejsou určeny pouze pro děti, naopak v případě velmi malých dětí je nutný doprovod dospělého. Slouží tedy

i pro aktivní využívání volného času každého zájemce, kterého tato zvířata zaujala. (Bennett, 2001)

Lamy jsou hodně samostatné, a pokud mají sloužit terapeutickým účelům, je potřeba začít s výchovou už od narození. Mluvit na ně, hladit je, cvičit apod., aby byly zvyklé na kontakt s člověkem. Pokud se s lamou pracuje hned od začátku, většinou je pak ochotná se učit i další povely. Zde tak jako jinde při snaze něco někoho naučit, i lamy potřebují motivaci. Každý dobrý výkon by měl být odměněn například kouskem mrkve, jablka nebo tvrdého chleba. (Šuhajda, 2006)

Lamoterapii nelze dělat nahodile, je nutné si vytvořit řád, určitou pravidelnost v jednotlivých činnostech. Usnadňuje to jak chápání ze strany zvířete, tak to přináší pocit bezpečí a jistoty klientům, zvláště velmi postiženým. Práce s lamou má tedy obvyklý postup. Prvně se vypustí zvířata do výběhu, kam za nimi přicházejí klienti. Chvilí spolu jen tak chodí, nedotýkají se, vzájemně se pozorují. Poté následuje chvilka krmení a dávání pamlsků, zvíře se již přiblíží na dotek a je možné si ho pohladit. Poté co se mezi klientem a zvířetem naváže kontakt, jsou lamám nasazovány ohlávky. Pak už je možné vyrazit do přírody, na pastvu nebo začít s hrami. Po návratu a ukončení práce s lamou následuje poslední část terapie, a to česání pod dohledem zkušených osob. (Růžička, 1999)

Lamoterapie v organizaci CHL probíhá prakticky stejně, jak je popsáno výše. K terapii se zde používá lama krotká, která je pro práci s klienty nejvhodnější. K dispozici je hned několik lam, což je výhodné pro práci se skupinou. S lamami se ale pracuje i individuálně. Lamoterapií klienti mohou rozvíjet komunikaci a paměť. Trénují jemnou i hrubou motoriku a skupině usnadňují navazovat kontakty, zapojit se do diskuze nad zážitky se zvířaty. Odvážnější a aktivnější z klientů, dávají lamám různé povely a zkoušejí, jak správně tato zvířata motivovat a ovládat.

Závěrem této kapitoly bych uvedla citát Marty McGeeBennett (2001, str. 34): „...skutečné kouzlo lam a alpak⁶ spočívá v tom, že jsou úplně jiná, než všechna ostatní zvířata.“ A zároveň tím otevírám následující kapitolu věnující

---

⁶ Rozdíl mezi alpacas a llamas – llamas jsou více zvířata na nošení nákladu a další práci. Alpaky se chovají primárně na vlnu. Pro obě se používá jednotný název „lama“. V rámci rozdílů v chování: llamas jsou klidnější a méně hlasité než alpacas. U alpacas je více pravděpodobné, že budou prudčeji, agresivněji reagovat než llamas. I z toho důvodu jsou na terapii vhodnější llamas. V našem případě lama krotká. Při terapii musí být zvíře mírné, klidné a trpělivé. (Bennett, 2001)

se shrnutí a vyznačení hlavních specifík jednotlivých druhů animoterapií používaných v předmětné obecně prospěšné společnosti.

2.4 Shrnutí lamoterapie x canis a hipo

Zdraví člověka je možné pozitivně stimulovat různými způsoby. Jednou z alternativních možností je používání zvířat k léčebnému působení na fyzické, psychické i sociální aspekty spojené se zdravím a pohodou člověka. Pro účely animoterapie můžeme použít různé druhy zvířat, dle preferencí, možností a zdravotních potřeb. V podstatě téměř s každým zvířetem lze praktikovat nějakým způsobem animoterapii. Nejčastěji se však setkáváme s canisterapií a hiporehabilitací. Oběma metodám jsem věnovala na předchozích stránkách samostatný prostor, jelikož právě tyto dvě časté metody jsou využívány také v obecně prospěšné společnosti CHL. Organizace ale nezůstala pouze u tradičních zvířecích terapeutů a směle do své terapeutické práce zapojila v našich zeměpisných šířkách poněkud exotické zvíře, lamu. V České republice není moc společností, které by se tak všestranně věnovali animoterapii, a které by nabízely tak pestrou nabídku terapeutických služeb za pomoci zvířat. Díky tomu mohou nabídnout klientům různé způsoby terapie, od velmi kontaktních s koněm a psem až po naopak terapie s lamou, terapie nekontaktní, s odstupem zvířete od člověka a postupným tvořením vztahu mezi člověkem a zvířecím partnerem. Tento zásadní rozdíl je jedinečný a umožňuje tak oslovit větší skupinu klientů. Pes i kůň přichází k člověku, vyhledává kontakt, je aktivní. Pes má nespornou výhodu ve své velikosti. Díky tomu je možné praktikovat canisterapii nejen v prostorách organizace, ale také v terénu, přímo u klientů doma, v ústavech apod. Kůň ani lama toto většinou neumožňují, i když jsou situace a příležitosti, kdy je možné přivést je za klientem. Zpravidla však klienti za těmito zvířaty dojíždějí, ať už individuálně nebo skupinově.

Tak jako má výhodu pes svojí velikostí, tak má kůň výhodu svými možnostmi. Na rozdíl od psa a lamy, kůň léčebně působí i jinak než pouhým kontaktem ze země, voděním, hrami, hlazením, polohováním⁷. Kůň se nejčastěji využívá k vození, případně ježdění klientů. V tomto je hiporehabilitace jedinečnou terapeutickou metodou, kterou nelze působením jiných zvířat zcela nahradit.

---

⁷ Polohování: jedná se o umístění těla pacienta do zdraví prospěšných poloh, v našem případě s terapeutickým využitím tělesného tepla zvířete, které napomáhá např. prohřátí a uvolnění spastických končetin pacienta. (Freeman, 2009)

Lama pak zůstává v rámci terapeutického působení někde mezi psem a koněm. Nedá se na ni jezdit, není ani příliš reálné lamu vodit domů či do ústavů ke klientovi, i když výjimečně to možné je, ale jinak se s ní pracuje podobně jako se psem a koněm. Terapie zahrnuje vodění, hlazení, česání, hry apod. Výjimečnost lamy spočívá v jejím odlišném přístupu ke klientovi, čímž může reagovat na potřeby jiného typu klienta než pes či kuň. Kontakt navazuje sám klient, nikoliv lama. Lama je poměrně plaché, ale zvědavé zvíře. Pomalu se přibližuje ke klientovi, ale zároveň mu nechává jeho osobní prostor. Pro některé klienty je držení počátečního odstupu ze strany zvířete mnohem příjemnější. Další specifické působení lam, odlišné od jinak běžných terapeutických zvířat jako jsou koně a psi, popisuje autorka knihy *The Camelid Companion, Handling and Training Your Alpacas (and) Llamas*, Marty McGee Bennet (2001, str. 112): „Psi, koně a v mnohem menší míře kočky umožňují náhodný, bezduchý dotek (můžeme si je neformálně, příležitostně pohladit bez nějakého přemýšlení). Lamy a alpaky obecně ne. Musíte být vnímavější, zůstat přítomni a být uctiví, když se dotknete „velbloudovitých“ jinak by to nepřijali, nelíbilo by se jim to. Na druhou stranu když se „skutečně dotknete“ lamy a alpaky prakticky se rozpustí ve vašich rukou (splynete).“

Podle Bennet (2001) lama, stejně jako ostatní terapeutická zvířata, působí na somatickou, mentální i sociální stránku člověka. Pomáhá udržovat kondici, při hrách stimuluje mozkovou činnost a současně podporuje komunikaci. Navíc „nutí“ klienty k větší soustředěnosti a připravenosti k reakcím na vnější podněty a učí klienty respektovat druhé. Pomáhá zklidňovat emoce, podporuje sebeovládání a rozvahu.

Jak je vidět, každé ze zvířat v CHL má své specifické terapeutické využití. Zvířata však nemusí vždy poskytovat pouze léčebnou podporu jako takovou, ale mohou také působit jako prostředek výchovy a náplně volného času dětí a mládeže, napomáhat vzdělávání a osvětové činnosti.

Všechny druhy animoterapie jsou pro klienty významné. Základní oblasti, kde působí, lze shrnout do několika bodů (Stančíková, Šabatová, 2012):

- rozvoj hrubé a jemné motoriky (např. házení míčku psovi, připevňování kolíčků a různých předmětů ke dlouhé srsti)
- podpora verbální i neverbální komunikace (např. při hře „poznej psa“ nebo „závod piškotů“)
- podpora koncentrace a paměti (např. hra „psí plemena“)

- rozvoj orientace v prostoru a čase (např. procházka se zvířetem)
- rozvoj kognitivní a citové složky (např. hra „psí misky“ nebo „ojídačka“)
- podpora sociálního cítění (např. hra „tunel“ nebo „péče o psa“)
- podpora rehabilitační práce, polohování (např. prohřívání a uvolňování spasticity u klientů)
- podpora pohybu, aktivity (např. hra „překážky“)
- podpora duševní rovnováhy, pozitivní vliv na psychiku (veškeré léčebné působení pomocí zvířat si klade za cíl pozitivně působit na psychiku člověka, všemi hrami, cvičeními apod.)
- rozvoj motivace, samostatnosti (např. hra „indicie“ nebo „péče o psa“).

Součástí hiporehabilitace mohou být i některé hry Pata Parelliho. Pat Parelli, kalifornský rodák, se od mládí věnoval práci s koňmi, rodeu, cvičení koní. Postupně si vytvořil vlastní metody a zaměřil se na práci s lidmi, kteří vlastní koně, učí je přirozené komunikaci a spolupráci. K tomu vytvořil soubor 7 her, jejichž hlavním tématem je přirozené přátelství člověka a koně, tvoření důvěry a vzájemného vztahu. Jedná se například o hry přátelská hra, jo jo hra, kruhová hra a další. (Natural Horsemanship, 2014)

Klienty animoterapie mohou být osoby se zdravotním postižením, tělesným, mentálním či jinak nemocné. Věková škála je velmi široká od nejmenších dětí po seniory. Terapie lze praktikovat s klienty v jejich domácím prostředí, v rámci ústavní péče nebo v organizacích, které tyto metody nabízejí. Se zvířecími terapeutky se mohou setkat i celkově zdraví klienti, kteří se dostali do nepříznivé životní situace, například při evakuaci v důsledku živelné katastrofy, teroristického útoku či nehody. V takovém případě pomáhají zvířata, speciálně psy, odbourávat stres související se vzniklou zátěžovou situací. Při animoterapii se setkává klient a zvíře, spolu s nimi se terapeutického procesu účastní doprovod zvířete a zpravidla i asistent klienta, často fyzioterapeut. (Léčebné účinky animoterapie, 2009)

Existuje mnoho různých druhů zvířecích terapií, které se praktikují jak u nás, tak v zahraničí. V České republice se však animoterapie využívá spíše okrajově, jako doplněk klasické léčby. Příčinou zatím stále malého využívání této alternativní terapeutické metody, může být nedostatečné legislativní zajištění, včetně chybějících jasně stanovených podmínek pro vzdělávání a následné praktikování animoterapie. Kvalita jednotlivých tera-

píí se tak může velmi lišit, v závislosti nakolik zájemce (zvířecí doprovod), který se chce věnovat animoterapiím absolvuje různé odpovídající kurzy, nakolik zodpovědně dodržuje postupy, respektuje individuální zdravotní potřeby klienta apod. Obecně se doporučuje studovat vysokou školu zaměřenou na obor speciální nebo sociální pedagogika a toto studium doplnit kurzy z té oblasti, které se chceme věnovat, např. canisterapie, hiporehabilitace, aj. Jedná se ale pouze o doporučení. V rámci animoterapií pouze psi jsou povinni skládat canisterapeutické zkoušky. Bez jednoznačně platné legislativy nebudou podmínky animoterapií jednotné a tedy ani nemůžeme očekávat postupy, činnosti a výsledky terapeutického působení v jednotné, v rámci možností standardizované podobě. I proto dokud se situace nezmění a nestane se léčba za asistence zvířat součástí platného právního řádu, můžeme klientům animoterapeutických služeb doporučit především zjišťování referencí o společnostech a osobách praktikující zvířecí terapie. (Animoterapeutické služby, 2009)

3 ÚČASTNÍCI CANIS – HIPO – LAMOTERAPIE

Organizace se sídlem na jihomoravské farmě vznikla za účelem pomáhat lidem s handicapem, seniorům, dětem. Stanovené cíle naplňují prostřednictvím různých forem animoterapie. Vedle využití tradičních zvířat jako je pes a kůň, zapojili také méně obvyklé zvíře – lamu. Se všemi zvířecími terapeuty pracují jak jednotlivě, tak i ve skupině, a to na základě myšlenky, že kontakt se zvířetem pomáhá navodit lepší psychickou pohodu, která se odráží i na pohodě fyzické a v důsledku toho, celkově pozitivně ovlivňuje zdravotní stav člověka. Klienty podporují v rozvoji citové vazby, komunikačních schopností, poznávání, respektu a porozumění, cíleném a soustředěném chování, to vše je prokládáno nácvikem dovedností podporující samostatnost klientů.

Terapeutická práce vyžaduje přípravu, a to u všech zúčastněných, kteří se nějakým způsobem do animoterapie zapojují, u klienta, jeho asistenta, u zvířete i jeho asistenta, případně dalších doprovázejících osob, ať už se jedná například o fyzioterapeuta, rodinného příslušníka aj. Všichni kdo se podílejí na animoterapii, by měli být informováni o tom, co animoterapie obnáší, co je její přidanou hodnotou a kde všude může pomoci. Možnosti a obvyklé výsledky terapeutického působení, případná rizika a základní instrukce k práci se zvířetem. Zvláště pro klienty a jejich asistenty je to velmi důležité, aby se mohli rozhodnout pro co nejúčinnější a nejvhodnější animoterapii. (Stančíková, Šabatová, 2012)

Terapie se zvířaty probíhá za účasti klienta, který je ve středu celého terapeutického procesu. Je to člověk, kterému byla „naordinována“ animoterapie, u kterého očekáváme terapeutické účinky zvířecí léčby a podle kterého stanovujeme cíle a jednotlivé metody a postupy terapie. Vždy je velmi důležité znát anamnézu a diagnózu klienta a vycházet z jeho individuálních potřeb a možností, jen tak může být léčba za pomoci zvířete nápomocná.

Vedle klienta je dalším klíčovým účastníkem samotné zvíře. Podle druhu zvolené terapie, canisterapie, hiporehabilitace, lamoterapie se jedná buď o psa, koně nebo lamu. Případně psi, koně, lamy, pokud bychom pracovali s větší skupinou klientů. Zvíře působí jako léčebný prvek animoterapie, je tedy důležité, aby bylo samo zdravé, mělo pozitivní vztah k lidem, nebálo se lidí, a celkově tedy aby bylo vybíráno pro terapii s ohledem nejen na potřeby a možnosti klienta, ale také s ohledem na jeho potřeby a možnosti. Klient a zvíře jsou hlavními účastníky animoterapií.

Další osobou, která se podílí na této léčebné metodě, je obvykle doprovod klienta. Jedná se o asistenty, fyzioterapeuty, ošetřovatele nebo rodinné příslušníky, především ty, kteří dobře znají zdravotní stav klienta, jeho specifické potřeby, požadavky apod. Přítomnost asistenta klienta je nezbytná, právě proto, aby nedošlo třeba jen nechtěně k ublížení klientovi, z neznalosti jeho zdravotního stavu, neznalosti projevů různých zdravotních problémů apod. Stejně jako klient i zvíře má svého asistenta, který ho doprovází při výkonu terapie. Takový člověk zná „svého“ zvířecího terapeuta velmi dobře a pomáhá usnadňovat terapii s ohledem na samotné zvíře, jeho možnosti, potřeby a zdraví. Je zodpovědný za zvíře, za jeho trénink, chování. Na jedné straně povzbuzuje a motivuje psa k terapii a na druhé straně je v roli ochránce zvířete, kdy dohlíží, aby nebylo zvíře zraněno při výkonu terapie. Musí pečlivě hlídat interakce mezi klientem a psem, stejně tak pohyb zvířete, pamlsky, které často zvířecí terapeuti dostávají od klientů, i zatoulané léky, které může zvíře, zpravidla se to stává u psů, pozřít.

Samostatnou roli může mít i další osoba, která připravuje doprovodný program pro klienty, různé hry související se zvířaty nebo praktikující se zvířaty či na nich. V CHL tuto roli zastává přímo asistent zvířete. Pracuje intenzivně se zvířetem i klientem, připravuje různé hry a cvičení k podpoře naplňování cílů animoterapie.

Například jedna z her, která podporuje komunikaci, rozvoj slovní zásoby, paměť, poznávání i představitost. Pomáhá v trénování jemné a hrubé motoriky, smyslového vnímání a prohlubování vzájemné spolupráce v rámci kolektivu. Hra, která rozvíjí a udržuje tedy celkovou psychomotorickou oblast, působením na oblast řečovou, kognitivní, tělesnou i emočně sociální je vhodná pro různé věkové kategorie, zdravé klienty, i ty s handicapem. Hra je kolektivní a může se hrát s jakýmkoliv zvířetem, které má delší chlupy, tedy ideálně se psem nebo lamou. Dalšími pomůckami jsou kolíčky, třeba obyčejné kolíčky na prádlo, nejlépe barevné a kartičky s jednotlivými písmenky abecedy. Tato jednotlivá písmenka - kartičky připevňujeme zvířecímu terapeutovi k srsti po celém těle, proto jsou vhodná zvířata s delšími chlupy.

U koně si ale také poradíme, například upevňováním písmenek do hřívky nebo ocasu. Prvním úkolem klientů, každého účastníka hry je najít a odepnout kolíček podle barvy nějakého předmětu. Například pokud chceme, aby odepnul kolíček žluté barvy, řekneme, že kolíček má mít barvu slunce, červený barvu jahody apod. Vždy je potřeba se v komunikaci přizpůsobit skupině, se kterou hru hrajeme. Hra pokračuje tím, že hráč přečte písmeno na kartičce a najde na zvířeti část těla, která na to dané písmeno začíná.

Například pokud má kartičku s písmenem „O“, hráč by měl odpovědět oko či ocas, apod. Pokud neví, může se poradit se skupinou. Posledním krokem ve hře je ukázání hráče na zvířeti, té části těla, kterou slovně označil na základě písmenka z kartičky. Poté ve skupině porovnáváme, zda danou část těla má i člověk nebo pouze zvíře, případně si ji ukazujeme sami na sobě. Některé hry se více zaměřují na pohybové aktivity, jiné na relaxaci nebo podporu kognitivních funkcí. Většinou se však v rámci jedné hry procvičuje více oblastí, které se vzájemně prolínají, jak vyplývá i z výše uvedené hry. Další hry, včetně fotodokumentace uvádím v příloze diplomové práce. (Pozor, hodný pes!, 2011)

3.1 Klienti

Klient je každý člověk, který vyhledává služby společnosti za účelem zlepšení svého zdravotního stavu. Může se jednat o individuální zájemce nebo celé skupiny. Zpravidla v CHL o.p.s. spolupracují s domovy seniorů, ústavy pro handicapované osoby, ojediněle s dětskými domovy a zájemci z běžné populace, kteří řeší různé zdravotní potíže často psychosomatické povahy, vyplívající z náročnosti životního stylu spojené se stresem, syndromem vyhoření apod. Každá skupina klientů, děti, senioři nebo osoby se zdravotním postižením, má svoje specifika. Základem vždy je, aby animoterapie byla motivačním prvkem, aby o ni klient měl zájem, pak je možné využít ji u velmi široké škály potíží a v jakémkoliv věku. To zda bude animoterapie motivačním prvkem nelze vždy zjistit hned z první návštěvy nebo příp. z rozhovoru s klientem, někdy je zapotřebí více setkání než můžeme rozhodnout o vhodnosti aplikace této metody. Čas věnovaný zjišťování skutečných potřeb a možností, chuti a motivací pro práci se zvířetem se ale určitě vyplatí a projeví v dosažených výsledcích terapeutického působení. (Odendaal, 2007)

Hlavní cílovou skupinou organizace jsou senioři. Obecně je za seniora považována osoba nad 65 let, nicméně určit hranici počátku stáří je obtížné. Stárnutí je velmi individuální proces, projevující se potížemi spojenými se zhoršením pohybového aparátu, zrakového a sluchového vnímání, s úbytkem mentální kapacity. Animoterapie je jednou z aktivizačních metod, která významně pomáhá oddalovat některé projevy stárnutí, vyrovnávat se s nimi nebo je ulehčovat. Pracovat se seniory v rámci terapie se zvířaty, lze jak v individuální formě, tak skupinové. Spolupráce se seniory vyžaduje vysoké nároky především na člověka, který působí v roli asistenta zvířecího terapeuta a asistenta samotného klienta (seniora). Nezbytnými dovednostmi pro práci se seniory jsou dobré komunikační schopnosti, tolerance, trpělivost a empatie. Velice důležité je pak si dávat pozor

obzvláště na familiárnost a infantilnost, ke které může mít pomáhající osoba tendenci. Vždy je důležité si uvědomit, že i když je senior mnohdy odkázán zcela na pomoc druhé osoby, neznamená to, že nevnímá své okolí, a že nepotřebuje žádné podněty. Ačkoliv v seniorském věku dochází k mnoho zdravotním omezením a onemocněním, kontakt se zvířetem a možnost pohovořit si s někým o svém aktuálním stavu je nejen příjemným rozptýlením, ale i potěšením a povzbuzením do dalších aktivit a napomáhá udržovat či případně hledat smysl života i v pokročilém věku. (Poduschka, 1993)

Hlavní oblasti kde zvířecí terapeuti pomáhají seniorům (Poduschka, 1993):

- udržování klienta v aktivitě
- zmírňování pocitu osamění, zvíře je v roli partnera, který má čas, naslouchá
- zlepšování vztahů mezi seniory a okolím (rodinní příslušníci, personál v ústavech apod.)
- motivování klienta k rehabilitaci, např. při zdravotním handicapu v důsledku mozkové příhody
- pozitivní působení na psychiku, která ovlivňuje celkový zdravotní stav klienta

Při práci se seniory bychom měli dodržet základní zásady, které napomáhají v naplňování cílů animoterapie. Nepoužívat zbytečně zdobněliny, nedělat nic co by se nám samotným nelíbilo, nevyvíjet přílišný tlak na klienta, ponechat mu prostor, respektovat ho, připravit se na každé setkání a promyslet aktivity tak, aby odpovídaly možnostem a potřebám klienta. Vždy zohledňovat aktuální situaci klienta a nahlížet na ni komplexně. Měli bychom být schopni a ochotni přizpůsobit se klientovi, snažit se „být tam, kde je on“. (Stančíková, Šabatová, 2012)

Osoby se zdravotním postižením jsou druhou nejčastější cílovou skupinou obecně prospěšné společnosti CHL. Kontakt se zvířetem, ať už psem, lamou nebo koněm ve zmiňované organizaci, může napomáhat rozvoji určitých schopností či dovedností. Cílem však může být i jen „pouhé“ udržení stávajícího stavu tak, aby se nezhoršila kvalita života klienta. Opět tak jako u jiných skupin klientů, i zde je důležitou podmínkou smysluplné spolupráce motivace pro klienta, jeho zájem o interakci se zvířetem.

Světová zdravotnická organizace definuje zdravotní postižení jako částečné nebo úplné omezení schopnosti vykonávat nějakou činnost, případně více činností, přičemž toto omezení je způsobeno poruchou nebo dysfunkcí orgánu. (Světová zdravotnická organizace, 2011)

Postižení se dělí do tří stupňů podle závažnosti na lehké, střední, těžké, nebo zda je orgánové či funkční a dále podle toho zda je vrozené nebo získané v průběhu života. Příčiny vzniku postižení mohou být různé, například důvodem může být vrozená vada, infekční onemocnění matky v době těhotenství, požívání alkoholu a drog matkou v době těhotenství, předčasný porod, mechanické poškození mozku při porodu, úraz, aj. Klientem jsou tedy osoby s mentálním, tělesným, smyslovým postižením, zahrnující sluchové a zrakové postižení. Dále osoby s narušenou komunikační schopností, osoby trpící autismem, osoby s poruchami chování nebo kombinovanými vadami. Při plánování jednotlivých animoterapií je vždy důležitá účast asistentů, rodinných příslušníků klientů, jelikož ten často není schopen svá přání a potřeby vyjádřit. Tyto požadavky je třeba vždy skloubit s možnostmi a schopnostmi klienta, znalost jeho zdravotního stavu a stupně zdravotního postižení, způsob komunikace, projevy chování klienta a další informace o klientovi potřebné pro spolupráci je tedy nezbytná pro efektivní a bezpečnou terapii za pomoci zvířete. (Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách)

Poslední, spíše okrajovou skupinou, která využívá služeb organizace, jsou děti, resp. rodinní příslušníci nebo zástupci dětí, například z dětských domovů oslovují společnost s nabídkou spolupráce. Zde se jedná jak o děti fyzicky zdravé tak také o ty, kteří trpí nějakou formou zdravotního postižení. Dále se jedná o děti, které trpí sociálním znevýhodněním, děti v dětských domovech, v pěstounské péči, z nepodnětného rodinného prostředí, s výchovnými problémy, selhávající v oblasti školních povinností, někdy oběti šikany a děti, kteří obtížně navazují kontakty s vrstevníky apod. Primárním cílem u této skupiny je působit na oblast sociálně emoční, oblast komunikace, kognitivní i tělesnou.

Základními principy při terapeutickém působení jsou cílevědomost, názornost, aktivnost, přiměřenost, soustavnost a systematickosti. Pro dítě je kontakt se zvířetem zdrojem mnoha podnětů a přináší uspokojení citové oblasti. Rozvíjí schopnost empatie, posiluje sebevědomí dítěte, rozšiřuje jeho slovní zásobu, znalosti i zkušenosti a zároveň se posiluje samostatnost dítěte. Dítě se učí navazovat vztahy, řešit konflikty a celkově je pozitivně ovlivňován jeho životní styl. Terapie se zvířaty je vhodnou volnočasovou aktivitou a tím i prevencí sociálně patologických jevů. (Galajdová, Galajdová, 2011)

Organizaci občas navštíví i klienti z běžné populace, kteří nemají diagnostikované žádné onemocnění, postižení či znevýhodnění. Jedná se ve většině případů o ty, kteří jsou velmi pracovně vytíženi a trpí některými z příznaků civilizačních chorob jako je syndrom vyhoření nebo stav krátce před, chronický stres, dlouhodobá únava a vyčerpání, bolesti

zad, krční páteře, zvýšený krevní tlak, úzkosti aj. Hektické pracovní tempo se odráží na mnoha lidech, někdy jasnými zdravotními příznaky a problémy jako je srdeční infarkt, někdy méně jasnými jako je snížená imunita, chronický stres, vyčerpání, které si mnohdy člověk ani nepřipouští, alespoň ne do doby než se projeví ve fyzickém stavu. Pak hledá pomoc a jedním z takových míst, kam se obrací, jsou právě organizace či jedinci, kteří se věnují animoterapii. Terapie za asistence zvířat je mnohdy v takovýchto případech účinná, ale není samospásná, a tak vždy bude záležet na každém klientovi, jak s vlastním životem naloží po takovýchto prožitých zkušenostech.

3.1.1 Ústavní klienti

Samostatnou kapitolou jsou ústavní klienti, jelikož tvoří 70% všech klientů obecně prospěšné společnosti CHL a jelikož tito klienti mají svá specifika v rámci animoterapeutické spolupráce. Jedná se jak o klienty z řad seniorů, kteří žijí v domovech důchodců, tak o klienty trpící nějakou formou postižení, žijící v různých ústavech sociální péče. Pro ústavní klienty jsou zvířata z hlediska terapeutického působení důležitá. V čem spočívá hlavní přínos zvířecích společníků?

Vedle faktu, že mezi člověkem a „domácím“ zvířetem existuje od nepaměti vzájemný vztah, kdy z tohoto vztahu profitují obě strany, v případě ústavních klientů a zvláště seniorů pomáhají zvířata zmírnit i pocit osamění a izolace. Zlepšují komunikaci mezi ústavním klientem a ošetřovateli, jsou často i podnětem k zahájení rozhovorů a komunikaci mezi samotnými obyvateli domovů. Klient se zároveň stává důležitým pro „někoho“ kdo se bez jeho péče neobejde. Je zodpovědný za živou bytost, což mu napomáhá zvyšovat jeho vlastní sebevědomí. Významným terapeutickým prvkem je komunikace se zvířetem. Člověk tak má někoho, s kým si může popovídat. (Nerandžič, 2006)

Zvíře vyžaduje pravidelnost, určitý denní rytmus, přičemž tímto působí jako terapeutický prostředek proti projevům stáří, jako je nesoustředěnost, zmatenost. Obyvatelé jsou v přítomnosti zvířat trpělivější a vyrovnanější. Zvíře má i další terapeutickou funkci, posilování fyzické kondice klienta, jelikož péče o zvíře zahrnuje jeho hygienu, procházky, krmení, hru aj. aktivity často spojené s pohybem. Spolu s péčí o zvíře je i klient samostatnější v souvislosti s péčí o sebe, tudíž má menší nároky na ošetřování. Zvíře pomáhá překonávat různé tělesné i duševní těžkosti, dokáže klienta rozveselit, přináší radost. Zvíře samo o sobě má uklidňující účinek, díky tomu klienti dokáží snižovat dávky různých zklidňujících psychofarmak a hypnotik. V rámci ústavní péče je léčebné působení zvířat

důležité i např. při zapojování nově příchozího obyvatele do ústavní komunity, jejich podnícení ke smysluplné aktivitě a uspokojování dalších, zejména citových potřeb. Lidé umístění do ústavů trpí symptomy maladaptace⁸ a tzv. hospitalismem⁹. (Poduschka, 1993)

V následující tabulce jsou zachyceny charakteristické problémy spojené s ústavní péčí seniorů a jejich ovlivnění domácími zvířaty.

Tabulka 1: Charakteristické problémy spojené s ústavní péčí seniorů a jejich ovlivnění domácími zvířaty

Charakteristické problémy	Jejich ovlivnění domácími zvířaty
1. Ústavy pro staré lidi jsou oprávněně vysoce proorganizovaná zařízení, ve kterých je osobní odpovědnost obyvatel těchto institucí téměř vyloučena.	1. Domácí zvířata vyžadují každodenní přiměřenou odpovědnost. Jsou často tím jediným, za co může starý člověk určitou odpovědnost převzít.
2. Organizace ústavu je orientována na údržbu a chod zařízení. Omezuje soukromý život obyvatel.	2. Zvířata usnadňují navázání osobního vztahu a tím rozšíří oblast soukromí a intimity.
3. V ústavech převládá pocit ztráty užitečnosti a života bez dalšího smyslu. Staří lidé žijí den ze dne a bez cíle.	3. Zvířata dokáží přesměrovat nazírání z přítomnosti na budoucnost. Den přestává být dobou mezi vstáváním a uléháním do postele. Čas jde dopředu, místo aby byl prožíván jen ve vzpomínkách na minulost.
4. Prostředí ústavů nenabízí žádnou možnost seberealizace. Také postrádá možnost získat od svého okolí lásku a respekt.	4. Zvířata jsou živé bytosti, o které se musí člověk starat. Je proto zvířaty i milován. Jeho tělesné a psychické neduhy jim totiž nevadí.
5. V ústavu postrádají obyvatelé taktilní podněty a možnost vyjadřovat něhu.	5. Zvířata sice nemohou nahradit mezilidské vztahy. Ale tělesným kontaktem člověka se zvířetem může být potřeba něžnosti nahrazena a uspokojivě prožita.
6. Starý člověk negativně vnímá své stáří, svůj vzhled.	6. Ve styku člověka se zvířetem platí jiné hodnoty. Zvíře nedělá žádné rozdíly mezi mládím a stářím, a ani mezi krásou a ošklivostí.
7. Vztahy mezi obyvateli ústavů a personálem bývají často napjaté.	7. Společná radost a společný smích v přítomnosti zvířat uvolňují napjaté vztahy a utužují vzájemné vazby. Potřeby obyvatel, kteří si dělají nároky na pozornost personálu, postupně ubývají.

Zdroj: Poduschka, 1993

⁸ Maladaptace znamená obtížné přizpůsobení se novým životním podmínkám. (Slovník cizích slov, 2002)

⁹ Hospitalismus představují duševní příznaky, jež se objevují v důsledku dlouhodobého pobytu v nemocnici, projevují se např. poruchou spánku, nechutenstvím, nezájmem, celkovou povadlostí. (Hospitalismus, 2008)

Dnes již některé ústavy nejen umožňují a zprostředkovávají kontakt klientů se zvířaty ve spolupráci s různými organizacemi zaměřenými na animoterapii, ale dokonce umožňují i chování zvířat přímo v rámci ústavních prostor. V současné době existují tři možnosti léčebného vztahu klient – zvíře (Poduschka, 1993):

- Návštěvní programy
- Zvířata chovaná v ústavech
- Zvířata přinesená z původních domovů obyvatel

Nejčastěji se u nás setkáme s první variantou, a to návštěvními programy. Zvíře v doprovodu asistenta přichází do ústavu v rámci léčebných programů. Návštěvy jsou pravidelné, ale oproti intenzivnímu dennodennímu působení zvířete jsou krátké. Zpravidla se pro terapeutické účely používají psi, někdy kočky, králíci, morčata aj. menší druhy zvířat. Společnost CHL dojíždí do domovů a ústavů i výjimečně s lamami, často u nějaké významné příležitosti objektu. Druhá možnost, zvířata chovaná v domovech umožňují častější kontakt klienta a zvířete. I zde je možné naordinovat pravidelné léčebné programy se zvířetem. Poslední varianta zvířata přinesená z domova, je nejméně rozšířená a ne vždy klientům umožněná. V ústavech platí často zákaz přinést si domácího mazlíčka, zvláště pro seniory je to důvodem proč odmítají nastoupit do ústavu. Bohužel taková situace někdy končí i utracením zvířete, v případě, že není jiná možnost a člověk sám už není schopen pečovat ani o sebe samotného, natož o zvíře. (Poduschka, 1993)

Jakýkoliv léčebný program se zvířetem musí být v ústavu organizován tak, aby byli všichni obyvatelé informováni o druzích zvířat, které se tam mohou vyskytnout, o jejich potřebách, chování, rizicích spojených se zvířaty (alergie, očkování, fobie), kdy a kde se bude zvíře vyskytovat, kdo je zodpovědnou osobou apod. (Galajdová, Galajdová, 2011)

Hlavní oblasti příznivého působení zvířat na klienty ústavů jsou uvedeny v tabulce č. 2.

Tabulka 2: Hlavní oblasti příznivého působení zvířat na klienty ústavů

Ergoterapie	Fyzioterapie
Opatrování zvířat	Trénink hybnosti při krmení nebo hlazení
Zvířata jako podnět k fotografování, malování a modelování	Vycházky se psem
Výroba informačních nástěnek o našich zvířatech	Programy pro zlepšování tělesné zdatnosti
Opatřování potravy	
Skupinová dynamika	Psychoterapie
Rozmluvy o zvířatech místo hašteření	Rozšiřování zájmů
Kolektivní uvolnění (smích, pozorování)	Orientace na přítomnost
Hlazení zvířat, lepší vycházení se sousedy	Téma společných zážitků
	Umění nést spoluzodpovědnost
	Ústup nesamostatnosti
Komunikace	
Průnik vnitřního světa s okolím	Péče o zvířata místo závislosti na cizí pomoci
Zvýšení četnosti návštěv (jako domácí zoo)	Snížení spotřeby psychofarmak
Kontakty se živou přírodou i pro těžké pacienty	Prožití smysluplnosti

Zdroj: Poduschka, 1993

Jak je vidět zvířata v ústavech hrají významnou roli pro klienty jak v oblasti tělesné, psychické tak v rámci jejich celkové aktivizace.

3.2 Terapeutická zvířata v CLH o.p.s.

Animoterapie využívá pro své terapeutické účely speciálně cvičená zvířata, a právě v tom se významně liší od jiných typů terapií. Jedinečnost metody spočívá v jejím terapeutickém prostředí, kterým je zvíře. Tato podpurná léčebná metoda stojí na interakci člověka a zvířete. Nejčastěji se setkáváme s terapeutickým využitím psa nebo koně. Ti ale nejsou zdaleka jedinými vhodnými zvířecími terapeuty. V podstatě každé zvíře, které nějakým způsobem pozitivně působí na člověka, může být součástí aplikovaných léčebných metod. Setkat se tak můžeme s terapií za pomoci koček, tzv. felinoterapií, s terapií uskutečňovanou prostřednictvím malých zvířat jako jsou akvarijní rybičky, hmyz, plazi, ptáci nebo drobní savci. Další skupinou jsou hospodářská zvířata, delfini, kytovci nebo dokonce i sloni. Tak jako je mnoho zvířecích druhů, tak je i mnoho potřeb a preferencí klientů. Na jednoho pozitivně působí kočka a druhý je na kočky alergický. Další projevuje pozitivní emoce v blízkosti koně a jiný se koní bojí, ale pomáhá mu terapie s ptáky. (Nerandžič, 2006)

Z výše uvedeného výčtu je až překvapující jaké druhy zvířat se pro animoterapii využívají. Jak může působit terapeuticky například hmyz nebo plazi? Konkrétně v případě hmyzu se klient učí trpělivosti, soustředěnému pozorování, disciplíně, vybudování kázně a zachování bezpečnosti. Plazi zase učí respektu, a také kázni a disciplíně (péče o terárium apod). Ptáci pomáhají při nácviu komunikace. Hospodářská zvířata jako kozy, ovce, prasata umožňují pracovní terapii u zdravotně postižených osob a těch, kteří trpí psychosociálními problémy. Napomáhají klientům k poznání základních lidských hodnot, respektování biorytmů, přirozeného životního prostředí, k péči o zvířata a úctě k práci druhých lidí. (Animoterapie aneb terapie za pomoci zvířat, 2009)

V CHL pracují v rámci animoterapie se psy, koňmi a lamami. Okrajově využívají k terapeutickému působení králíka. I ten se musí od malička trénovat na terapeutickou práci, aby byl trpělivý, vydržel v jedné poloze, byl zvyklý na doteky, hlazení, chování apod. (Okáčová, 2013)

Canisterapii lze praktikovat s různými druhy psů. Rasa psa není striktně předepsána stejně jako původ. Důležité není ani pohlaví či velikost psa. Co je ale naopak klíčové, to je povaha psa a jeho předpoklady pro výcvik. Pes terapeut musí být poslušný, spolehlivý, mít klidnou a mírnou povahu a být kontaktní, tedy zvyklý na přítomnost lidí a jejich doteky. Terapii se může účastnit pouze pes, který složí úspěšně canisterapeutické zkoušky (CTz). Zkoušky může absolvovat každý pes starší 15 měsíců, v dobré kondici a řádně proočkovaný s potvrzením od veterináře o dobrém zdravotním stavu. Hlavním cílem CTz je identifikovat a vyřadit toho psa, který nejeví zájem o kontakt s lidmi, projevuje agresivitu nebo neodpovídá svou zralostí či zdravotním stavem. Stejně tak může být vyřazen asistent psa, který se nevhodně chová ke svému psovi. Samotné zkoušky se sestávají z povelů základní poslušnosti a simulovaných situací, se kterými se pes může setkat, např. hluk, invalidní vozík, berle, neobvyklé chování klienta. (Jak se stát canisterapeutickým týmem?, 2009)

Nejčastější psí plemena využívaná pro terapie jsou společenská a lovecká. Konkrétně v CHL pracovali se zlatým retrieverem a nyní mají dva psí terapeuty anglického kokršpaněla a pyrenejského horského psa. Jeden je menší (anglický kokršpaněl, výška v kohoutku 39 – 41cm, váha 12 – 14 kg), druhý naopak velký (pyrenejský horský pes, výška v kohoutku 70 – 80 cm, váha 45 – 60 kg) což přináší nespornou výhodu v tom, že i klienti mohou pracovat s tím psem, který jim více vyhovuje (Můj pes, 2010). Stejně tak lze menšího použít spíše na navazování kontaktů, hlazení, mazlení, může se přitulit

i v posteli k „ležícímu“ klientovi. Druhého většího lze využít díky jeho velikosti na polohování a cílené prohřívání a uvolňování u imobilních klientů. V takovém případě se například končetiny klienta nebo jeho celé tělo pokládá na psa. Těsný kontakt umožňuje klientovi vnímat psí dech a teplo. Především teplo má významné léčebné účinky. Pes má vyšší tělesnou teplotu než člověk, zpravidla kolem 38,5°C a díky tomu je „přirozeným termoforem“. Tělesné teplo psa napomáhá postupnému uvolňování svalů končetin a prohřívání těla. Uvolnění svalů je důležité pro další rehabilitační práci s klientem. Není to ale jen teplo psa, které působí pozitivně na klienta, na jeho fyzický a psychický stav. Významný je i psí rytmus dechu a tepu, který pomáhá v uvolnění. Dále dotýkání se psa, jeho srsti, pach apod. je zvláště důležitý např. pro slepé klienty. (Stančíková, Šabatová, 2012)

Terapeutická práce se psem zahrnuje i péči o samotného psa. Pro psa je výkon canisterapie fyzicky a hlavně psychicky náročný. Jen odborně vedený, odpočínutý, uvolněný a veselý pes může efektivně pomáhat. Pes má právo neagresivně projevit bolest, strach i nevoli ke konkrétním úkonům, jeho asistent musí přehodnotit úkon, zda je jeho naplnění i v zájmu psa. I pes, který složí canisterapeutické zkoušky a je vhodný k výkonu terapie, má přirozené hranice tolerance bolesti a vzrušivosti. Je povinností asistenta, aby zajistil jejich nenarušování a vždy jednal s ohledem jak na klienta a prostředí, tak i právě s ohledem na psa. V této souvislosti je také asistent psa povinen chránit psa před riziky spojenými s výkonem canisterapie. Před agresivními klienty, zapadlými léky v zařízeních kde klienti pobývají, nadměrným rozmazlování psa, především v podobě nevhodných pamlsků a jiným zraněním jako je například pořezání tlapy při procházce, uklouznutí na schodech apod. (Stančíková, Šabatová, 2012)

Druhou nejvíce využívanou skupinou pro animoterapie v CHL jsou koně. Provozování hiporehabilitace má také svá pravidla, ale opět nejsou zatím tak jako jiné druhy animoterapií upraveny zákonem. Hiporehabilitace probíhá zpravidla v prostorách organizace, které musí být terapii přizpůsobeny. Podmínkou je bezpečné, bezbariérové prostředí. Nesmí chybět zázemí a vybavení pro klienty, jako je nástupní rampa, otevřená i krytá jízdárna, případně ověřený terén pro jízdu mimo areál organizace. Základní zásadou pro práci s koněm je znalost a respektování jeho biologických potřeb. Péče o něj, příprava koně na terapeutické využití a stejně tak jako u psů v rámci canisterapie, ochrana koně před riziky, vyplývající z jeho terapeutické role. Především tedy ochrana před zraněním, nadměrným podáváním pamlsků nebo podáváním nevhodných pamlsků, nedostatkem

odpočinku aj. Při terapeutické práci není kůň až tak zatěžován fyzicky, ale psychická zátěž je enormní. To je třeba mít na paměti, abychom koně nepřetěžovali. Koně k terapeutickým účelům lze využívat v rozmezí 2-4 hodin, s ohledem na prováděné aktivity a na klienty a vždy jednotlivé lekce a terapeutické jednotky prokládat odpočinkem. (Welfare koní v hiporehabilitaci, 2014)

Při terapeutické práci s koněm je vždy důležitý výběr vhodného koně, ten je podmíněn znalostí toho pro koho koně chceme použít a co s ním chceme dělat. Nezáleží tedy na plemeni koně, ale na klientovi a typu využití. Obecně však vždy pracujeme s koněm, který je zdravý, psychicky vyrovnaný a má kladný vztah k lidem. K úzkostnému klientovi spíše přivedeme jemného, citlivého koně, ke klientovi s výchovnými problémy naopak můžeme použít koně, který umí „mít svou hlavu“ a nenechá se jen tak „zastrašit“ extrovertním, navenek nadmíru sebevědomým, ale nerespektujícím člověkem. Takový klient si tak může vyzkoušet, že mu jeho nevhodné chování nefunguje vždy za každých okolností, že ho kůň při takových projevech nebude poslouchat ani respektovat. Velmi dobře terapeuticky či pedagogicky pak zapůsobí autorita asistenta zvířete, kdy klientovi spolu s koněm ukáže, že veškeré povely a úkoly, které měl klient s koněm udělat, lze bez problému zvládnout, jen se změnou přístupu ke zvířeti. Klient si tak může uvědomit a na vlastní oči vidí, že stačí lépe komunikovat, přistupovat ke koni v duchu partnerství a kamarádství, s respektem a trpělivostí, aby navázal s koněm bezproblémový vztah. Tento dojem si může přenést i na vztahy s druhými lidmi a okolím. (O co jde při PPK?, 2014)

V CHL pracují s plnokrevníky, českými teplokrevníky a starokladrubským koněm. I zde koně vybírají podle toho, co zrovna potřebují rozvíjet či trénovat a podle impulzivnosti klientů. Z výše uvedeného vyplývá, že nároky na asistenty koňských terapeutů jsou vysoké. Požadavky na zralost osobnosti a znalost koně doplňuje potřeba kvalifikace učitele jízdy nebo trenéra a kurz hipoterapie. (Etický kodex pracovníka v hiporehabilitaci, 2014)

Posledním zvířecím terapeutem organizace jsou lamy. Konkrétně jde o druh lamy krotké. Ne každý druh lam je pro terapie možné použít. Vyhláška MZ č. 411/2008 Sb., o stanovení druhů zvířat vyžadujících zvláštní péči, upravuje možnosti chovu lam. Druhy lama krotká a alpaka je možné chovat, zatímco guanako a vikuňa jsou divoké druhy lam, na které není ze zákona povolení je chovat jako zvíře v zájmovém chovu nebo hospodářské zvíře.

Lama nepatří mezi typické terapeutické zvíře. Ve své domovině, jižní Americe se využívá na maso, kůži, kožešinu. Cenný je její trus používaný jako hnojivo nebo po vysušení jako palivo. Lamy se využívají i pro dopravu materiálu a dokonce na nich jezdí i mladí domorodci, obvykle ale lama k přepravě lidí neslouží. Lama se také používá k hlídání koz a ovcí na pastvě před predátory, např. kojoty. V poslední době se lamy zejména v USA a Velké Británii uplatňují v agroturistice a dokonce se stávají domácími mazlíčky. Lamu lze vycvičit jako psa, zvládá řadu povelů. Umí přijít, kleknout, lehnout na povel, chodit na vodítku, tahat vozík, koloběžku, tříkolku. (Šuhajda, 2006)

Jelikož jsou obecně učenlivé a přátelské začali se používat i pro terapeutické účely. Pro práci s lamou platí stejná pravidla jako u výše zmíněných psů a koní. Veškeré terapeutické působení pomocí těchto zvířat musí vycházet z respektu ke zvířeti, znalosti a naplňování jeho potřeb a ochrany před nebezpečím a riziky spojenými s animoterapeutickou činností. V CHL chovají 7 lam, s jejichž výchovou začínali už odmala, aby byly připravené na kontakt s klienty a aby byli přítulné a zvyklé na doteky lidí. Práce a příprava lamy na terapii je velmi důležitá, jelikož se jedná o plachá zvířata a bez náležité péče a výcviku by terapie nemohla být účinná. Zvíře, které by pořád odcházelo od klienta, místo aby přes počáteční odstup si naopak snažilo vytvořit vztah s klientem, by nebylo z terapeutického hlediska vhodné. To samozřejmě přináší i otázku jestli úplně každá lama je vhodná na terapii. Tak jako je to u psů a může být i u koní, také lamy jsou osobnosti se svými individuálními potřebami a ne každá i přes výcvik a od mala zvykaná na doteky, nemusí být kontaktní a přítulná. Je proto třeba vybírat na terapii takové lamy, které se na práci s klientem hodí. (Okáčová, 2013)

3.3 Asistenti klientů a zvířecích terapeutů

Animoterapii často využívají klienti, kteří mají různé zdravotní potíže, fyzické nebo mentální postižení, psychické problémy, trpí nějakou formou sociálního vyloučení či znevýhodnění. Mnohdy se jedná o osoby vyžadující intenzivní péči, kterou jim poskytují vedle lékařů a jiných specialistů asistenti, ošetřovatelé, fyzioterapeuti nebo rodinní příslušníci. Proto, aby mohla proběhnout animoterapie s ohledem na klienta i terapeutické zvíře, je zapotřebí účasti hned několika osob při jednotlivých terapeutických jednotkách. Nejdůležitější roli má motivovaný klient a jeho zvířecí společník, který mu má ulevit od potíží. Stejně tak jako klient, který často potřebuje doprovod i zvíře musí mít svého asistenta, který dohlíží na veškerou práci s ním. Nejenže kontroluje jednotlivé úkony

a zajišťuje jejich průběh motivováním a povzbuzováním zvířecího partnera, ale zároveň dohlíží, aby byla terapie vykonávána v bezpečném prostředí jak pro zvíře, tak pro klienta. Lidský faktor při praktikování animoterapie je velmi důležitý. Zvíře sice vykonává terapii, ale je to doprovázející člověk, který plánuje veškeré aktivity, časovou jednotku, promýšlí, řídí a realizuje jednotlivé úkony. Komunikuje s klientem, zjišťuje jeho potřeby, zohledňuje jeho požadavky a možnosti. Člověk, který se rozhodne pro animoterapeutickou práci by se měl vzdělávat v oblasti aktivizace klientů, psychosociálním a poradenským dovednostem, animoterapii u různých cílových skupin a předně by měl umět teoretické poznatky přenést do praxe a uplatnit při plánování programu pro klienta. Vhodné je studium sociální nebo speciální pedagogiky, formou různých kurzů nebo studia na SŠ/VŠ a znalosti doplňovat kontinuálně se zaměřením na oblast, které se chce intenzivně věnovat, zda primárně canisterapii nebo hiporehabilitaci či jiné specializaci. Pracovník v animoterapii by měl být zralou osobností a napomáhat vytvářet vztah vzájemné důvěry mezi klientem a zvířetem, reagovat na aktuální stav a rozpoložení jich obou. Měl by vědět, co s klientem dělá, proč to dělá, k čemu to vede, ověřovat efektivitu a případně program přizpůsobovat, aby byl efekt terapie co největší. (Stančíková, Šabátová, 2012)

Důležitou roli mají také asistenti klientů, kteří často nejlépe znají zdravotní stav klienta, jeho veškeré terapie a léčebné procedury, které klient podstupuje v rámci své diagnózy. Mohou tak zprostředkovat informace o jeho stavu, zdravotních specifikách, důvodech naordinování animoterapie, očekávání apod. Asistent doprovázející zvířecího terapeuta, tak podle zjištěných údajů nastavuje program, vhodný a bezpečný jak pro zvíře, tak pro klienta. Asistentem klienta může být ergoterapeut nebo fyzioterapeut, který dále pracuje s klientem například po proceduře polohování, kdy mu uvolnění a prohrátí klienta umožňuje pokračovat v rehabilitaci jeho spastických končetin. Asistentem může být ošetřovatel z domova seniorů, který pečuje o seniory v rámci ústavní péče nebo ošetřovatel z ústavu pro tělesně a mentálně postižené osoby, pokud jsou klienti z těchto domovů a ústavů.

Dokonce se ukazuje, že animoterapie a umístění zvířat v ústavech pozitivně působí i na ošetřující personál, který je ohrožen ve větší míře „burn - out syndromem“, tedy citovým a pracovním vyhořením. Zvířata tak pomáhají zmírnit celkové psychické i fyzické vyčerpání ošetřovatelů, které je způsobeno neustálou konfrontací s nemocemi, tělesným i psychickým úpadkem i úmrtím. (Poduschka, 1993)

V roli asistenta se mohou ocitnout i rodinní příslušníci klienta, často v případě dětí jejich rodiče nebo jiní zákonní zástupci. Účastníkem zvláště při hiporehabilitacích může být i lékař nebo psycholog. Lékař či psycholog nemusí být přítomen na samotné hipoterapii, často však úzce spolupracuje s fyzioterapeutem (rehabilitačním pracovníkem) a ostatními osobami, které se na terapii podílejí. Pomocníkem, při práci s koněm, může být i další osoba, dospělá, zodpovědná a hlavně poučená, která pomáhá klientovi s nasedáním na koně a sesedáním z něj, zabezpečením ho proti pádům apod. Jak je vidět terapeutický tým může být poměrně velký, kdy se při jedné terapii sejde lékař, psycholog, fyzioterapeut, doprovod koně (hipolog), pomocník, asistent nebo ošetřovatel klienta. Někdy mohou být některé role kumulovány, kdy v roli fyzioterapeuta je zároveň ošetřovatel a pomocník. Při canisterapiích bývá tým menší zpravidla pes a jeho doprovod, klient a jeho asistent, vždy je ale třeba zohlednit individuální situaci klienta a podle toho tvořit složení terapeutického týmu, aby bylo zajištěno zdraví a ochrana jak klienta, tak zvířecího terapeuta. (Hollý, Hornáček, 2005)

3.4 Základní zásady pro animoterapeutickou práci

Některé organizace zabývající se různými formami animoterapie si vytváří „Etický kodex“ pro práci s klientem a zvířecím terapeutem. Takovýto dokument může případnému zájemci poskytnout informace o způsobu práce, respektu a úctě k lidem i zvířatům uplatňované v dané společnosti. Zájemce by měl zjišťovat i reference a spokojenost bývalých klientů, případně se v dané organizaci doptat na vše, co ho k animoterapii zajímá. Měl by zjišťovat, jak se pracuje se zvířetem, jak je zajištěna bezpečnost, jaký program organizace nabízí, odbornost asistentů, specialistů doprovázející zvíře. Samotné prostředí a vzhled zvířat také mnohé napoví, a pokud má klient jakékoliv pochybnosti, měl by je řešit dříve, než se rozhodne pro navázání spolupráce. Etický kodex je dobrým průvodcem jak pro klienty, tak pro případné zájemce, kteří se rozhodují pro výkon animoterapeutického povolání. Tito zájemci si mohou vytvořit představu, o tom jak se pracuje s klienty a zvířaty, o tom co se od nich jako specialistů, odborníků může očekávat a zda jsou tyto zásady v souladu s jejich vnitřními zásadami. Etický kodex může mít různé podoby. Společnosti je často zobrazují na svých webových stránkách a v areálu kde působí. (Etický kodex pracovníka v hiporehabilitaci, 2014)

Etické zásady pracovníků věnující se animoterapii zahrnují obecně (Etický kodex pracovníka v hiporehabilitaci, 2014):

- Respekt a úctu k životu, k lidským právům, zachování důstojnosti každého jednotlivce.
- Poskytování péče a služeb na nejvyšší odborné úrovni, aktualizaci a získávání nových znalostí a dovedností.
- Vysokou profesionální odpovědnost.
- Poskytování péče a služeb podle individuálních potřeb klienta.
- Vytváření vztahu vzájemné důvěry s klientem.
- Zachovávání mlčenlivosti v souvislosti se získanými informacemi o klientovi
- Znalost a respektování potřeb zvířecího terapeuta, péči o něj.
- Zajištění bezpečnosti a informovanosti všech účastníků terapie o způsobu práce se zvířetem.
- Zajištění výběru vhodného zvířete pro terapii, zdravého a přeočkovaného zvířete, čistého.
- Ochranu zdraví terapeutického zvířete, výcvik a přípravu v souladu s welfare zvířete¹⁰ a zajištění dostatečného odpočinku.

Hlavní zásady pro ochranu klientů v rámci uplatňování animoterapie lze shrnout do několika bodů (Výběr a příprava klientů na canisterapii, 2009):

- Klient musí mít možnost nezúčastnit se interakce se zvířetem, pokud nechce.
- Kontakt se zvířetem by měl probíhat v samostatné místnosti, kam mohou dojít pouze zájemci o animoterapii, aby kontaktem nebyl obtěžován např. obyvatel ústavu, který si to nepřeje.
- Zvířecí terapie nemá být formou odměny pro klienty a výchovným prostředkem. Jedná se o terapii, která může být úspěšná, jen když probíhá kontinuálně.
- Výběr klientů musí být spravedlivý, založený na jasných a transparentních principech.

Pro účinnost terapie je nutný kontakt klienta se zvířetem alespoň 1x týdně, plánovat tedy program s ohledem na efektivitu metody a cíle terapie. V případě, že poptávka

---

¹⁰Zajištění dobrých životních podmínek zvířeti, zvíře je zdravé, spokojené, nestrádá (Etický kodex pracovníka v hiporehabilitaci, 2014).

po animoterapii převyšuje nabídku, pak je vhodné oslovit dalšího specialistu, který se animoterapii věnuje. (Stančíková, Šabatová, 2012)

Animoterapie je jednou z alternativních možností léčebného působení na člověka. Proto, aby byla účinná a bezpečná, je nutné dodržovat obecné zásady pro práci s klientem a zvířecím terapeutem. Dbát vedle zaměření na cíl a léčebný účinek terapie, i na bezpečnost a pohodu nejen klienta, ale i samotného zvířete, které slouží terapeutickým účelům. I to je specifické pro tento typ metody, kdy na rozdíl od jiných druhů alternativních terapií jako je například muzikoterapie, arteterapie apod. je v hlavní roli další živý tvor, o jehož welfare je třeba pečovat. (Bennett, 2001)

Obecně prospěšná společnost CANIS – HIPO – LAMOTERAPIE zajišťuje poskytování sociálně aktivizačních služeb klientů v souladu s výše uvedenými zásadami a pečlivě dbá na to, aby byl program pro klienty vytvářen na míru dle jejich potřeb, flexibilně pracují s jednotlivými úkony a individuálními plány, podle přínosu pro klienta a hlavně zajišťují, aby nedocházelo k přetěžování zvířat. Jen za splnění těchto podmínek je možné vykonávat animoterapie s konkrétními, viditelnými výsledky u klientů a zachováním zdraví zvířete.

Pro zajímavost v souvislosti s welfare zvířat, lama je stádní tvor a pro jejich welfare a celkovou pohodu je vhodné mít více než jednu. „Velbloudovití jsou sociální bytosti, které potřebují společnost vlastního druhu“ (Bennett, 2001, str. 380). Výhodu to přináší i samotným terapiím, kdy se lamy mohou střídát a tolik nezatěžovat.

Animoterapeutickou práci podporuje řada organizací na státní či mezinárodní úrovni. Nejvýznamější z nich je Mezinárodní organizace IAHAIO (International Association of Human – Animal Interaction Organizations), která sdružuje asociace, zabývající se výzkumem na poli interakcí mezi člověkem a zvířetem. Organizace byla založena v roce 1990 ve Washingtonu. Podporuje myšlenku harmonického soužití lidského a zvířecího partnera a odpovědného vztahu k malým zvířatům. Organizace IAHAIO pravidelně jednou za tři roky, pořádá mezinárodní konferenci, kde její členové a vědci prezentují výsledky svých výzkumů. V roce 1998 byla místem konání konference Praha. Konference nesla název „Proměnlivá role zvířat ve společnosti“ a byla nejúspěšnější konferencí v historii. Zúčastnili se jí delegáti ze 42 zemí, což byl z hlediska účasti rekordní počet. Jednou z prvních zemí střední a východní Evropy, která byla přijata za člena IAHAIO byla i česká společnost AOVZ (Asociace zastánců odpovědného vztahu k malým zvířatům). AOVZ

se zaměřuje na šíření a prohlubování myšlenky pozitivního vlivu soužití člověka se zvířetem. V jejích řadách působí přední odborníci z různých vědních disciplín, například z oboru zoologie, zvěrolékařství, pedagogiky, psychologie, psychiatrie, gerontopsychiatrie aj. (Konference pořádané IAHAIO, 2007)

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 ANIMOTERAPIE CANIS – HIPO – LAMOTERAPIE O.P.S. V PRAXI

Animoterapie jako léčebná metoda si své místo stále hledá. V některých zařízeních a organizacích už je sice „doma“, ale bez legislativního ukotvení nejsou techniky a prostředky zcela standardizované, i když některé animoterapeutické společnosti se o vlastní standardizaci pokoušejí, a tak vznikají různé etické kodexy, avšak většinou platné pouze v rámci té dané jedné organizace. Rizikem tak zůstává nejen nejednotnost terapeutického působení a používaných metod či technik, ale také nejistota zda vůbec terapie pomáhají, jejich přínos, zda jsou vykonávány bezpečně jak pro klienty, tak z hlediska welfare terapeutických zvířat.

Hlavní zásadou pro terapeutické využití zvířat, kterou je bezpečí a zdraví klienta i zvířecího terapeuta, by se měla řídit každá organizace, zabývající se touto netradiční metodou. Organizace by měla mít zkušené vodiče zvířat, pomocníky (především u hiporehabilitací), vhodné prostory pro terapie i pomůcky, které podporují léčebné působení. Nezbytné je i odpovídající vzdělání personálu, znalost práce s klienty a odpovědný přístup k animoterapeutické práci. V organizaci CHL o.p.s, je hlavní myšlenkou zkvalitňovat život klientům, především z řad dětí, seniorů a handicapovaných osob za pomoci různých forem animoterapie, i zde usilují o dodržování výše zmíněných zásad. Jak je organizace přínosná pro klienty, na koho se zaměřují, jaké jsou výsledky animoterapií a kdy, jak a kterou požívají, i to jsou otázky, na které se budu snažit hledat odpověď spolu se zaměstnanci organizace a s klienty.

4.1 Metodologie výzkumu

Praktická část diplomové práce je založená na kvalitativním výzkumu, kdy formou interview se zainteresovanými osobami, zjišťuji přínos obecně prospěšné společnosti CANIS – HIPO – LAMOTERAPIE. V závěru bych chtěla tento přínos zhodnotit, uvést doporučení pro organizaci, vedoucí k zefektivnění její činnosti, která případně vyplynou z odpovědí respondentů.

4.1.1 Výběr organizace

Pro zpracování diplomové práce, výzkum v oblasti animoterapie jsem zvolila společnost, která se od roku 2011 aktivně zabývá různými druhy léčby za asistence zvířat. Ve společnosti jsem v minulosti působila jako dobrovolník, kdy jsem vypomáhala

s organizací jednotlivých terapií a měla jsem i možnost se několika terapií zúčastnit, jako laikovi mi přišla tato činnost velmi užitečná, nicméně jsem to vnímala jen z pohledu krátkodobé praxe a z hlediska dobrovolníka, s neznalostí souvislostí a dalších důležitých aspektů, které dělají animoterapeutickou práci efektivní, kvalitní a bezpečnou. Proto jsem se rozhodla pro výzkum přínosu organizace, jak terapie a jejich přínos vnímají samotní zaměstnanci a jejich klienti, abych docílila objektivnějších výsledků. Pro tuto společnost jsem se rozhodla i z důvodu, že nabízí velmi přátelské prostředí, vzájemné vztahy mezi zaměstnanci jsou dobré, kooperující a podporují moji práci na výzkumu. Vedení organizace uvítá zpětnou vazbu z výzkumu, konkrétně z odpovědí klientů, s cílem zefektivňovat služby, případně pokračovat v aktuálních činnostech.

4.1.2 Metody sběru dat

K získání dat jsem pracovala s polostrukturovaným interview, s předem připraveným základním souborem otázek. Otázky jsou rozdělené na dvě sekce, a to sekce A, kde se věnuji animoterapii a přínosům společnosti. V sekci B, doplňkové, se věnuji postavení lam v terapeutickém působení, a to právě z důvodu, že tato netradiční animoterapie je součástí sociálně aktivizačních služeb organizace. Otázky jsou dále rozděleny podle cílové skupiny respondentů. Jedna sada je určená pro zaměstnance organizace a druhá sada pro klienty. Otázky jsem respondentům rozeslala elektronicky na jejich žádost. Následně jsem se věnovala dotazování respondentů pro doplnění interview a objasnění případných nejasností.

Pracovala jsem s malým vzorkem probandů, z důvodu podrobnějšího zjišťování kvality a přínosu organizace. Realizovala jsem rozhovor se třemi členy společnosti a třemi uživateli služeb organizace.

4.1.3 Výzkumné otázky

Sekce A – zaměstnanci

- Čím konkrétně se zabývá CANIS – HIPO – LAMOTERAPIE, o.p.s.?
- Pro koho je určena animoterapie obecně?
- Na jaký typ klientů se soustředíte vy?
- V čem konkrétně vidíte působení/přínos animoterapie vašeho sdružení? Jaké jsou výsledky animoterapie (vaše konkrétní zkušenosti)?
- Která z animoterapií je u vás nejrozšířenější a proč?

- Druhů animoterapie je více, kdy se která hodí?
- Jak probíhá jedna terapeutická jednotka canisterapie, hiporehabilitace a lamoterapie?
- Jak dlouho musí klient docházet na terapii, aby došlo k výraznému zlepšení stavu? Můžete prosím uvést příklady typ terapie/druh „postižení“/délka terapie?
- Jak zajišťujete bezpečí pro klienty v rámci jednotlivých druhů animoterapií? Případně kde vidíte rizika na která je potřeba si dát pozor?
- Co děláte pro welfare zvířat?

Sekce B – zaměstnanci

- Jak vás napadlo pracovat s lamami v rámci zvířetem asistované léčby? Proč zrovna lamy?
- Kde jste sbírali zkušenosti pro práci s lamou?
- Jaké je využití lamoterapie? Kde všude ji lze použít?
- V čem je lamoterapie jiná oproti ostatním animoterapiím, které praktikujete?
- Pro jaké klienty se nehodí?
- Jaká jsou specifika práce s lamou v rámci terapie?
- Jak se projevují výsledky, kde vidíte pokroky u klientů při použití lamoterapie?

Sekce A – uživatelé sociálně aktivizačních služeb

- Proč jste zvolili právě OS CANIS – HIPO – LAMOTERAPIE?
- Máte již z minulosti nějaké zkušenosti s animoterapií?
- Co víte o animoterapii?
- Kde vám zvířetem asistovaná léčba pomáhá nejvíce, při jakých potížích klientů?
- Jak často absolvujete/vaši klienti animoterapii?
- Má podle vás animoterapie své místo v terapeutické práci s klienty? Proč a jak je důležitá?
- Co vám nabízí OS CANIS – HIPO – LAMOTERAPIE navíc?
- Chybí vám něco v tomto sdružení?
- Jak je sdružení schopno reagovat na individuální potřeby klientů? Můžete prosím uvést příklad?
- Cítíte se vy a vaši klienti při animoterapii organizace CHL bezpečně? Co proto organizace dělá? Případně pokud vidíte prostor pro zlepšení, co by vám pomohlo pro lepší pocit?

Sekce B - uživatelé sociálně aktivizačních služeb

- Kdy využíváte lamoterapii?
- Jak vám/vašim klientům lamoterapie pomáhá? V čem konkrétně?
- S jakým typem klientů upřednostňujete lamoterapii?
- Kterou z animoterapií využíváte nejvíce?
- Jak často absolvujete lamoterapii s klienty?
- Vidíte přínos lamoterapie v rámci jiných běžných animoterapií (canis, hipo, ...)?
V čem/proč?

4.1.4 Výzkumný vzorek

Základní analytickou jednotkou výzkumu je obecně prospěšná společnost a přínos pro její klienty.

Organizace se zabývá různými formami animoterapie. V České republice nabízí jako jediné lamou asistovanou léčbu/terapii. I to bude jedno z šetření diplomové práce, nakolik je tento druh terapie přínosný, zvláště ve srovnání s jinými běžnými animoterapiemi (canisterapie a hiporehabilitace).

Výzkumný vzorek budou tvořit tři zaměstnanci obecně prospěšné společnosti, poskytující sociálně aktivizační služby prostřednictvím animoterapie na straně jedné a za klienty dva zástupci klientů organizace, kteří aktivně využívají sociálně aktivizačních služeb a jeden klient – senior.

4.2 Ilustrační model

4.2.1 Obecně prospěšná společnost CANIS – HIPO – LAMOTERAPIE

Obecně prospěšná společnost CANIS – HIPO – LAMOTERAPIE vznikla v roce 2011. Sídlo společnosti má na jižní Moravě, v obci Ústup. Posláním sdružení je napomáhat ve zkvalitňování života dětem, seniorům a handicapovaným. Pomáhat především zdravotně a sociálně znevýhodněným osobám do společnosti. (O nás Sdružení Lamák, 2011)

Klíčovým cílem společnosti je zlepšovat zdravotní stav a umožňovat smysluplné využívání volného času předškolních a školních dětí prostřednictvím terapie pomocí zvířat (techniky AAT). Zkvalitňovat životní podmínky handicapovaných, poskytovat seniorům a osobám zdravotně postiženým sociálně aktivizační služby. Obsahem služeb je zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, sociálně terapeutická činnost

a pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí. V souvislosti s naplňováním klíčových cílů, společnost spolupracuje s organizacemi a institucemi státní správy a samosprávy. (Služby Sdružení Lamák, 2011)

Orgány o.p.s. představují správní rada se třemi členy, statutární orgán (ředitel), tříčlená dozorčí rada jako kontrolní orgán. Jelikož se jedná o malou společnost, dochází zde ke kumulování funkcí. Ředitel, který řídí činnost společnosti má současně na starost propagaci a marketing, administrativu a vykonává práci pracovníka v sociálních službách – ZVNČ¹¹. Projektový manažer současně vykonává práci sociálního pracovníka a asistenta animoterapie. Další dva pracovníci, kteří pracují na DPČ vykonávají práci sociálního pracovníka a pracovníka v sociálních službách - ZVNČ. (Orgány Sdružení Lamák, 2014)

Společnost aktivně spolupracuje se zařízeními sociálních služeb jako, jsou Centrum sociálních služeb města Letovice, Domov pro seniory Černá Hora, Domov pro seniory Kociánka, Domov pro seniory Zastávka u Brna, PAPERSEK Velké Opatovice, Domov na zámku Bystré, se školskými zařízeními jako je Speciální základní škola Bystré nebo i se zdravotnickými zařízeními jako je Nemocnice Milosrdných bratří Letovice. Nepravdělně spolupracuje s Domovem Sv. Alžběty Žernůvka, Seniorcentrem Blansko, řadou stacionářů (např. Světlanka pod Charitou Svitavy, brněnské Domino, Srdíčko, Nojmánek ...), mateřskými či základními školami (2. MŠ Velké Opatovice, ZŠ a MŠ Olešnice, 1. Německé zemské gymnázium ZŠ a MŠ Brno atd), s domy dětí a mládeže (Boskovice, Kojetín, Němčice nad Hanou) a s řadou organizací sdružujících občany se zdravotním postižením (např. SONS Blansko, Asociace rodičů a dětí se zdravotním postižením, atd.). (Spolupráce s dalšími zařízeními, 2014)

Ambulantní formy animoterapie, kterých se účastní koně, psi a lamy probíhají v bezbariérovém areálu Farmy u Lamáka - sídle organizace nebo v přilehlém okolí. Tento areál je vybaven mimo dvě venkovní a jednu krytou jízdárnu s nástupními rampami oddechovými zákoutími, odpočinkovou místností a sociálními zařízeními.

---

¹¹ ZVNČ = základní výchovná nepedagogická činnost.

Terénní forma animoterapie, které se účastní lamy a psi, probíhá na místě určeném uživatelem/zařízením uživatele. Zde to bývá zejména v klubovnách a na pokojích klientů, popř. v přilehlých zahradách a nádvořích objektů.

Cílem mé práce ve vztahu k této obecně prospěšné společnosti je zjistit, jaké služby organizace poskytuje svým klientům, nakolik jsou efektivní, jaké sleduje cíle, komu jsou služby určeny a dále specifika terapie, v České republice se zatím poměrně neobvyklým zvířete, lamou. Sekundárním cílem je poskytnutí zpětné vazby společnosti od klientů a uživatelů služeb, která by měla vést ke zlepšování činnosti organizace. Ke zjištění cílů vycházím z interview se zaměstnanci organizace a klienty, resp. zástupci klientů. Následně získaná data rozeberu, shrnu a doplním případnými návrhy na zlepšení.

4.3 Interview a jejich analýza

4.3.1 Otázky a odpovědi – zaměstnanci obecně prospěšné společnosti

Rozhovor jsem vedla se třemi zaměstnanci společnosti, kteří se aktivně věnují canisterapii, hiporehabilitaci, lamoterapii. S ředitelkou společnosti, která je současně v pozici pracovníka v sociálních službách (1), s projektovým manažerem, zároveň v pozici sociálního pracovníka a asistenta animoterapie (2) a dalším sociálním pracovníkem, který se primárně věnuje hiporehabilitaci, lamoterapii (3).

První část otázek zaměřená na organizaci a její animoterapeutickou činnost jako takovou, je označena jako sekce A, druhá část věnující se lamoterapii, jako specifické animoterapeutické metodě, je označena jako sekce B. Odpovědi na jednotlivé otázky jsem pro lepší přehlednost řadila bezprostředně za sebou. Každý ze zaměstnanců dostal stejný prostor k vyjádření.

Sekce A

- *Čím konkrétně se zabývá CANIS – HIPO – LAMOTERAPIE, o.p.s.?*

1) Sociálně aktivizační službou formou animoterapie, konkrétně jde o canisterapii pomocí psů, hipoterapii pomocí koní a lamoterapií za přítomnosti lam. Je to služba sociální prevence a její pomocí vykonáváme zejména sociálně terapeutickou činnost a zprostředkováváme kontakt se společenským prostředím.

2) Práci zvířat pro postižené.

3) Sociální práci za pomocí zvířat.

- *Pro koho je určena animoterapie obecně?*

1) Tato terapie pomocí zvířat, protože jde v tomto případě o součást sociální služby je určena pro osoby v nepříznivé sociální situaci, oslabené nebo se ztrátou svých schopností z důvodu věku, osoby v dlouhodobém nepříznivém zdravotním stavu, zdravotně postižené osoby (mentálně, tělesně, duševně, smyslově či s kombinovaným postižením) jimž by z tohoto důvodu mohlo hrozit sociální vyloučení.

2) Pro děti a obecně i pro postižené osoby jak mentálně i pohybově.

3) Pro lidi, kteří ji z důvodu svého zdravotního handicapu ať již tělesného či psychického nebo kombinovaného potřebují.

- *Na jaký typ klientů se soustředíte vy?*

1) Na seniory a osoby se zdravotním postižením (mentálním a kombinovaným).

2) Na osoby se zdravotním postižením.

3) Na seniory a osoby se zdravotním postižením bez rozdílu věku.

- *V čem konkrétně vidíte působení/přínos animoterapie vašeho sdružení? Jaké jsou výsledky animoterapie (vaše konkrétní zkušenosti)?*

1) Pozitivně působí na všechny oblasti člověka, od smyslových a somatických funkcí až po kontakt s okolím a začleňováním do kolektivu. Pomocí zvířete se člověk stává otevřenější, více komunikuje, zlepšuje se jeho psychika (může dojít až k omezení dávkování medikamentů), nachází smysl dalšího bytí (těší se na další setkání) atd. Zvíře ho „nutí“ k vykonávání pohybů od hlazení, kartáčování, uchopení předmětů – čímž se posiluje jeho soběstačnost - až po chůzi, sebeuvědomění a pocitu zodpovědnosti.

2) Velmi dobré, jsou pro každého kdo do styku s těmito zvířaty skutečně přínosné.

3) Přínos animoterapeutické činnosti je zřetelně znát na zlepšení fyzickém či psychickém či obojím stavu člověka, kterému je poskytována. Projevuje se jeho zvýšenou aktivitou, úsměvem, celkovou radostností, větší pohodou a celkově zřetelně momentálně lepším pohledem na vše okolo.

- *Jaká z animoterapií je nejrozšířenější a proč?*

1) Historicky nejdelší tradici má hipoterapie, ovšem nejméně náročná na dopravu, prostředí a nejméně nákladná a přitom stejně přínosná je i canisterapie. Je založena na podobné bázi jako hipoterapie, nejedná se pouze o zvíře jako společníka pro psychickou pohodu, ale jde zde hlavně o přímý kontakt s tělem zvířete při tzv. polohování pro odstranění spasticity. U koní zase můžeme při nesení pacienta na jeho hřbetě simulovat pohyb jako jeho vlastní chůzi. Lamy jsou nezaměnitelné svým přístupem, kdy klientovi nenahánějí strach, ponechávají kontakt na něm a přitom jej neustále pozorují, což je pro něho výzvou. Oční kontakt v úrovni očí klienta je jedinečný a lama je i při své velikosti pokud je správně cvičena a trénována lehce ovladatelná.

2) Nejrozšířenější je canisterapie a hipoterapie. U canisterapie se polohuje a dají dělat různé doteky a kontakty se zvířaty, u hipoterapie taktéž.

3) Nejrozšířenější je canisterapie. Psa je možno jednoduše přepravit ke klientovi, je možný jeho velmi blízký kontakt na klíně klienta či v jeho lůžku, pes - dobře vycvičený canisterapeut není divoký, obtěžující, nevnučuje se. Celá řada klientů měla vlastní zkušenosti s vlastními psy, pes je proto velmi cenný i z hlediska reminiscenční terapie.¹²

- *Druhů animoterapie je více, kdy se který hodí?*

1) Je to velice individuální, jednak vzhledem k tomu jak klient na dané zvíře reaguje a čeho je konkrétně potřeba danou terapií dosáhnout. Senior upoutaný na lůžko pro povzbuzení psychiky využije zejména canisterapie, zdravotně postižený, kterému chceme pomoci simulovat některou ze ztracených funkcí (zejména pohyb) nejspíš hipoterapie. Lamoterapie se užívá zase zejména pro posílení sebeuvědomění, pocitu sounáležitosti (lamí stádečko nám zde jde příkladným chováním), ale i pro celkové posílení psychiky.

2) Každý druh se hodí při různých kontaktech, s tím kdo danou terapii podstupuje.

---

¹² Reminiscenční terapie představuje léčebné využití vzpomínek pacienta, primárně zaměřené na seniory. Tento druh terapie pomáhá lidem trpícím demencí a jinými poruchami paměti. Vzpomínky na minulost posilují sebedůvěru, lepší sebehodnocení, zlepšují náladu. (Reminiscenční terapie, 2014)

3) Canisterapie je obecně vhodná téměř pro všechny druhy klientů vyjma těch, kteří se zvířete obecně či psa nepřekonatelně bojí. Lamoterapie je vhodná pro klienty především s duševním onemocněním, neboť povaha lamy jako zvířete pokojného, nevtíravého, rezervovaného těmto klientům z hlediska těchto vlastností vyhovuje. Hipoterapie je vhodná pro klienty s fyzickým handicapem (vždy za odborné pomoci fyzioterapeuta), ale i pro lidi s psychickými a kombinovanými zdravotními problémy, kteří se hlavně velkého zvířete nebojí.

- *Jak probíhá jedna terapeutická jednotka?*

1) Zde je to opět individuální, může se pohybovat v rozmezí od 5min. až do půl hodiny a záleží na tom, zda při ní posilujeme kognitivní funkce, motoriku, uvolňujeme spasmus nebo potřebujeme jen zklidnění pacienta či jeho povzbuzení psychiky. Vždy jde od počátečního kontaktu, ať již pouze očního až po kontakt fyzický, který může být zakončen vlastní prací se zvířetem.

2) Nejdřív jde o seznámení se zvířaty, pak dochází ke kontaktu (ať jde o polohování nebo jízdu na koni), z lam to je dotyková terapie.

3) V bodech:

- prvotní poznání a seznámení se se zvířetem
- podání pamlsku
- první kontakt se zvířetem dotykem, pohlazením, získání si jeho důvěry
- čištění (ošetřování) zvířete např. kartáčem, hřebenem
- připnutí vodítka ke zvířeti
- učení se vedení zvířete
- vlastní vedení zvířete
- kratší či delší procházka se zvířetem uvnitř areálu farmy či mimo něj
- jízda na zvířeti (v případě koně)

- *Jak dlouho musí klient docházet na terapii, aby došlo k výraznému zlepšení stavu?*

1) Pokud provádíme např. canisterapii pro posílení citové vazby a zlepšení celkové pohody u seniorů, pozitivně se nám tato činnost odráží již při první návštěvě, pokud pracujeme s tělesnou stránkou či větším postižením (ať již fyzickým či psychickým), které často bývá

kombinované, zde je důležitá pravidelnost a zlepšení se projevuje až po několika návštěvách. Obdobně to platí při provádění terapie s jinými zvířaty.

2) Už při prvním kontaktu se zvířaty je vidět zlepšení, hlavně u pacientů, kteří jsou neteční a pokud dochází k opakované terapii, je vidět pokrok jak se stav klientů zlepšuje.

3) Podle individuality klienta a charakteru a rozsáhlosti jeho postižení lze dobu výkonu animoterapie rozdělit na krátkodobou v řádu několika návštěv, střednědobou v rámci několika týdnů až měsíců a dlouhodobou v řádu několika měsíců nebo chceme-li udržet pozitivní výsledky animoterapie několika let.

- *Můžete prosím uvést příklady typ terapie/druh „postižení“/délka terapie?*

1) Hipoterapie – pedagogickopsychologické ježdění /mentální porucha či problémy s učním/ zpravidla 20min. a opět pravidelně a dlouhodobě. Lamoterapie – kontakt se zvířetem, jeho ovládání / sociální porucha se začleněním do společnosti, neuznávání autority, /od 10 do 30min. a záleží na jedinci, jak rychle je schopen se naučit na základě interakcí zvířete jaký má být jeho správný postoj. Zde může být pozitivní reakce již po několika návštěvách.

2) Např. canisterapie – polohování /odstranění spastických křečí/min. 10 min. – 30 min. a zde musí terapie probíhat pravidelně a dlouhodobě.

3) Lamoterapie/lehká mozková disfunkce/několik týdnů až měsíců

- *A na závěr této části dvě důležité otázky, týkající se bezpečnosti a zdraví při animoterapeutické práci. Jak zajišťujete bezpečí pro klienty v rámci jednotlivých druhů animoterapií? Případně kde vidíte rizika na které je potřeba si dát pozor?*

1) Klienti i jejich doprovod (který je zde vždy) jsou náležitě poučeni o tom jak se chovat v přítomnosti daného konkrétního zvířete. Čeho se vyvarovat, co nedělat, čím nedráždit. Dále jak mají být oblečení, obuti (zejména při práci s koňmi) nebo čím chráněni (kšiltovka proti slunci, jezdecká helma při jízdě na koni).

Současně klientům vysvětlíme a předvedeme jak se chovat, aby zase naopak neměli ze zvířete přehnané obavy.

Všechna zvířata používaná k animoterapii prošla speciálním výcvikem a jsou průběžně testována na své reakce na předvídatelné i nepředvídatelné podněty ať již ze strany klientů či okolí a zvířata jsou na ně postupně připravována (např. tahání psa za srst a uši, křičení, poskakování na koni, kopání, plácnutí, uhození, škubání za ohlávku atd.) a samozřejmě klienti jsou stále pod kontrolou a pokud již k danému podnětu dojde je klient okamžitě usměrněn a zvíře tak ví, že na tento pro něho nepříjemný kontakt nemá adekvátně reagovat.

Podobně postupujeme i při užívání prostředků ovládajících zvíře nebo pro nastoupení a péči o zvíře, tzn. vodítka, vazáky, kartáče, hřebílka, háčky, chování se na nástupní rampě a konečně i chování se se zvířetem venku. U problémovějších klientů vždy vede zvíře společně s ním i asistent. Při vlastním kontaktu, péči či ošetřování zvířete je vždy klient spolu se zvířetem pod dohledem zvířecího asistenta (kynologa, hipologa či specialisty na práci s lamou).

Současně je klient stále i pod dohledem doprovodného pracovníka, který zase zná jeho zdravotní stav a může reagovat na nenadálé změny jeho chování (např. epileptický záchvat).

2) Klienti jsou vždy náležitě poučeni o způsobu práce se zvířetem, od toho jak k nim přistupovat, dotýkat se jich, až po jednotlivé činnosti a úkoly. Vždy je informujeme, co které zvíře má a naopak nemá rádo. Klienti u práce s koněm dostávají helmu.

3) Předně podáváme klientům a jejich doprovodu informaci o zvířatech, specifikách, ujištění o zdravotním stavu zvířat. Stejně tak vždy apelujeme na zdraví klientů, z hlediska přenosných, infekčních onemocnění, která mohou postihnout i zvířata. Pacienty informujeme o rizicích, která mohou vyplívat z kontaktu se zvířetem. Například od nás vědí, že nesmí chodit ke koni zezadu, křičet na zvířata, bouchat je apod. Klienti jsou vždy pod dohledem, takže k takovým situacím nedochází, nicméně vždy dbáme na to, aby byli jak klienti, tak doprovod řádně „proškolen“ pro práci se zvířaty. A samozřejmě při jízdě na koni dostává každý helmu. Máme nástupní rampu, která umožňuje bezpečné nasednutí na koně i pro pohybově handicapované. Jedná se ale o práci se živým tvorem a jistá míra rizika zde je vždycky, i když jsou naše zvířata trénovaná, trpělivá, vždy vybíraná s ohledem na činnosti, které mají dělat.

- *Co děláte pro welfare zvířat?*

1) Pro welfare zvířat samozřejmě pro práci vybíráme zdravá a odpočínutá zvířata v naprosté psychické a fyzické pohodě. Zvířata se pravidelně střídají, nepřetěžují, a pokud dojde k první známce nepokoje zvířete z jakéhokoliv důvodu, je toto vyměněno za jiné.

Je samozřejmé, že všechna zvířata jsou pod pravidelnou veterinární kontrolou, jsou pravidelně očkována, odčervována, testována na příslušnou práci s klienty a průběžně trénována na nepříjemné podněty.

2) Zvířata se u terapeutické práce střídají. Děláme pauzy, kdy mohou zvířata odpočívat a my zatím máme připravený i jiný program pro klienty, kdy si třeba o našich, ale i jiných zvířatech povídáme a hrajeme různé hry. Po terapii necháváme zvířata odpočívat nebo v případě psů bereme na vycházky, aby se vyběhali. Koně dáváme k ostatním do stáda, stejně tak lamy.

3) Především zvířata nepřetěžujeme a střídáme pro jednotlivé terapie. Pokud vidíme známky únavy nebo že již zvíře nechce spolupracovat, vyměníme ho za jiné, a to co pracovalo, necháme odpočívat. Zvířata jsou také pravidelně kontrolována veterinářem.

Sekce B

- *Jak vás napadlo pracovat s lamami v rámci zvířetem asistované léčby? Proč zrovna lamy?*

1) Z důvodu, že lama je zvláštní svým postojem, chováním a reakcí na některé projevy klientů, zahrnuli jsme tuto terapii do naší animoterapie jednak pro zpestření a také pro to, že řada klientů může mít z velkých zvířat jako je kůň strach, se psem může mít špatnou zkušenost, ať již vlastní nebo danou výchovou a lamy, které jsou klidné, pozorné a nevtíravé si tyto klienty získávají na první pohled. Je to i tím, že dospělá lama má oči v úrovni těch našich a dost často již jen ten její pohled motivuje k seznámení se s tímto zvířetem.

2) Lamy mají při terapii zvláštní postavení, jsou kontaktní ať již pohledem či dotekem, jsou to milá zvířata, která jsou velmi vstřícná ke klientům.

3) Dle převzatých zkušeností z Německa, Švýcarska a Rakouska jsou k animoterapii vycvičené lamy svou povahou vyznačující se nevtravostí, rezervovaností, celkovým klidem obzvláště vhodné a cenné pro klienty s různým charakterem duševních onemocnění a mentálních handicapů vyjma nevladatelných klientů (nevladatelný křik, pohyb apod.).

- *Kde jste sbírali zkušenosti pro práci s lamou?*

1) První zkušenosti s lamami vůbec jsme získali v zemích jejich původu (jako je Peru, Argentina apod.), další ze zahraniční odborné literatury, z internetu, od dalších chovatelů lam a zejména pak z vlastní farmy, na kterou jsme si první lamy nechali dovést ze zahraničí, a další lamy již vychovávali k terapeutickým účelům sami.

2) Zkušenosti máme z vlastní farmy.

3) V Peru, v A, CH, N a na vlastní farmě.

- *Jaké je využití lamoterapie? Kde všude ji lze použít?*

1) Lamoterapie lze využít všude kde lze využít canisterapie vyjma polohování se psem a hipoterapie vyjma polohování na koni, tzn. pro posílení citové stránky, motoriky jemné i hrubé, kognitivních funkcí, edukace, sociálních poruch atd.

2) Využití u dětí, postižených. Lze ji použít na farmě a i v ústavech, kam jsou lamy dopravovány.

3) Lamoterapie má poměrně široké využití (i když ne tak široké jako např. canisterapie), v současné době jsme vyřešili problém přepravy lam k výkonu terénní služby a vycvičili některé lamy tak, že jsou schopny a ochotny v příslušném zařízení vyjet výtahem do patra a navštívit klienty v jejich klubovnách či pokojích. Je to u klientů velmi populární.

- *V čem je lamoterapie jiná oproti ostatním animoterapiím, které praktikujete?*

1) Dříve byla lamoterapie využívána pouze jako součást ergoterapie, ale dnes a zejména u nás, kdy už lamy prochází speciálním výcvikem, jde o přítulné a kontaktní zvíře. To má ovšem předem dané hranice a tyto se snaží vstřípit i klientovi. Jedná se nejprve o zachování osobního prostoru na obou stranách, který po počátečním kontaktu může být vzájemně zkrácen až na minimum a lama i klient se tak stávají partnery.

2) Je zvláštní svého druhu, protože lama je kontaktní zvíře, ale jiným způsobem než psi a koně. Nepřijde k pacientovi zprudka, ale pozvolna.

3) Lamoterapie je z hlediska klienta jiná už použitím u nás nezvyklého zvířete, klient tedy reaguje na zvíře netypicky, což často má na něj pozitivní vliv.

- *Pro jaké klienty se nehodí?*

1) Nedá se říci, že by se lama k některým klientům nehodila, dokonce naše cvičené lamy pokud má dojít ke kontaktu s člověkem upoutaným na lůžko jsou schopny za ním docestovat a dojít a k lůžku se sklonit ☺, ale pravdou je, že spolupráce s hyperaktivními klienty je zpočátku těžká, neboť oni sami musí dojít k tomu, že pokud se nezklidní, budou lamu děsit a lama s nimi nebude chtít přijít do kontaktu. Zde pak záleží na tom, nakolik je tento klient schopen uvažovat a pochopit, že po snížení, zklidnění svých projevů a reakcí toto zvířátko za ním rádo přijde a vezme si od něho pamlssek, nechá se hladit a bude jeho partnerem.

2) Nehodí se pro velmi malé děti (do 3let), které ještě nemají vybudovaný správný vztah ke zvířatům – nevhodné doteky. Pro ostatní postižené je vhodná.

3) Pro klienty s mimořádně velkou hyperaktivitou, vedoucí až k jejich nevladatelnosti.

- *Jaká jsou specifika práce s lamou v rámci terapie?*

1) Člověk k lamám musí obecně přistupovat klidněji a rozvážněji (trochu obdobně to platí i u koní), protože lama je původem velice plaché zvíře. Na druhou stranu je zase zvědavá, ráda pozoruje všechno dění kolem a ráda by se zapojila. Také miluje procházky a je-li naučená, umí chodit za klientem na prověšeném vodítku a zvědavě pozoruje vše okolo. Právě tyto vlastnosti tedy využíváme při naší terapeutické práci.

2) Jsou to velmi kontaktní zvířata, jsou vstřícná i svým pohledem i tím zaujmou pacienty, nechají se vodit, hladit atd., ale je to jiný druh kontaktu než při práci např. s koněm nebo psem, tahle zvířata (lamy) i přes zájem o člověka, si umí udržet odstup, což některým pacientům vyhovuje více.

3) Musíme dávat pozor, abychom ji nevydráždili tak, aby na nás neplivla ☺. Stejně jako mají lamy v přirozenosti klidné rezervované chování (stejně jako indiáni), jsou vděčné,

chovají-li se k nim podobně i klienti. Pokud tomu tak není, dost vydrží, ale všechno také ne.

- *Jak se projevují výsledky, kde vidíte pokroky u klientů při použití lamoterapie?*

1) Lama je jako poměrně velké zvíře dobře ovladatelná a klienti tak mají větší pocit důležitosti, pokud se jim podaří se s lamou skamarádit, navázat s ní kontakt a ona je zase na oplátku poslouchá a mohou si ji vést, kam si oni sami určí. To znamená, že roste jejich sebevědomí, v kolektivu se lépe začleňují, lépe komunikují, při vlastním kontaktu s lamou se dobře cítí (je to příjemné chlupaté zvíře na mazlení s rozumnými očima) a v neposlední řadě posilují svoji fyzickou at' již při péči o lamu nebo při procházkách nebo překonávání umělých překážkových drah, které v našem areálu pro ně máme zhotoveny.

2) Pokroky jsou v tom, že klienti mají viditelnou radost z kontaktu se zvířetem.

3) Podáváním pamlsků a bezprostředním kontaktem s lamou (hlazení, česání) dochází u klientů k většímu vnitřnímu pocitu klidu a pohody. Postupně při dalších úkonech jako je procházka s lamou klienti se učí chod zvířete ovládat a pokud se jim to daří, mají z toho dobrý radostný pocit, jako každý komu se něco dobrého podaří.

4.3.2 Otázky a odpovědi – uživatelé sociálně aktivizačních služeb obecně prospěšné společnosti

Rozhovor jsem vedla se třemi respondenty, uživateli sociálně aktivizačních služeb CANIS – HIPO – LAMOTERAPIE o.p.s. V prvním případě se jednalo o asistenta zdravotně handicapovaných klientů, kteří jsou pacienti ústavu pro mentálně a tělesně handicapované (1). Dalším respondentem byl zákonný zástupce mentálně postiženého klienta s DMO – dětskou mozkovou obrnou (2), posledním respondentem byl senior, který pravidelně s dalšími seniory na animoterapie dojíždí za doprovodu asistentů z domova seniorů (3).

Sekce A

- *Proč jste zvolili právě společnost CANIS – HIPO – LAMOTERAPIE?*

1) Protože pracujeme v zařízení pro osoby se zdravotním a mentálním postižením a snažíme se našim klientům nabídnout co možná nejširší výběr terapií, zvolili jsme také CANIS – HIPO – LAMOTERAPII.

2) Byla nám nabídnuta tato činnost.

3) Pracují se zvířaty, která mají pozitivní vliv na člověka.

- *Máte již z minulosti nějaké zkušenosti s animoterapií? Jaké?*

1) Zkušenosti s animoterapií jsme měli pouze v našem zařízení a to konkrétně s Canisterapií, která probíhala jedenkrát týdně přímo s našimi zaměstnanci.

2) Ano, canisterapie.

3) Ne.

- *Co víte o animoterapii?*

1) O animoterapii nyní již víme, že jde o terapie, při níž dochází k působení jakéhokoliv zvířete na člověka. Z našich zkušeností můžeme také zmínit kontakt s laboratorními potkany a exotickým ptactvem, ke kterým měli naši klienti přístup přímo v zařízení.

2) Že existuje - canis – pes, hipo – kůň, lama – lama a s dalšími zvířaty.

3) To je hra, práce se zvířaty.

- *Kde vám zvířetem asistovaná léčba pomáhá nejvíce, při jakých potížích klientů?*

1) Nejvíce nám tato služba napomáhá u klientů, kteří mají vlivem svého postižení problémy se začleňováním, strání se, mají obavy z nového prostředí, díky animoterapii u nich v mnoha případech dochází ke znovuobnovení důvěry, zvíře pro ně v daný moment představuje přítele, komunikuje s ním a díky fyzickému kontaktu se tak dostane do bezprostřední blízkosti.

2) V našem případě hlavně spasticita¹³, hypotonie¹⁴, ke zklidnění a naučení pravidelné péče.

3) Zlepšuje náladu.

---

¹³ Spasticita znamená zvýšené svalové napětí, které je zdrojem bolestí. (Slovník cizích slov, 2000)

¹⁴ Hypotonie představuje ochablé svalstvo, jehož příčinou není pohybové ústrojí ale neurologická porucha (dětém s hypotonií se říká „hadrové panenky“). (Slovník cizích slov, 2000)

- *Jak často absolvujete/vaši klienti animoterapii?*

- 1) Animoterapii navštěvujeme téměř každé dva týdny a je vždy možné kontakt upravit.
- 2) 2x měsíčně canisterapii, 2x měsíčně hipoterapii.
- 3) 1 x 14 dní.

- *Má podle vás animoterapie své místo v terapeutické práci s klienty? Proč a jak je důležitá?*

- 1) Díky našim zkušenostem jsme přesvědčeni, že animoterapie má své opodstatněné místo nejen ve službách sociálních, zdravotních, ale i osobních životech každého z nás. Samotný kontakt se zvířetem rozvíjí sociální komunikaci, napomáhá k psychické stimulaci převážně u klientů s mentálním postižením.
- 2) Ano, kontakt se zvířetem, kvůli dotyku a uvolnění svalů
- 3) Ano, je to příjemné rozptýlení, pravidelně jezdíme a zpestřuje nám to denní režim.

- *Co vám nabízí OS CANIS – HIPO – LAMOTERAPIE navíc?*

- 1) CANIS – HIPO – LAMOTERAPIE nám mimo jiné nabízí také trávení času v přírodě spojené s procházkami se zvířaty, kdy už jen změna prostředí je pro naše uživatele velice přínosná. Vždy se dozvíme spoustu teoretických znalostí nejen o zvířatech, ale i o terapii samotné.
- 2) Individuální přístup, hry, táboráky.
- 3) Účast na jiných společenských akcích v domově seniorů. Třeba přijeli s lamou k nám do domova, když jsme měli oslavu.

- *Chybí vám něco v tomto sdružení?*

- 1) S touto službou jsme velice spokojeni, protože vždy vychází z přání a potřeb klientů a je možné se jejich zájmům přizpůsobit.
- 2) Ne.

3) Slon, žirafa☺, ...jsme rádi za program.

- *Jak je organizace schopna reagovat na individuální potřeby klientů? Můžete prosím uvést příklad?*

1) Každý člověk s mentálním postižením je individualita, má jiné potřeby a zájmy a díky animoterapii je možné jim lépe porozumět. Nejvíce sledujeme příznivý vliv zvířete na nekomunikující klienty, dochází tak k přirozené motivaci, klient komunikuje zpočátku neverbálně, dotyky, hlazením, později jsme u několika z nich pozorovali rozvoj prvních slov, které se objevovaly pouze v průběhu animoterapie.

2) Ochotně, pružně. Občas jsme nemohli přijet v domluveném termínu, vždy se snažili maximálně přizpůsobit. Terapie je vždy cílená na místa, kde je to aktuálně nejvíce potřeba. Zajímají se o průběh nemoci, případné pokroky, jak se nemoc projevuje od poslední terapie. Vidíte, že mají opravdový zájem, toho si osobně velice cením.

3) Vždy ochotně, zajímají se o nás. Například když s námi z domova jede někdo, kdo je na vozíku a chce si sednout na koně, tak se mu plně věnují a umožní mu to. Mají k tomu rampu, po které se dá vyjet do výše hřbetu koně, takže je možné nasednutí i pro člověka, který má problém s pohybem.

- *Cítíte se/vaši klienti při animoterapii organizace CHL bezpečně? Co proto organizace dělá? Případně pokud ne, co lze zlepšit pro lepší pocit?*

1) Při asistovaném vedení ano, při tréninku samostatnosti v areálu ano, ale v terénu je potřeba větší obezřetnosti. Hlavně pevná obuv a dívat se kam zvíře, ale i klient šlape. Občas se ale dívat i nahoru, jestli nejsou v cestě větve apod. Organizace pracuje individuálně dle stupně postižení, u těžších případů je program vždy s asistencí, u lehčích i samostatná práce (klient – zvíře – asistent zvířete), ale s asistencí při procházkách ven (např. vedení lamy dvěma osobami – uživatel a pracovník organizace). Se zaměstnanci společnosti vedeme rozhovory o zvířatech, specifikách, péči, bezpečné práci s nimi.

2) Ano, velmi příjemně, pejsci jsou velice hodní a ochočení, koně klidní. Dostali jsme instrukce jak se vhodně obléci, důležitá je hlavně pevná obuv a pak samozřejmě informace k bezpečnosti kolem zvířat.

3) Jo, ale když vedle mě někdo je. Vždy je tu s námi ochotný personál.

Sekce B

- *Kdy využíváte lamoterapii?*

1) Lamoterapii využíváme každé dva týdny zejména pro klienty, které terapie s lamami baví, těší se na ně a ve srovnání s jinými zvířaty je upřednostňují. Lamoterapie se nám také výborně osvědčila u těžko se adaptujících klientů. Není to zvíře příliš kontaktní a tak má člověk možnost najít si k němu cestu pozvolnou a nenásilnou.

2) Omezeně na procházky a hlazení, česání.

3) Když přijedou do domova, nebo my na farmu. Lama je exotická, každý je na ni zvědavý, každý si chce sáhnout, pohladit ji.

- *Jak vám/vašim klientům lamoterapie pomáhá? V čem konkrétně?*

1) Napomáhá k rozvoji komunikace, prohlubování citové oblasti, odbourává zábrany z fyzického kontaktu.

2) Samostatnosti, odpovědnosti, ale i trpělivosti. Lama je jiná než ostatní zvířata zde, sice přijde, ale ne hned úplně na dotek, to chvíli trvá.

3) Hladím je, na dotyk je to jiné než se psem a koněm a povídáme si. Zajímavé je i povídání majitelů o lamách a ukázky jak s nimi pracují.

- *S jakým typem klientů upřednostňujete lamoterapii?/Kdo u vás upřednostňuje lamoterapii v rámci animoterapie, kterou organizace nabízí?*

1) Lamoterapii nabízíme jako součást animoterapie všem různého typu postižení, nejvíce však již zmiňovaným klientům, kteří mají problém v navazování vztahů, straní se, žijí ve svém vlastním světě.

2) My především využíváme canis a hipoterapii, lamoterapii jen okrajově.

3) Já rád jezdím na lamoterapii a myslím, že to baví většinu z nás z domova, je to jiné než se psem a u koně jsem raději, když je vedle mě ještě někdo, pro jistotu.

- *Kterou z animoterapií využíváte nejvíce?*

1) Nemůžeme říci, že některou z CANIS – HIPO – LAMOTERAPIE využíváme více či méně, vždy je program nastaven rovnoměrně a každý si tak může využít terapii sobě nejbližší.

2) Hipoterapie a canisterapie.

3) Kontakt se psem.

- *Jak často absolvujete lamoterapii s klienty?*

1) Lamoterapii absolvujeme každé dva týdny.

2) Tak jednou za měsíc, ale vždy když přijedeme, lamy vidíme a můžeme si je pohladit.

3) 2x měsíčně.

- *Vidíte přínos lamoterapie v rámci jiných běžných animoterapií (canis, hipo, ...)?
V čem/proč?*

1) Lamoterapie ve srovnání s Canis a Hipoterapií je rozhodně odlišná a díky tomu rozšiřuje působení na větší okruh lidí s mentálním postižením. Klienti, kteří mají zájem být v blízkém kontaktu se zvířetem, využívají převážně terapii se psem a koněm, naopak ti co mají zábrany, využívají lamy k vodění, krmení a těší se z jejich přítomnosti samotné.

2) Asi působí trochu jinak, je míň kontaktní. Může podporovat rozvoj trpělivosti. Také je menší než kůň, který působí impozantním dojmem, to nemusí každému vyhovovat a např. pro člověka na vozíku může být kůň méně dostupný na pohlázení. Pes je milý, ale někomu může vadit jeho přílišná přítulnost.

3) Ano. Je to jiné zvíře, taková exotika. Pro mě spíše na podívání, pohlázení a někdy hráme hry. S ostatníma se těšíme na lamy a na program, co zde vymyslí. Líbí se mi, že za námi občas jezdí. To s koněm nejde.

4.4 Analýza a interpretace získaných dat

Zaměstnanci obecně prospěšné společnosti zhodnotili svoji terapeutickou práci. Popsali, jak pracují se zvířaty a kde všude je možné animoterapii použít k léčebnému působení. Zvláště jsme se věnovali lamoterapii, která si své místo v rámci animoterapií v České republice zatím pomalu hledá.

Co do četnosti terapií vyplynulo, že zde se zvířaty pracují rovnoměrně, tedy pravidelně se všemi druhy, které mají k dispozici. Na druhou stranu zaměstnanci potvrdili, že běžnější jsou canisterapie a hiporehabilitace. Nejdostupnější canisterapie. Škála problémů, se kterými mohou klienti přijít je široká. Terapie používají jak pro klienty tělesně, tak i mentálně a duševně postižené. Dále jsou pravidelnou skupinou senioři, konkrétně z jednoho domova seniorů jezdí pravidelně každých 14 dní na animoterapie.

Z konkrétních zkušeností zaměstnanců jsem se také dozvěděla, jak se projevuje pozitivně terapeutická práce se zvířaty u klientů. Největší přínos vidí v působení zvířat na psychiku člověka, nezastupitelnou roli mají však i při fyzickém působení, především tzv. polohování, kde je i jedna terapeutická jednotka (10 – 30 min.) vysloveně vidět v uvolnění svalů.

Rozebrali jsme, kdy se hodí jaký druh terapie, ne vždy je hiporehabilitace možná, například z hlediska dostupnosti nebo ne vždy je vhodné pracovat s lamou, například u klientů, kteří nejsou zcela schopni ovládat své tělesné projevy (pohyb, křik,...). Pro některé pacienty je přínosnější práce s lamou, která není tak velká jako kůň, a která není ani tak příliš kontaktní jako pes, naopak drží si odstup, ale zároveň je zvědavá a má zájem o navázání kontaktu. Tato zdrženlivost je hlavním rozdílem v působení lam a jinak běžných terapeutických zvířat koní a psů.

Důležitým zjištěním byl fakt, že pro výrazné zlepšení stavu klienta, ať už má jakýkoliv problém, je vhodné v rámci animoterapie pracovat dlouhodobě a pravidelně.

Společnost také dbá na zdraví a bezpečnost jak klientů, tak zvířat. K tomu provádí proškolení uživatelů sociálně aktivizačních služeb, v práci se zvířaty. Trénují zvířata na to, aby byla zvyklá i na nečekané zvuky, doteky aj. projevy klientů, a zároveň věnují pozornost welfare zvířat, jejich pohodě a dostatečnému odpočinku.

Otázkami v sekci B jsem mířila na terapeutické působení pomocí lam. Jedná se o netradiční zvíře, a tak mě zajímalo, jestli je i s ním možná terapeutická činnost

a případně jaká. Předně mě zajímalo, jak vůbec napadlo organizaci začít pracovat s těmito zvířaty. A byla to celkem náhoda. Manželé Okáčovi, kteří organizaci založili, se s lamami poprvé osobněji setkali při svých cestách po Peru. A právě tam je toto zvíře nadchlo. Začali přemýšlet o koupi lamy a o tom, jak by mohla být užitečná. Informace získávali ze zahraničí, např. z Německa a Švýcarska, kde jsou lamy součástí běžné animoterapeutické práce. Od myšlenky nebylo daleko k činům, a tak místo jedné lamy jich koupili více a začali s tréninkem. Dnes jsou již lamy běžnou součástí jejich terapeutických aktivit. Lamy jsou na rozdíl od koně snadno ovladatelné, což podporuje a povzbuzuje klientovu důležitost. Tím, že je lama lehce ovladatelná, daří se klientům vést ji, kam oni chtějí, je to v „jejich rukou“ a oni si to uvědomují, což velmi pozitivně působí na jejich sebevědomí. Často jsou pak i díky tomuto otevření a více komunikují.

Uživatelé animoterapeutických služeb společnosti CANIS – HIPO – LAMOTERAPIE hodnotili praktický dopad terapií na ně samotné nebo na jejich klienty. I s nimi jsme se zastavili u lamoterapie, kterou sami klienti i jejich asistenti považují za přínosnou a zcela mimořádnou v našich zeměpisných šířkách. Někteří z nich již měli zkušenost s nějakou formou animoterapie, převážně canisterapií nebo hiporehabilitací. Představu o tom, co to tedy je, měli dobrou. Základní představu o terapeutické činnosti zvířat měli, a to především na základě vlastní zkušenosti a vlastních požadavků na tuto činnost. Například zmínili, že animoterapii lze požit na pomoc při začleňování, při spasticitě, při zlepšování nálady. Všude zde může animoterapie klienty doprovázet. Má své místo v rámci psychické stimulace, uvolnění svalů, zpestření denního režimu obyvatelů domova seniorů.

Uživatelé pozitivně hodnotí i další terapeutické činnosti organizace, které jsou se zvířaty spojeny spíše nepřímou. Jedná se například o doprovodný program, hry, pobyt v přírodě, ale i návštěvy různých zařízení (domovy seniorů, zdravotnická zařízení, ...). Co hodnotili velmi pozitivně byl individuální přístup, se kterým organizace pracuje, a to nejen z hlediska individuálních problémů, se kterými klienti přicházejí, ale i z hlediska individuálního přístupu u klientů s různým stupněm obav ze zvířat (např. koňů). Také vždy ochotně odpovídají na všechny dotazy klientů i jejich doprovodu.

Zajištění bezpečnosti při terapiích je nejdůležitějším předpokladem úspěšné a zdraví prospěšné aktivitě. I na to jsem se ptala uživatelů animoterapeutických služeb. V souhrnu jsou klienti i jejich asistenti spokojeni se zajištěním bezpečnosti, vždy jsou seznámeni s pravidly práce se zvířetem, s vhodným oděvem a obuví. Nikdy nezůstávají

sami se zvířetem bez doprovodu. Jediný nedostatek, který zazněl, byl v souvislosti s terénní prací. Konkrétně vycházkami do přírody, kdy je třeba dbát větší obezřetnosti, případně zajistit, aby nemohlo dojít k poranění, způsobeném například o kámen na cestě, větve aj.

I uživatelé v sekci B odpovídali na otázky spojené s terapeutickým působením lam. Pro všechny to je netradiční terapie, exotické zvíře, které se obvykle, alespoň u nás k léčebnému působení nepoužívá.

Aktivně s lamami pracují v ústavu pro mentálně a tělesně handicapované, využívají je i klienti domova seniorů, ale například v případě spasticity spojené s DMO se prakticky lamoterapie nevyužívá. Co klienti ocenili, byl přínos lamoterapie v rozvoji komunikace, podpoře samostatnosti, odpovědnosti a trpělivosti. Pozitivně hodnotili i doprovodný program, jako jsou například ukázky tréninku a práce s lamou.

Jak z rozhovorů vyplynulo lamoterapie je některými klienty využívána pravidelně, jinými jen jako doplněk jiné terapie. Vždy je třeba přesně vědět, s jakým klientem pracujeme, s čím potřebuje pomoci a podle toho zvolit adekvátně zvíře, aby to bylo přínosné a zároveň bezpečné pro všechny zúčastněné.

V čem ještě například viděli uživatelé výhodu, při terapeutické práci s lamou? V tom, že je menší než kůň. Koně se někdy klienti bojí, pro jejich velikost a přílišnou kontaktnost. Lama se „nevnucuje“ jako pes nebo kůň. Pohlazení lamy ze země je pro člověka na vozíku dostupnější než pohlazení koně.

A co nám tedy z rozhovorů vyplývá o přínosu organizace? Rozhovor v podstatě jen potvrdil, co jsem zjistila z vlastní činnosti v obecně prospěšné společnosti a z informací, které jsem měla k dispozici, ať už přímo z organizace, od jejích zaměstnanců nebo z jejich dokumentů. Tyto praktické informace jsem si ještě podložila teoretickým studiem dostupných materiálů, literatury. Nad přínosem se zamýšlím v následující kapitole, kde se věnuji shrnutí výsledků výzkumu.

4.5 Shrnutí výsledků výzkumu

Při získávání informací o animoterapeutické práci obecně prospěšné společnosti CANIS – HIPO – LAMOTERAPIE jsem se primárně opírala o rozhovory se zaměstnanci a uživateli sociálně aktivizačních služeb. Takto získané informace jsem doplnila také o osobní zkušenosti, které jsem získala při práci ve zmiňované obecně prospěšné společ-

nosti. Měla jsem možnost pozorovat jednotlivé terapie, účastnit se jich jako doprovod a zároveň jsem se podílela na tvorbě doprovodných aktivit, her apod.

Společnost CANIS – HIPO – LAMOTERAPIE se zaměřuje na animoterapeutickou práci, jejím hlavním cílem je pomáhat klientům ve zkvalitňování jejich životních podmínek a s jejich začleňováním do společnosti. Jak organizace pracuje, jaká zvířata a kdy uplatňuje, jaké metody využívá, na jaké klienty se orientuje, bylo předmětem mého šetření. K tomu abych měla dostatek podkladů pro potvrzení či vyvrácení přínosu činnosti společnosti, jsem požádala zaměstnance a jejich klienty, asistenty klientů o spolupráci (poděkování někam dopředu zaměstnancům a klientům) formou interview. Na základě těchto dotazů a odpovědí jsem se snažila zjistit, zda je terapie pomocí zvířat v této organizaci pro někoho přínosná a kde se tento přínos projevuje.

V diplomové práci jsem pro lepší představu a nezkreslenost názorů jednotlivých respondentů použila doslovný přepis odpovědí. Zároveň jsem získávala informace při mém působení ve společnosti, ať už formou přímých dotazů v konkrétních situacích nebo vlastní činností.

Z dostupných materiálů organizace jsem zjistila, na jaké klienty se společnost zaměřuje, jaká zvířata k terapii používá a jakým způsobem pracuje. Tyto teoretické informace jsem si následně ověřila z pozorování jednotlivých terapií. Rozhovory pak doplnily a potvrdily má ověření z terénu.

Výzkum ukazuje, že společnost CANIS – HIPO – LAMOTERAPIE má své místo v rámci pomáhajících institucí. Její přínosy jsou nesporné. Na vlastní oči jsem viděla, jak vypadají spastické svaly před terapií a po terapii polohováním. Polohování velmi oceňují fyzioterapeutičtí pracovníci, kteří dále s uvolněnými svaly pacientů pracují (masáže, cvičení aj.). Byla jsem u toho, když jsem viděla pozitivní vliv zvířat na mentálně postižené klienty, kteří při práci se zvířetem více komunikovali, usmívali se a celkově byli aktivnější, než před zahájením terapie. Mluvila jsem s několika seniory, kteří se nadšeně střídali ve vození na koni a poté zážitek s ostatními rozebírali. Ti senioři, kteří, jak nám sdělil zaměstnanec domova seniorů, byli před zahájením animoterapie převážně apatičtí, nekomunikovali a celkově se stranili společnosti. Přínosy tedy vnímám jako nesporné, jak už z krátkodobého tak i dlouhodobého hlediska.

4.5.1 Diskuze

Na téma léčebného přínosu zvířat byla již provedena řada výzkumů, a proto si dovolím srovnat poznatky z mé diplomové práce, s výzkumy z jiných odborných prací. Asi není úplně překvapující, že jsem dospěla k podobným závěrům jako například Martina Sedláčková ve své bakalářské práci, kde se věnovala „Významu animoterapie pro handicapované jedince“. Autorka vyvozuje závěr, „že animoterapie je vynikající způsob léčby, nejen pro psychické vyrovnání člověka, ale také pro zlepšení fyzického zdraví...“ (Sedláčková, 2007, str. 54). Autorka dále zmiňuje přínos hipoterapie v souvislosti se simulací chůze handicapovaného, animoterapii jako podporu interpersonální komunikace, motivaci k rehabilitaci a učení se povinnostem nebo jako psychickou pomoc lidem, kteří se cítí osamoceni. Autorka také zmiňuje terapii lamou, ale pouze okrajově, jako možnost léčebného využití. Sama autorka vidí přínos v terapii za pomoci zvířat a navrhuje další výzkumy v této oblasti.

Další práci věnující se tématu přináší autorka, absolventka psychoterapeutického sebezkušenostního výcviku v integrativní psychoterapii (2005 – 2009) Skálova institutu Lucie Gartnerová. Ve své práci „Animoterapie aneb možnosti využití zvířat v terapii klientů“ dochází k závěrům, které korespondují s mými tvrzeními. Také ona vnímá animoterapii jako smysluplnou. Zmiňuje vedle důležitosti a vhodnosti použitých metod, technik, výcviku zvířat i vhodných klientů také problematiku prevence vyhoření animoterapeuta, především psa, tedy problematiku welfare zvířat. I na toto téma poukazují ve své práci. Autorka však nezůstává pouze u teoretické odborné práce, aktivně se zapojuje ve zvýšení informovanosti o tématu. Podařilo se jí opakovaně zrealizovat setkání pro terapeuty z ČR, zájemce o realizaci canisterapie a další.

Autorky studie „Neverbální chování seniorů při zooterapii“ Natálie Lupienková a Anna Rubešová (2013), dochází k závěru, že zooterapie pomáhá snižovat sociální izolaci, kterou trpí především senioři. Při své studii došly k závěru, že kontakt se živým tvorem má pozitivní vliv a je významným aktivizačním prostředkem. Toto jsou závěry, které vnímám jako podporující existenci organizací typu CANIS – HIPO – LAMOPTERAPIE, organizací, které se aktivně animoterapií zabývají, a tak zlepšují životní podmínky lidem se specifickými problémy a potřebami.

A možná by se ještě dalo přidat: Primářka Eva Fuchswansová (in Poduschka 1993) píše v publikaci, že již v roce 1988 byl proveden s úspěchem první pokus přivést zvíře

do ústavu pro seniory ve Vídni – Lainz. A přestože existovaly obavy z hlediska zachování hygieny a zdraví pacientů, výsledek kontaktu se zvířetem byl jednoznačně pozitivní. Došlo ke zlepšení tělesného i psychického stavu a celkové aktivizace pacientů.

Ústavním klientům a léčebnému dopadu animoterapie jsem věnovala jednu celou podkapitolu. V rámci samotného výzkumu byl jedním z respondentů obyvatel domova seniorů, který mi sám potvrdil přínos zvířecích společníků v jeho životě. Opět tedy moje zjištění korespondují s tvrzením autorky. Zvířata mají své místo v léčebném působení na člověka.

4.5.2 A jak je to tedy s lamoterapií?

Z výzkumu si dovoluji vyvodit, že lamoterapie má své opodstatnění a je vhodné ji vnímat jako součást ostatních druhů zvířecích terapií. Částečně poskytuje to co terapie se psi a koňmi (možnost, pohlazení, česání, vodění), ale přináší i něco navíc, něco jiného a jedinečného (odtažitější přístup, který umožňuje pacientovi být ve vedoucí roli a určovat míru kontaktu). Tak jako jsou různí klienti, s různými potížemi, tak je i vhodné použít různé druhy zvířat. Z rozhovorů vyplynulo, že lamoterapie je využívanou a oblíbenou činností.

Animoterapie určitě nenabízí odpověď na všechny problémy ať už zdravotní či sociální, přesto, kdyby více lidí vyzkoušelo terapeutické účinky v rámci systematické práce se zvířaty, mnoho problémů by bylo vyřešeno nebo alespoň zmírněno.

Společnosti bych doporučila pokračovat v terapeutické činnosti. Zaměřit se na zajištění bezpečnosti v každém okamžiku terapie, i při práci ve volném terénu. Volit takové procházky, kde bude eliminovaná pravděpodobnost úrazu, ať již v podobě překážek na cestě nebo nečekaných situací. A nadále se věnovat osvětové činnosti, zaměřené na přiblížení terapeutické práce se zvířaty nejen těm, kteří mohou být aktuálně klienty, ale i těm, kteří mohou být potenciálně klienty nebo i jako prevenci běžné populaci.

ZÁVĚR

Diplomová práce na téma animoterapie mně mnohému naučila. Sama jsem pochopila přínosy této pro mě na první pohled ne úplně důvěryhodné práce s klienty, přínosy samotné obecně prospěšné společnosti CANIS – HIPO – LAMOTERAPIE. Každý klient či jeho zástupce si v CHL najde to své. Zaměstnanci mají odpovídající zkušenosti a vždy pracují v souladu se zachováním zdraví a pohody jak klientů, tak zvířat.

Když jsem poprvé slyšela, jak dalekosáhlé pozitivní důsledky může působení zvířat mít na člověka, nechtělo se mi ani věřit. Na animoterapeutickou práci jsem se dívala trochu s despektem/nedůvěrou, považovala jsem to spíše za hraní, které může mít i náhodně pozitivní efekt. Po zkušenostech, které jsem v organizaci nasbírala a potom, co jsem viděla samotné klienty, už tak rychlé závěry nedělám. Naopak si uvědomuji jak krásný a fungující nástroj zlepšování kvality životů mnohých z nás máme doslova pod rukama. Navíc jde o pomáhající, léčebnou metodou, která může být dostupná většině klientů. Neziskové organizace, jakou je i obecně prospěšná společnost CHL vykonávají svoji činnost bez nároku na honorář. Za to patří jejím majitelům i zaměstnancům velký obdiv, protože tuto práci opravdu nevykonávají za adekvátní mzdu, ale spíše se jedná o dobrovolnickou činnost. Kde vidím jisté úskalí, je nedostatečná informovanost společnosti, populace. Náklady na marketing a osvětu by byly nad finanční možnosti neziskových organizací, a tak bez sponzorů nebo celorepublikových, případně dílčích projektů se situace příliš nezmění. Nicméně v souvislosti s touto problematikou mě působení v organizaci přivedlo na myšlenku, že by se dala terapeutická práce pomocí zvířat více šířit mezi populaci, především takovou, která by mohla animoterapie využívat. Konkrétně tedy šířit mezi zaměstnance různých dalších ústavů, domovů aj., kteří pracují se sociálně znevýhodněnými, zdravotně i jinak handicapovanými osobami. Způsob šíření informací jsme konzultovali s vedením společnosti a došli jsme k návrhu edukativních seminářů, zahrnujících teoretickou a částečně i praktickou stránku animoterapie. A tak vznikla odborná stáž „Animoterapie – léčba pomocí zvířete“. Nezůstali jsme však jen u tohoto semináře, jehož cílovou skupinou jsou primárně pracovníci v sociálních službách či zdravotnických zařízeních. Zaměření na potenciální klienty organizace je důležité, nicméně jsme šli dál a přemýšleli jak celkově rozšířit povědomí lidí o terapeutické práci se zvířaty. Především v dnešní zrychlené době, kdy lidé trpí převážně civilizačními chorobami, spojenými s nadměrným stresem, nepřiměřeným pracovním tempem, sedavým způsobem zaměstnání apod. je potřeba najít něco, co může pomoci lidem se na chvíli zastavit a vystoupit z každodenního koloběhu povin-

ností. Ale kdo na něco takového má vůbec dneska čas? Jít na procházku do lesa, jet na výlet nebo jen tak pasivně odpočívat. A tak jsme pro běžnou, ale zároveň ohroženou populaci připravili další semináře, které by mohly oslovit i firmy. Tak lze spojit užitečné, kdy se zaměstnanci firem mohou učit potřebné dovednosti pro výkon práce a zároveň příjemné, zajímavé a originální pro duševní pohodu. Vytvořili jsme tak seminář zaměřený na týmovou spolupráci, protože důležitost dobře fungujících týmu v dnešních moderních firmách roste a je na ni kladem velký důraz (řízení projektů, brainstormingy- „víc hlav víc ví“, učící se organizace, práce s informacemi v rámci celého týmu, ...) a seminář určený manažerům a jiným vedoucím pracovníkům zaměřený na leadership. To vše za působení zvířat, která fungují jako zrcadlo, nastavené každému účastníkovi školení, jako terapeut i jako zpestření semináře. Do budoucna plánujeme vytvořit i samostatný seminář zaměřený na worklife balance, na prevenci proti syndromu vyhoření.

Ač to nepředstavuje animterapeutickou práci jako takovou, přínos těchto sebezoboznávacích seminářů vidím především v osvětě a informování o terapiích se zvířaty, o jejich pozitivním působení, a zároveň v nich vidím významný preventivní prvek v souvislosti s aktuálními civilizačními chorobami.

Proto budu ráda i nadále podporovat činnost organizace, a to jak v přímém terapeutickém působení na jejich klienty, tak v nepřímé osvětově – edukační činnosti cílené na širokou populaci.

Ještě jednou bych chtěla organizaci a všem, kteří v ní pracují poděkovat za čas, který mi věnovali a za možnost poznat lidi, kteří se s takovým zaujetím věnují druhým, bez toho, aby očekávali hmotné odměny a pochvaly, za možnost poznat animoterapeutickou práci v konkrétních podmínkách.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Legislativa

- 1) Vyhláška MZ č. 411/2008 Sb., o stanovení druhů zvířat vyžadujících zvláštní péči
- 2) Zákon č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech a o změně a doplnění některých zákonů
- 3) Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách
- 4) Zákon č. 68/2013 Sb., o změně právní formy občanského sdružení na obecně prospěšnou společnost

Monografie

- 5) BENNETT, Marty McGee. *The camel idcompanion: handling and training your alpacas*. 2nd ed. Dundee, NY: Raccoon Press, 2001. ISBN 09-709-9160-6.
- 6) GALAJDOVÁ, Lenka a Zdenka GALAJDOVÁ. *Canisterapie: pes lékařem lidské duše*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2011, 167 s. ISBN 978-807-3678-791.
- 7) HOLLÝ, Karol a Karol HORNÁČEK. *Hipoterapie: léčba pomocí koně*. Překlad Dominika Švehlová. Ostrava: Montanex, 2005, 293 s. Kůň v životě člověka. ISBN 80-722-5190-2.
- 8) KRBCOVÁ MAŠÍNOVÁ, Lenka. *Celoživotní vzdělávání v komunitním plánování*. Ústí nad Labem, 2003.
- 9) MÜLLER, Oldřich. *Terapie ve speciální pedagogice: teorie a metodika*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2005, 295 s. ISBN 80-244-1075-3.
- 10) NERANDŽIČ, Zoran. *Animoterapie, aneb, Jak nás zvířata léčí: praktický průvodce pro veřejnost, pedagogy i pracovníky zdravotnických zařízení a sociálních ústavů*. 1. vyd. Praha: Albatros, 2006, 159 s. Albatros Plus, 59. ISBN 80-000-1809-8.
- 11) PODUSCHKA, Walter. *Tiereim Altersheim: ein Handbuch für Tierhaltung und Besuchsprogramme in Altersheimen*. Wien: IEMT, 1993. ISBN 439390164.
- 12) ODENDAAL, Johannes. *Zvířata a naše mentální zdraví: proč, co a jak*. Vyd. v češtině 1. Praha: Brázda, 2007, 173 s. ISBN 978-802-0903-563.
- 13) *Slovník cizích slov*. [Erika Vavřichová]. Praha: Ottovo nakladatelství, 2000, 708 s. ISBN 80-7181-376-1.

- 14) ŠUHAJDA, Dušan. *Chov lam*. Vyd. 1. Ústí nad Orlicí: Oftis, 2006, 96 s. ISBN 80-868-4542-7.

Internetové zdroje

- 15) Animoterapeutické služby. *Animoterapie.cz* [online]. 2009 [cit. 2014-11-29]. Dostupné z: <http://www.animoterapie.cz/animoterapeuticke-sluzby.htm>
- 16) Animoterapie aneb terapie za pomoci zvířat. *Animoterapie.cz* [online]. 2009 [cit. 2014-11-29]. Dostupné z: <http://www.animoterapie.cz/index.html>
- 17) Anglický kokršpaněl. *Můj pes: Vše o psech* [online]. 2010 [cit. 2014-10-26]. Dostupné z: <http://www.mu-j-pes.cz/plemena/anglicky-kokrspanel-11.html>
- 18) BĚHOUNEK, Pavel. Nový občanský zákoník a jeho dopad do systému soukromého práva. *Sagit: Nakladatelství ekonomické a právní literatury Ostrava* [online]. 2014 [cit. 2014-11-25]. Dostupné z: <http://www.sagit.cz/pages/prehrlub.asp?cd=666&typ=c>
- 19) DEVEROVÁ, Lenka. Změny, které přinesl občanský zákoník pro občanská sdružení. *Právní prostor* [online]. 2014 [cit. 2014-11-30]. Dostupné z: <http://www.pravniprostor.cz/clanky/rekodifikace/zmeny-ktere-prinesl-obcansky-zakonik-pro-obcanska-sdruzeni>
- 20) Etický kodex pracovníka v hiporehabilitaci. *Česká hiporehabilitační společnost* [online]. 2014 [cit. 2014-11-30]. Dostupné z: <http://www.hiporehabilitace-cr.com/vse-o-chs/eticky-kodex-pracovnika-v-hiporehabilitaci/>
- 21) Fond Nadace Terezy Maxové dětem. *Nadace Terezy Maxové dětem* [online]. 2009 [cit. 2014-11-25]. Dostupné z: <http://www.nadaceterezymaxove.cz/nase-pomoc/jak-pomahame/regionalni-fondy/fond-nadace-terezy-maxove-detem-pro-jihomoravsky-kraj/>
- 22) Formy neziskových organizací v ČR. *Národní informační centrum pro mládež* [online]. 2014 [cit. 2014-11-25]. Dostupné z: <http://www.nicm.cz/obcanske-sdruzeni>
- 23) FREEMAN, Michaela. Polohování je canisterapie, ale canisterapie není (jen) polohování. *Animoterapie.cz* [online]. 2009 [cit. 2014-11-29]. Dostupné z: <http://www.animoterapie.cz/canisterapie-je-nejen-polohovani.htm>

- 24) FRK, Patrik. K novele zákona o obecně prospěšných společnostech. *Ústav práva a právní vědy* [online]. 2014 [cit. 2014-11-25]. Dostupné z: <http://www.ustavprava.cz/cz/sekce/casopis-pravo-2010-3-k-novele-zakona-o-obecne-prospesnych-spolecnostech-128/>
- 25) GARTNEROVÁ, Lucie. *Sebezkušenostní výcvik v integrativní psychoterapii: Animoterapie aneb možnosti využití zvířat v terapii klientů*. Praha, 2005. Dostupné z: http://www.skaluvinstitut.cz/files/literatura/D_36.pdf
- 26) Hipoterapie. *Česká hiporehabilitační společnost* [online]. 2014 [cit. 2014-10-26]. Dostupné z: <http://www.hiporehabilitace-cr.com/co-je-hiporehabilitace/hipoterapie/>
- 27) Hlavní cíle Kapky naděje. *Kapka naděje* [online]. 2005 [cit. 2014-11-25]. Dostupné z: <http://www.kapkanadeje.cz/cz/o-kapce-nadeje/hlavni-cile>
- 28) Hospitalismus. *Velký lékařský slovník* [online]. 2008 [cit. 2014-10-26]. Dostupné z: <http://lekarske.slovniky.cz/lexikon-pojem/hospitalismus>
- 29) Index udržitelného rozvoje občanského sektoru v ČR za rok 2013. *Neziskovky.cz: Podáváme pomocnou ruku* [online]. 2014 [cit. 2014-11-25]. Dostupné z: http://www.neziskovky.cz/sdata/INDEX_CSOSI_2013_692.pdf
- 30) Jak se stát canisterapeutickým týmem?. *POMOCNÉ TLAPKY: Canisterapie* [online]. 2009 [cit. 2014-10-26]. Dostupné z: <http://www.canisterapie.cz/cz/info-pro-novacky/jak-se-stat-canisterapeutickym-tymem-13.html>
- 31) Katalog neziskovek. *Neziskovky.cz: Podáváme pomocnou ruku* [online]. 2014 [cit. 2014-11-25]. Dostupné z: <http://www.neziskovky.cz/katalog/1/>
- 32) Konference pořádané IAHAIO. *Asociace zastánců odpovědného vztahu k malým zvířatům* [online]. 2007 [cit. 2014-10-26]. Dostupné z: http://www.aovz.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=35&Itemid=51
- 33) Léčebné účinky animoterapie. *Animoterapie.cz* [online]. 2009 [cit. 2014-11-29]. Dostupné z: <http://www.animoterapie.cz/lecebne-ucinky-animoterapie.htm>
- 34) LUPIENSKÁ, Natálie a Anna RUBEŠOVÁ. Neverbální chování seniorů při zooterapii. *Zdravotní medicína* [online]. 2013 [cit. 2014-11-30]. Dostupné z: <http://zdravi.e15.cz/clanek/sestra/neverbalni-chovani-senioru-pri-zooterapii-469534>
- 35) MPSV. *Bílá kniha v sociálních službách*. Praha, 2003. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/736/bila_kniha.pdf

- 36) Natural Horsemanship: The Parelli Program. *Parelli* [online]. 2014 [cit. 2014-12-22]. Dostupné z: <http://www.parelli.com/parelli-program.html>
- 37) OKÁČOVÁ, Yvona. A co takhle terapie s lamou nebo králíčkem!?. *HIPO rehabilitace* [online]. 2013 [cit. 2014-11-29]. Dostupné z: http://www.hiporehabilitace-cr.com/wp-content/uploads/CHS_internetovy_csp_cerven_2013_2.pdf
- 38) O co jde při PPK?. *Česká hiporehabilitační společnost* [online]. 2014 [cit. 2014-11-30]. Dostupné z: <http://www.hiporehabilitace-cr.com/co-je-hiporehabilitace/psychoterapie-pomoci-kone/o-co-jde-pri-ppk/>
- 39) O nás. *Sdružení Lamák* [online]. 2011 [cit. 2014-11-25]. Dostupné z: <http://sdruzenilamak.webnode.cz/o-nas/>
- 40) O neziskových organizacích. *Neziskovky.cz: Podáváme pomocnou ruku* [online]. Praha, 2014 [cit. 2014-11-25]. Dostupné z: http://www.neziskovky.cz/clanky/511_538_540/fakta_neziskovky-v_co-to-je-neziskovy-sektor-/
- 41) *Pozor, hodný pes!: Aneb canisterapie občanského sdružení Cantes*. Polička, 2011.
- 42) Pyrenejský horský pes. *Můj pes: Vše o psech* [online]. 2010 [cit. 2014-10-26]. Dostupné z: <http://www.mu-j-pes.cz/plemena/pyrenejsky-horsky-pes-56.html>
- 43) Reminiscenční terapie. *Sociální práce* [online]. 2014 [cit. 2014-10-27]. Dostupné z: www.socialniprace.cz/encyklopedie/index.php/Reminiscencni_terapie
- 44) Rozvoj celoživotního učení. *Národní vzdělávací fond* [online]. 2011 [cit. 2014-11-25]. Dostupné z: <http://www.nvf.cz/rozvoj-celozivotniho-uceni>
- 45) RŮŽIČKA, Josef. Lamoterapie – lamy jak je neznáme. *iFauna* [online]. 1999 [cit. 2014-11-29]. Dostupné z: <http://www.ifauna.cz/ovce-kozy/clanky/r/detail/5803/lamoterapie-lamy-jak-je-nezname/>
- 46) SEDLÁČKOVÁ, Martina. *Význam animoterapie pro handicapovaného jedince*. Zlín, 2007. Dostupné z: http://dspace.k.utb.cz/bitstream/handle/10563/4735/sedl%C3%A1%C4%8Dkov%C3%A1_2007_bp.pdf?sequence=1
- 47) Služby. *Sdružení Lamák* [online]. 2011 [cit. 2014-11-25]. Dostupné z: <http://sdruzenilamak.webnode.cz/sluzby/>
- 48) Světová zdravotnická organizace: Základní informace. *World health organization* [online]. 2011 [cit. 2014-11-30]. Dostupné z: <http://www.who.cz/zaklinfo.html>

- 49) ŠEDIVÝ, Marek a Jolana TURNEROVÁ. *Role správní rady v řízení neziskové organizace*. 1. vyd. Praha, 2003. ISBN 80-86423-08-5. Dostupné z: http://www.neziskovky.cz/data/brozura_spravni_radytxt12064.pdf
- 50) Terapie v nemocnici. *Psychiatrická nemocnice* [online]. 2014 [cit. 2014-11-29]. Dostupné z: http://www.plbohnice.cz/o_nemocnici/terapie_v_nemocnici/cz
- 51) Typy neziskových organizací. *Neziskovy.cz: Podáváme pomocnou ruku* [online]. Praha, 2014 [cit. 2014-11-25]. Dostupné z: http://www.neziskovky.cz/clanky/511_538_666/fakta_neziskovky-v_typy_neziskovych_organizaci/
- 52) Výběr a příprava klientů na canisterapii. *Animoterapie.cz* [online]. 2009 [cit. 2014-11-29]. Dostupné z: <http://www.animoterapie.cz/info-pro-zarizeni/vyber-priprava-klientu.htm>
- 53) Welfare koní v hiporehabilitaci. *Česká hiporehabilitační společnost* [online]. 2014 [cit. 2014-11-30]. Dostupné z: <http://www.hiporehabilitace-cr.com/co-je-hiporehabilitace/hiporehabilitacni-kun/zatizeni-kone-welfare-koni-v-hiporehabilitaci/>
- 54) ZUSKA, Karel a Matej KLIMAN. Vybrané aspekty nového občanského zákoníku a jejich dopad na neziskový sektor – obecně prospěšné společnosti od roku 2014. *Nový občanský zákoník* [online]. 2013 [cit. 2014-11-25]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/infocentrum/media/vybrane-aspekty-noveho-obcanskeho-zakoniku-a-jejich-dopad-na-neziskovy-sektor-obecne-prosp/>

Ostatní

- 55) *Orgány Sdružení Lamák*. Ústní sdělení ředitelky CLH. 2014 [cit. 2014-08-20].
- 56) *Spolupráce s dalšími zařízeními*. Ústní sdělení ředitelky CLH. 2014 [cit. 2014-08-20].
- 57) *Výběr a výchova zvířat v animoterapii*. Ústní sdělení ředitelky CLH. 2014 [cit. 2014-08-20].

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

- CHL CANIS – HIPO - LAMOTERAPIE
- o.s. občanské sdružení
- o.p.s. obecně prospěšná společnost
- ZVNČ základní výchovná nepedagogická činnost
- DPČ dohoda o pracovní činnosti

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1: Komplexní přehled resocializačního působení hiporehabilitace, zahrnující oblast medicíny, psychologie, pedagogiky, sportu.....	33
---	----

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Charakteristické problémy spojené s ústavní péčí seniorů a jejich ovlivnění domácími zvířaty	48
Tabulka 2: Hlavní oblasti příznivého působení zvířat na klienty ústavů	50

SEZNAM PŘÍLOH

P1: Informační leták Sdružení Lamák

P2: Fotodokumentace z animoterapií

P3: Fotodokumentace pomůcek

PŘÍLOHA P I: INFORMAČNÍ LETÁK SDRUŽENÍ LAMÁK

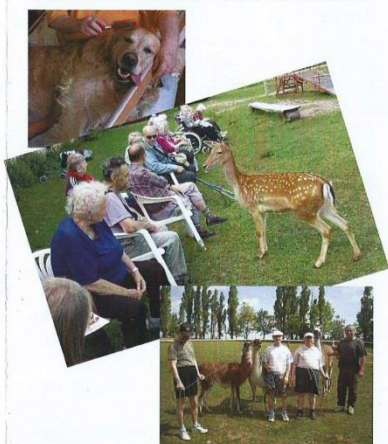
CANIS-HIPO-LAMOTERAPIE obecně prospěšná společnost

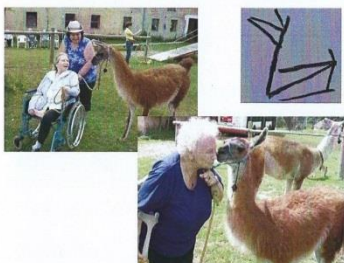
sociálně aktivizační služby
pro

SENIORY

a
OSOBY SE ZDRAVOTNÍM POSTIŽENÍM

aktivity s lamou/lamoterapie

Naším **cílem** je:

- pomocí animoterapie rozvíjet a co nejdéle udržet schopnosti a dovednosti seniorů a zdravotně postižených
- rozvíjet jejich citový život, pomáhat navazovat přátelské vztahy

- respektovat a uplatňovat jejich právo podílet se na průběhu sociální služby, zvýšit samostatnost v jejich rozhodování
- pomáhat aktivně využívat jejich volný čas

CANIS-HIPO-LAMOTERAPIE obecně prospěšná společnost

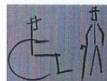
SOCIÁLNĚ
AKTIVIZAČNÍ
SLUŽBY
PRO
SENIORY

A
OSOBY SE ZDRAVOTNÍM POSTIŽENÍM

Posláním našich sociálních služeb je maximálním způsobem seniorům a osobám se zdravotním postižením napomáhat ke zkvalitnění jejich životních podmínek, udržovat a rozvíjet jejich schopnosti a dovednosti, posilovat jejich samostatnost a napomáhat začleňovat hlavně zdravotně postižené osoby do společnosti formou různých druhů animoterapie s důrazem na individuální potřeby každého jednotlivého uživatele služby.

Naší **cílovou skupinou** jsou senioři a lidé s kombinovaným a mentálním postižením bez omezení věku.

Sociální služba je poskytována zejména prostřednictvím zvířat vycvičených pro animoterapii

-zvyšovat vzdělání realizačního týmu a zvyšovat informovanost laické i odborné veřejnosti

Při poskytování sociálních služeb se řídíme následujícími **zásadami**:

- bezpečnosti při poskytování služby
- respektem k názorům a postojům uživatelů
- aktivním působením a správnou motivací pro posílení jejich samostatnosti
- dodržováním práv uživatelů, respektem jejich lidské důstojnosti
- možností volby
- individuálním přístupem
- týmovou spoluprací s důrazem na posílení sociálního začleňování
- zvyšováním odbornosti našich pracovníků

Sociální službu poskytujeme ambulantně (A) i terénně (T), kapacita ambulantní služby je 60 uživatelů, terénní služby je 40 uživatelů.

(podpůrná léčba pomocí zvířete), jako jsou:

aktivity se psem/**canisterapie**

aktivity s koněm/**hipoterapie**

Místem poskytování ambulantní služby je **FARMA U LAMÁKA**

v Ústupu (okr. Blansko), kde máme k dispozici bezbariérový animo-terapeutický areál.

Terénní službu poskytujeme v místě dohodnutém s uživatelem, do okruhu 30 km od sídla společnosti (Ústupu).

Provozní doba poskytování služby:

A Po a Út 9-12, 13-16 St 9-12

T St 13-16 Pá 9-12

Kontakt: Ústup 39, 679 74
e-mail: sdruzeni.lamak@seznam.cz
mobil: **737 195 243**
www.sdruzenilamak.webnode.cz

PŘÍLOHA P 2: FOTODOKUMENTACE Z ANIMOTERAPIÍ

1. Kolektivní animoterapie na farmě

2. Podávání pamlsku

3. Edukační aktivita (písmenka + kolíčky)

4. Skupinová canisterapie

5. Posílení citové vazby

6. Edukační aktivita s koněm

7. Polohování (senior po mozkové příhodě)

8. Polohování (uvolnění spasmů)

9. Kolektivní animoterapie - kontakt s koněm

10. Foto animoterapie pomocníků (edukace)

11. Polohování (uvolnění spasmů)

12. Citová potřeba tělesného kontaktu

13. Polohování (citová vazba)

14. Péče o koně - součást ergoterapie

15. Aktivita s využitím koní

16. Léčebná hipoterapie

17. Plocha pro venkovní aktivity animoterapie

18. Zakladatel chovu lam pro terapii

19. Vedení lamy (posílení sebevědomí)

20. Soutěže s lamami (spolupráce, emoce)

21. Kontakt s lamou

22. Vedení lamy (odpovědnost)

23. Citová vazba - posílení

24. Navazování přátelství

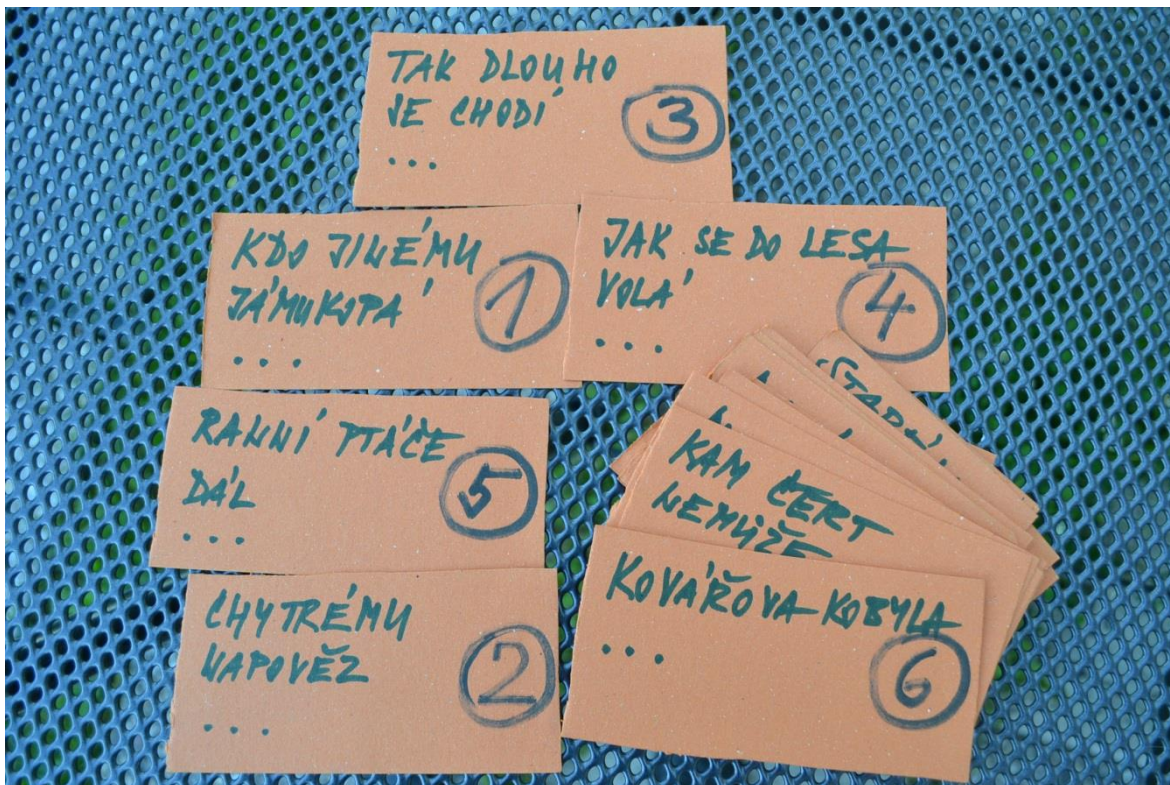

25. Rampa pro hipoterapii

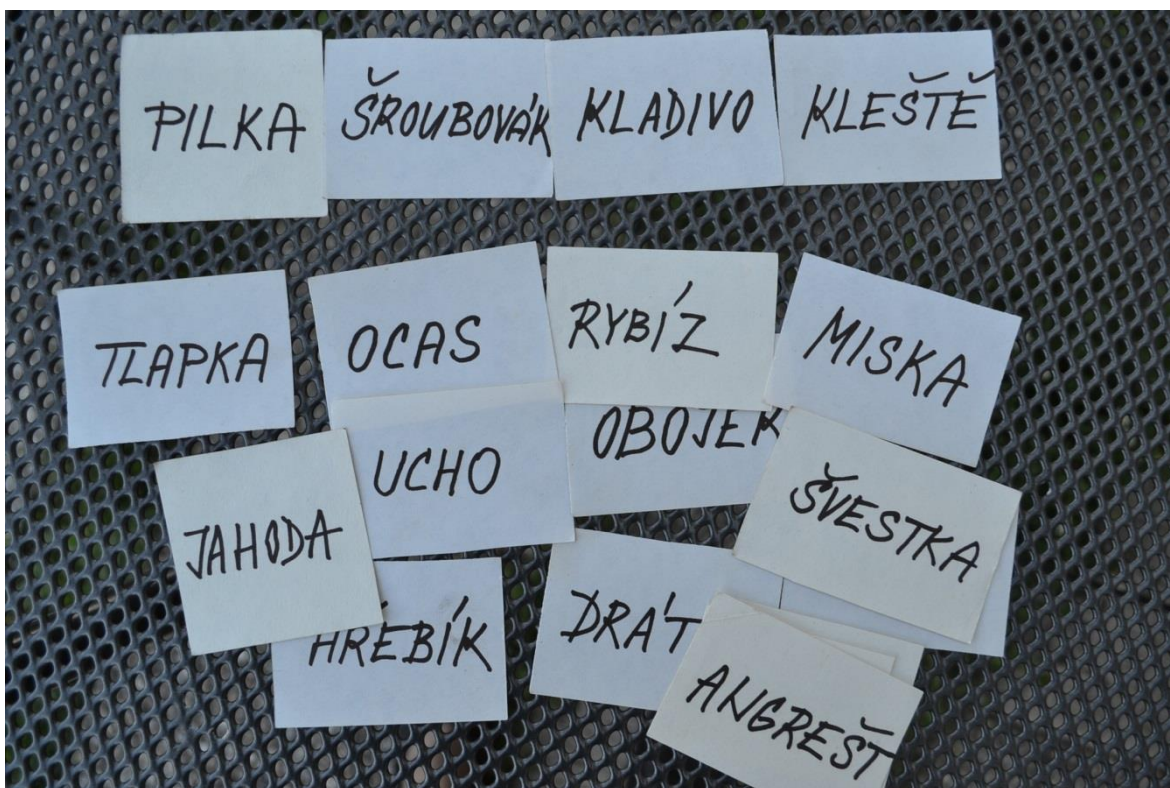

26. Bezbariérový animoterapeutický areál farmy

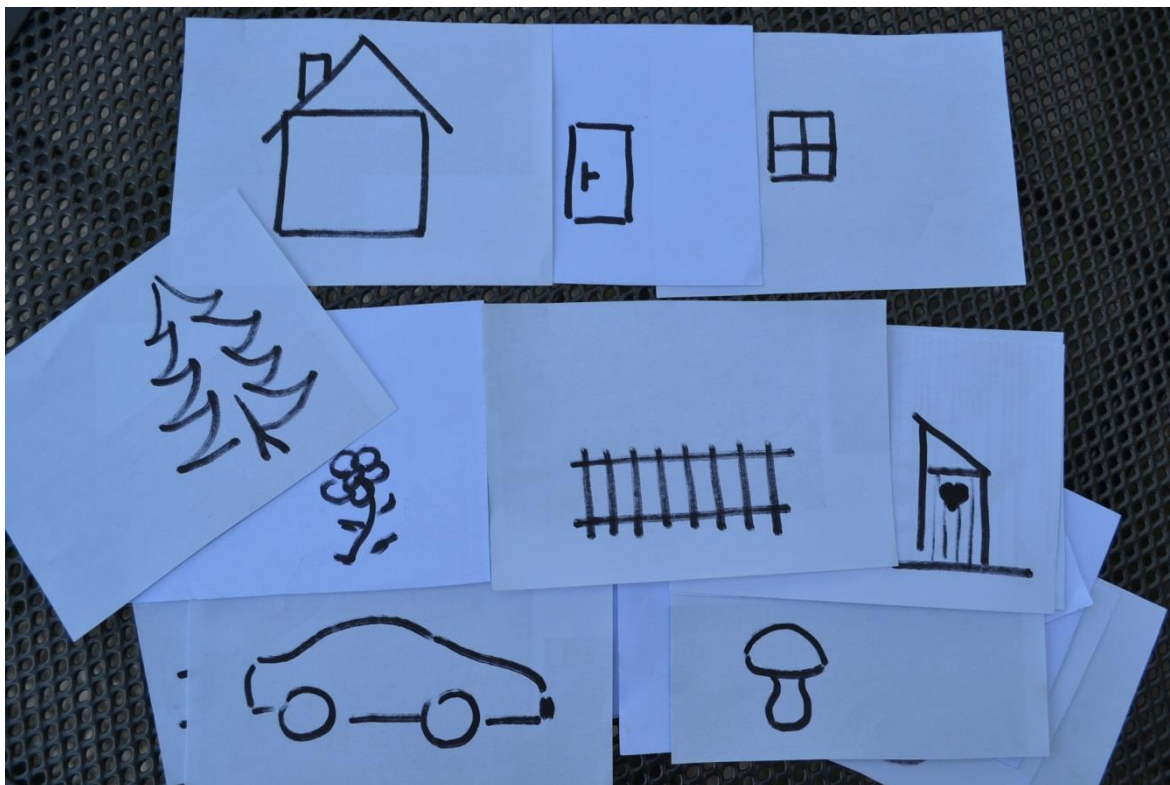

3. Doplnujeme přísloví

4. Spojujeme, co k sobě patří

5. Skládáme

6. Poznáváme a vybarvujeme

7. Pojmenováváme